

OPŠTINA BERANE

Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom za period 2016 – 2020

Berane, avgust 2016

Sadržaj

Predgovor

REZIME

1. UVOD

1.1. Metodologija izrade Plana

1.2. Značenje izraza

2 ZAKONODAVNO-PRAVNI OKVIR

2.1. Zakonodavstvo u oblasti upravljanja otpadom

2.2. Strateški dokumenti

3 INSTITUCIONALNI OKVIR

4 PROFIL OPŠTINE BERANE

4.1 Istorijat Berana

4.2 Geografski položaj

4.3 Pedološke karakteristike

4.4 Geomorfološke karakteristike

4.5 Klimatske karakteristike

4.6 Demografija

4.7 Obrazovanje

4.8 Zdravstveni sistem

4.9 Ekonomsko proizvodni sistem

4.10 Poljoprivreda

4.11 Šumarstvo

4.12 Turizam

4.13 Životna sredina

4.13.1 Vazduh

4.13.2 Vode

4.13.3 Zemljište

4.13.4 Mineralne sirovine

4.13.5 Biodiverzitet

4.13.6 Količina vode u sistemu vodosnabdijevanja

4.13.7 Kanalizacioni sistem

4.13.8 Zelene površine

4.14 Zaštićeno područje

5 ANALIZA STANJA I OCJENA DOSADAŠNJE PRAKSE UPRAVLJANJA OTPADOM

5.1. KOMUNALNI OTPAD

5.1.1. GENERISANJE KOMUNALNOG OTPADA – količine, sastav i karakteristike otpada

5.1.2. SAKUPLJANJE I TRANSPORT KOMUNALNOG OTPADA

5.1.3. PONOVNA UPOTREBA I RECIKLAŽA

5.1.4. ODLAGANJE OTPADA

5.1.4.1 Lokacije za privremeno skladištenje komunalnog otpada

5.1.4.2. Neuređena odlagališta otpada

5.2. Opasni otpad iz domaćinstava

5.3. Otpadna ambalaža

5.4. Građevinski otpad

5.5 Porijeklo otpada

6 UPRAVLJANJE OTPADOM U NAREDNOM PERIODU
6.1. PROCJENA BUDUĆIH KRETANJA U OBLASTI GENERISANJA I UPRAVLJANJA
OTPADOM OTPADA
6.2. CILJEVI KOJE TREBA OSTVARITI U DOMENU UPRAVLJANJA OTPADOM
6.3. UPRAVLJANJE KOMUNALNIM OTPADOM
6.3.1. SAKUPLJANJE KOMERCIJALNOG OTPADA I OTPADNE AMBALAŽE
6.3.2 UPRAVLJANJA BIOLOŠKO RAZGRADIVIM OTPADOM
6.4. UPRAVLJANJE NEOPASNIM GRAĐEVINSKIM OTPADOM
6.5. UPRAVLJANJA OTPADOM SA TERITORIJE NAC. PARKA BIOGRADSKA GORA
6.6. SANACIJE NEUREĐENIH ODLAGALIŠTA
6.7 SARADNJA IZMEĐU DVIJE ILI VIŠE JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE
6.8. UKLJUČIVANJE JAVNOSTI U POSLOVE U OBLASTI UPRAVLJANJA OTPADOM
7 PREDLOG OPCIJA ZA USPOSTAVLJANJE SISTEMA UPRAVLJANJA OTPADOM
7.1. SISTEM REGIONALNOG UPRAVLJANJA OTPADOM
7.1.1. OPCIJA 1: FORMIRANJE PET (5) REGIONALNIH CENTARA ZA UPRAVLJANJE
OTPADOM
7.1.1.1. SJEVER (Bijelo Polje, Mojkovac, Kolašin, Pljevlja, Žabljak, Berane, Rožaje, Plav,
Andrijevica)
7.1.2. OPCIJA 2: FORMIRANJE TRI (3) REGIONALNA CENTRA ZA UPRAVLJANJE
OTPADOM
7.1.2.1. SJEVER (Bijelo Polje, Mojkovac, Kolašin, Pljevlja, Žabljak, Berane, Rožaje, Plav,
Andrijevica)
7.2. SISTEM CENTRALIZOVANOG UPRAVLJANJA OTPADOM
7.2.1. OPCIJA 3: FORMIRANJE CENTRALIZOV. SISTEMA UPRAVLJANJA OTPADOM (1)
8 ZAKLJUČNA RAZMATRANJA
9 MONITORING REALIZACIJE PLANA
10 AKCIONI PLAN ZA SPROVOĐENJE LOKALNOG PLANA UPRAVLJANJA
OTPADOM
PRILOZI

PREDGOVOR

Neadekvatno upravljanje otpadom u opštini Berane, kao i u cijeloj Crnoj Gori, je godinama unazad bio veliki problem, koji smo željeli riješiti na održiv način, imajući u vidu obavezu koju imamo prema građanima, a to je zdrava i kvalitetna životna sredina.

Stoga, pristupili smo izradi Lokalnog plana upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom čija je svrha dugoročno uspostavljanje održivog sistema, prije svega na nivou opštine, ali i budućeg regiona, na način koji ima minimalan štetni uticaj na životnu sredinu i zdravlje sadašnjih i budućih generacija, uz racionalno korišćenje resursa i poštovanje savremenih principa upravljanja otpadom. Taj sistem želimo uspostaviti uz koordinirano učešće svih subjekata upravljanja otpadom – državne vlasti, susjednih opština, domaćinstava, privrednih subjekata, nevladinih organizacija, privatnog sektora, i naravno, svakog pojedinca.

To podrazumijeva definisanje najprihvatljivijih modela za postizanje pune kontrole nad svim tokovima otpada: od nastajanja, razdvajanja, sakupljanja, transporta, tretmana i deponovanja istog. Sistem upravljanja treba da obezbijedi smanjenje količine otpada, izdvajanje korisnih komponenata iz otpada, i racionalno prikupljanje i odlaganje, sagledavajući investiciona ulaganja, dinamiku aktivnosti i finansijsku i tehnološku spremnost na prelazak na novi sistem rada.

Lokalnim planom će biti omogućeno da se stekne potpuni uvid u sadašnju situaciju u upravljanju otpadom u opštini Berane, definišu ciljevi u upravljanju otpadom na lokalnom nivou, u skladu sa domaćim zakonodavstvom, definiše optimalni sistem za upravljanje otpadom, definiše metod i realni rokovi za implementaciju plana, kao i finansijska ulaganja koja su neophodna za implementaciju Plana.

Kao jedan od važnijih ciljeva lokalnog plana je i obezbijedivanje odgovora na mnoga otvorena pitanja koja determinišu uspostavljanje potpuno novog sistema upravljanja otpadom, koji se zasniva na smjernicama iz Strategije upravljanja otpadom Crne Gore do 2030. godine i Državnog plana upravljanja otpadom u Crnoj Gori za period 2015 – 2020. godina, Zakona o upravljanju otpadom, evropskim standardima i zakonskim mjerama koje određuju ovu oblast.

Želja nam je da razvijamo opštinu Berane u skladu sa prirodom, ne narušavajući postojeći ambijent. Kao Predsjednik opštine Berane, želim da sa svojim saradnicima, našim potomcima ostavim održivu zajednicu, očuvanu i prosperitetnu u isto vreme. Održivim upravljanjem otpadom, stalnim radom i brigom o bogatstvima koja nam je priroda podarila, naša opština može opstati kao opština budućnosti.

PREDSJEDNIK

Dragoslav Šćekić

REZIME

Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom treba da uspostavi sistem održivog upravljanja otpadom za prostor opštine Berane za period 2016-2020. godina. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom, članom 10, mijenja se član 18 Zakona o upravljanju otpadom, kojim je definisana obaveza izrade lokalnih planova upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom, a članom 13 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom mijenja se član 23 Zakona o upravljanju otpadom, kojim je, izmedju ostalog, definisan sadržaj lokalnih planova.

Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom je urađen na bazi postojećih i dostupnih podataka i usaglašen sa Strategijom upravljanja otpadom Crne Gore do 2030. godine i Državnim planom upravljanja otpadom u Crnoj Gori za period 2015 – 2020. godina.

Kao zaključna razmatranja izrađenog dokumenta može se izvesti sljedeće:

1. Uspostaviti sistem primarne selekcije na principu dvije kante – suva i mokra; a gdje je izvodljivo sistem četiri kante;
2. Uspostaviti sakupljačku mrežu u seoskim naseljima kao uslov postizanja cilja uspostavljanja sakupljačke mreže na celokupnoj teritoriji Crne Gore;
3. Organizovati sakupljanje suve komponente otpada (ambalažni otpad) u seoskim naseljima (aktivnosti po pitanju primarne separacije u seoskim naseljima odvijaće se paralelno sa uključivanjem seoskih naselja u organizovani sistem sakupljanja otpada);
4. Izgraditi reciklažno dvorišta sa sorimicom u sklopu transfer stanice za Berane i Andrijevicu, ili ga izgraditi na odvojenoj lokaciji;
5. Nabaviti nedostajuću opremu za sakupljanje reciklabilnih materijala (kante i kontejneri, vozila i dr.);
6. Intezivirati aktivnosti u domenu jačanja javne svesti i održavanje kontinuiteta u tom pogledu – organizovanje kampanja i tribina, informisanje građana preko medija, organizovanje akcija sakupljanja pojedinih vrsta otpada, eko kampova, različitih atraktivnih kampanja;
7. Unaprediti odnos lokalne uprave, komunalnog preduzeća i stanovništva inteziviranjem aktivnosti istih u domenu animacije stanovništva.

Bez obzira na usvojeni sistem upravljanja otpadom u Crnoj Gori model upravljanja otpadom u Beranama će ostati nepromijenjen. Ono što je bitno za opštinu Berane jeste da se uspostavi i razvije sistem izdvajanja sekundarnih sirovina na primarnom i sekundarnom nivou, kako bi se postigli zahtjevi Evropske unije u pogledu ostvarivanja aktivnosti u domenu reciklaže i istovremeno omogućilo ostvarivanje koristi za opštinu Berane.

Takodje, kada je u pitanju komunalni otpad treba se fokusirati na primarnu selekciju, pojednostaviti je i približiti stanovništvu, uz konstantno držanje njene budnosti i jačanje javne svijesti o neophodnosti takvog djelovanja i svim prednostima koje ono donosi.

1. UVOD

Crna Gora, kao kandidat za članstvo u Evropskoj uniji (EU), ima obavezu da uspostavi funkcionalan integrisani sistem upravljanja otpadom što se može smatrati jednom od prioriternih obaveza iz Poglavlja 27 – Životna sredina, na putu pridruživanja. U cilju uspostavljanja takvog sistema, Crna Gora je proteklih godina usvojila osnovni Zakon o upravljanju otpadom („Službeni list Crne Gore“, br. 64/2011), Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom ("Službeni list Crne Gore, broj 39/2016") i set odgovarajućih podzakonskih akata, čime je uspostavljen solidan pravni okvir za nacionalni sistem upravljanja otpadom. Očekuje se da će ovaj set propisa biti upotpunjen propisima koji trenutno nedostaju, ali i da će vremenom biti usklađivan sa svim izmjenama koje se budu dešavale na nivou EU.

Kao osnov za uspostavljanje sistema upravljanja otpadom, Zakon je predvidio izradu Nacionalne strategije i Državnog plana upravljanja otpadom, kojima se definisao planirani sistem ali i svi ciljevi, mjere i aktivnosti koje je neophodno ostvariti i preduzeti da bi do njegovog uspostavljanja došlo. Takođe, Zakon nameće obavezu i jedinicama lokalnih samouprava da izrade lokalne planove upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom, usklađene se Državnim planom upravljanja otpadom (Službeni list Crne Gore br. 74/15).

Sprovedenjem Lokalnog plana upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom uspostaviće se sistem održivog upravljanja otpadom za prostor opštine Berane za period 2016-2020. godina. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom, članom 10, mijenja se član 18 Zakona o upravljanju otpadom, kojim je definisana obaveza izrade lokalnih planova upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom, a članom 13 Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom mijenja se član 23 Zakona o upravljanju otpadom, kojim je, između ostalog, definisan sadržaj lokalnih planova.

Lokalni plan upravljanja otpadom je urađen na bazi postojećih i dostupnih podataka i usaglašen sa Strategijom upravljanja otpadom Crne Gore do 2030. godine i Državnim planom upravljanja otpadom u Crnoj Gori za period 2015 – 2020. godina.

Plan je obuhvatio sve faze upravljanja, od nastanka otpada do njegovog konačnog tretmana ili odlaganja.

Ministarstvo je dalo saglasnost na plan XXX, a usvojen je na sjednici SO Berane XX.XX.XXXX.

U prethodnom periodu na snazi je bio Lokalni plan upravljanja otpadom za period 2010-2014. godina, koji je usvojen u lokalnom parlamentu na sjednici održanoj 13.10.2010. godine i objavljen u „Službenom listu CG- opštinski propisi“ br 34/10 .

Usvajanjem ovog plan prestaje da važi Lokalni plan upravljanja otpadom opštine Berane za period 2010-2014.

1.1. METODOLOGIJA IZRADE PLANA

Donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom ("Službeni list Crne Gore, broj 39/2016") propisano je da se predmetni Plan odnosi za upravljanje pored komunalnog i neopasnim građevinskim otpadom.

Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom predstavlja razvojno – planski dokument koji na osnovu procjene stanja u ovoj oblasti, utvrđenih problema i prioriteta, te definisanih aktivnosti, doprinosi unapređenju stanja životne sredine u opštini, u periodu od 2016 do 2020. godine.

Sekretar Sekretarijata za poljoprivredu, turizam, vodoprivredu i zaštitu životne sredine je Rješenjem br. 19-320-716 od 23.10.2015. godine formirao Komisiju čiji zadatak je bio izraditi Lokalni plan upravljanja otpadom koji će obraditi ključne teme u ovoj oblasti i predložiti akcije koje će obezbijediti ne samo sprovođenje Zakona o upravljanju otpadom, već i odražavati interese čitave zajednice.

U izradi Plana su učestvovali članovi Komisije, uz konsultacije sa Komunalno d.o.o, Berane, a sam Plan se izradio sredstvima lokalne samouprave.

Plan se radio na sastancima Komisije, sastancima članova Komisije i ostalih zainteresovanih strana, ali i u periodu između sastanaka.

1.2. ZNAČENJE IZRAZA

Pojedini izrazi upotrijebljeni u ovom Planu imaju sljedeća značenja:

- 1) **biološko razgradivi otpad** je otpad koji je pogodan za anaerobnu ili aerobnu razgradnju (biootpad, papir i karton);
- 2) **biootpad** je biološki razgradiv otpad iz vrtova i parkova, hrane i drugi otpad koji nastaje u domaćinstvima, ugostiteljskim i maloprodajnim objektima i sličan otpad iz objekata namijenjenih za proizvodnju prehrambenih proizvoda;
- 3) **deponija** je stalno mjesto čija je primarna funkcija odlaganje otpada na površini ili ispod površine zemlje, uključujući internu deponiju na kojoj proizvođač odlaže sopstveni otpad na mjestu nastanka, osim mjesta gdje se otpad priprema za dalji prevoz do mjesta obrade na drugim lokacijama i mjesta za skladištenje otpada prije njegove obrade za period do tri godine ili mjesta za skladištenje otpada prije njegovog zbrinjavanja za period do jedne godine;"
- 4) **građevinski otpad** je otpad koji nastaje prilikom izgradnje, održavanja i rušenja građevinskih objekata;
- 5) **imalac otpada** je proizvođač otpada ili pravno ili fizičko lice, ili preduzetnik, koje posjeduje otpad;
- 6) **izvorni proizvođač otpada** je svako lice čijom aktivnošću nastaje otpad;
- 7) **katalog otpada** je popis otpada prema svojstvima i mjestu nastanka, razvrstan na grupe, podgrupe i vrste otpada sa djelatnostima čijim obavljanjem se proizvodi otpad;

- 8) **komercijalna otpadna ambalaža** je otpad od primarne, sekundarne i tercijalne ambalaže koji nastaje u procesu proizvodnje, maloprodaje, uslužnim i drugim djelatnostima, kao i obavljanjem poslova u poljoprivredi, šumarstvu, ribarstvu, saobraćaju i turizmu;
- 9) **komunalna otpadna ambalaža** je otpad od primarne i sekundarne ambalaže koji nastaje u domaćinstvima (kućni otpad), industriji, zanatskim i uslužnim djelatnostima, kao i drugim djelatnostima i javnom sektoru, a sličan je otpadu iz domaćinstava u pogledu prirode, mjesta nastanka i sastava;
- 10) **komunalni otpad** je otpad nastao u domaćinstvima ili prilikom obavljanja djelatnosti koji je po svojstvima sličan otpadu nastalom u domaćinstvima;
- 11) **medicinski otpad** je otpad koji nastaje pružanjem zdravstvenih usluga i vršenjem naučnih istraživanja i eksperimenata u oblasti medicine;
- 12) **miješani komunalni otpad** je otpad iz domaćinstva preostao nakon odvajanja pojedinih frakcija komunalnog otpada za koji je predviđena mogućnost selektivnog sakupljanja, „uključujući komunalnu otpadnu ambalažu“.
- 13) **neopasni otpad** je otpad koji po sastavu i svojstvima nema neku od karakteristika opasnog otpada;
- 14) **obrada otpada** je postupak prerade i/ili odstranjivanje otpada, uključujući pripremu prije prerade i/ili zbrinjavanja;
- 15) **odlaganje otpada** je jedan od postupaka zbrinjavanja;
- 16) **odvojeno sakupljanje otpada (selekcija)** je sakupljanje otpada na način da se otpad u postupcima upravljanja otpadom drži odvojeno prema tipu i svojstvu kako bi se olakšala posebna obrada;
- 17) **otpada** je svaka materija ili predmet koju je imalac odbacio, namjerava da odbaci ili je dužan da odbaci u skladu sa zakonom;
- 18) **otpada od električnih i elektronskih proizvoda** su električni i elektronski proizvodi koji su otpad uključujući i sve sastavne djelove, komponente, podsklopove i potrošni materijal koji su dio proizvoda u vrijeme odbacivanja;
- 19) **otpadna ambalaža** je ambalaža ili ambalažni materijal koje su otpad, osim ostataka materijala koji nastaju prilikom izrade ambalaže;
- 20) **ponovna upotreba** je postupak kojim se proizvodi ili djelovi proizvoda koji nijesu otpad ponovo upotrebljavaju za istu svrhu za koju su izvorno stvoreni;
- 21) **posebne vrste otpada** su: otpad od električnih i elektronskih proizvoda, otpadna vozila, otpadne gume, otpadne baterije i akumulatori, otpadna ulja, otpadna ambalaža, građevinski otpad, otpad koji sadrži azbest, PCB otpad, kanalizacioni mulj, medicinski i veterinarski otpad;
- 22) **postrojenje** je stacionarna ili mobilna tehnička jedinica, koje sa građevinskim dijelom čini tehnološku cjelinu za skladištenje, preradu ili odstranjivanje otpada;
- 23) **prerada otpada** je postupak za dobijanje materijala ili proizvoda koji se koristi kao sirovina ili postupak pripreme otpada za dobijanje tog materijala ili proizvoda u postrojenju za preradu ili širem proizvodnom smislu;
- 24) **priprema za ponovnu upotrebu otpada** su postupci prerade, kao što su provjera, čišćenje ili popravke, kojima se proizvodi ili djelovi proizvoda, koji su postali otpad, pripremaju za ponovnu upotrebu bez sprovođenja nekog drugog prethodnog postupka;
- 25) **privremeno, odnosno vremenski ograničeno skladištenje otpada** je skladištenje otpada u određenom roku na mjestima gdje je otpad proizveden ili skladištenje tokom sakupljanja otpada, radi transporta do mjesta obrade otpada;“.

- 26) **proizvođač otpada** je izvorni proizvođač otpada ili svako lice koje obavlja prethodnu obradu, miješanje ili druge postupke kojima se mijenja svojstvo ili sastav otpada;
- 27) **prostorno-planski dokument** je planski dokument kojim se određuje organizacija, korišćenje i namjena prostora, kao i mjere i smjernice za uređenje, zaštitu i unaprjeđenje prostora (prostorni plan Crne Gore, detaljni prostorni plan, državna studija lokacije, prostorno-urbanistički plan lokalne samouprave, detaljni urbanistički plan, urbanistički projekat i lokalna studija lokacije i druga planska dokumenta);
- 28) **reciklažno dvorište** je mjesto uređeno za sakupljanje i privremeno skladištenje po vrstama, odnosno frakcijama komunalnog otpada koje se odvojeno sakupljaju;
- 29) **recikliranje** je postupak prerade u cilju korišćenja otpada za zamjenu drugih materijala koji se upotrebljavaju za izvornu ili drugu namjenu;
- 30) **sakupljanje otpada** je sakupljanje otpada od imaoaca, uključujući prethodno razvrstavanje i privremeno skladištenje otpada, radi transporta do postrojenja za obradu otpada;
- 31) **spaljivanje otpada** je obrada otpada u stacionarnom ili mobilnom postrojenju za termičku obradu otpada sa ili bez korišćenja toplotne energije putem spaljivanja, oksidacijom otpada ili drugim termičkim procesima kao što su: piroliza, gasifikacija ili postupak plazme kada je produkt ovih procesa namijenjen naknadnom spaljivanju;
- 32) **sprječavanje nastanka** ili stvaranja otpada su mjere koje se preduzimaju u cilju sprječavanja nastanka otpada ili mjere koje, prije nego je materija ili predmet postao otpad, smanjuju:
- količinu otpada, uključujući ponovnu upotrebu proizvoda ili produženje životnog vijeka proizvoda,
 - negativne uticaje proizvedenog otpada na životnu sredinu i na zdravlje ljudi,
 - sadržaj štetnih materija u materijalima i proizvodima;
- 33) **transfer (pretovarna) stanica** je mjesto na koje se otpad doprema i privremeno skladišti radi selektiranja ili pretovara prije transporta do mjesta za preradu i odstranjivanje;
- 34) **transport otpada** je prevoz otpada van postrojenja koji obuhvata utovar, prevoz (kao i pretovar) i istovar otpada;
- 35) **zbrinjavanje otpada** je postupak obrade koji nije prerada, čak i u slučaju da se tim postupkom kao sekundarna posljedica dobija materija ili energija;

2. ZAKONODAVNO-PRAVNI OKVIR

2.1 Zakonodavstvo u oblasti upravljanja otpadom

Spisak relevantne zakonske regulative:

- Zakon o upravljanju otpadom („Službeni list Crne Gore“, 64/11, 39/16“);
- Zakon o inspekcijskoj kontroli („Službeni list Crne Gore“, broj 39/03, 76/09);
- Zakon o komunalnim djelatnostima („Službeni list Crne Gore“, broj 12/95);

2.2 Spisak relevantnih podzakonskih akata

1. Uredba o načinu i uslovima skladištenja otpada („Službeni list Crne Gore 33/13, od 11 jula 2013.godine)
2. Uredba o bližim kriterijumima, visini i načinu plaćanja posebne naknade za upravljanje otpadom ("Sl. list Crne Gore", br. 39/12 od 23.07.2012)
3. Uredba o načinu i postupku osnivanja sistema preuzimanja, sakupljanja i obrade otpadne ambalaže i rada tog sistema ("Sl. list Crne Gore", br. 42/12 od 31.07.2012)
4. Uredba o načinu i postupku osnivanja sistema preuzimanja, sakupljanja i obrade otpadnih guma i rada tog sistema ("Sl. list Crne Gore", br. 39/12 od 23.07.2012)
5. Uredba o načinu i postupku osnivanja sistema preuzimanja, sakupljanja i obrade otpadnih baterija i akumulatora i rada tog sistema ("Sl. list Crne Gore", br. 39/12 od 23.07.2012, 47/12 od 07.09.2012)
6. Uredba o načinu i postupku osnivanja sistema preuzimanja, sakupljanja i obrade otpadnih vozila i rada tog sistema ("Sl. list Crne Gore", br. 28/12 od 05.06.2012)
7. Uredba o načinu i postupku osnivanja sistema preuzimanja, sakupljanja i obrade otpada od električnih i elektronskih proizvoda i rada tog sistema ("Sl. list Crne Gore", br. 24/12 od 04.05.2012)
8. Pravilnik o metodama ispitivanja opasnih svojstava otpada i bližim uslovima koje treba da ispunjava akreditovana laboratorija za ispitivanje opasnih svojstava otpada ("Sl. listu Crne Gore", br. 21/2014 od 6.05.2014)
9. Pravilnik o bližim uslovima za upis u registar posrednika i trgovaca otpadom ("Sl. list Crne Gore", br. 46/13 od 2.10.2013 i 21/2014 od 6.05.2014)
10. Pravilnik o klasifikaciji otpada i katalogu otpada ("Sl. list Crne Gore", br. 59/13 od 26.12.2013)
11. Pravilnik o sakupljanju i predaji otpadnih vozila čiji je imalac nepoznat ("Sl. list Crne Gore", br. 47/13 od 08.10.2013)

12. Pravilnik o vođenju registra izdatih dozvola za preradu i/ili odstranjivanje otpada, registra sakupljača prevoznika, trgovaca i posrednika otpada ("Sl. list Crne Gore", br. 47/13 od 08.10.2013)
13. Pravilnik o spaljivanju i/ili suspaljivanju otpada („Službeni list Crne Gore“, br. 33/13, od 11 jula 2013.godine)
14. Pravilnik o načinu vođenja i sadržaju zahtjeva za upis u registar izvoznika neopasnog otpada (Objavljen u "Sl. listu Crne Gore", br. 27/13 od 11. juna 2013)
15. Pravilnik o uslovima koje treba da ispunjava privredno društvo, odnosno preduzetnik za sakupljanje, odnosno transport otpada ("Sl. list Crne Gore", br. 16/13 od 29.03.2013)
16. Pravilnik o načinu pakovanja i odstranjivanja otpada koji sadrži azbest ("Službeni list Crne Gore", broj 11/13)
17. Pravilnik o bližem sadržaju i načinu sačinjavanja plana upravljanja otpadom proizvođača otpada ("Sl. list Crne Gore", br. 05/13 od 23.01.2013)
18. Pravilnik o sadržaju, obliku i načinu vođenja registra izdatih dozvola za prekogranično kretanje otpada ("Sl. list Crne Gore", br. 71/10 od 03.12.2010)
19. Pravilnik o bližem sadržaju dokumentacije koja se podnosi uz zahtjev za izdavanje dozvole za uvoz, izvoz i tranzit otpada, kao i listi klasifikacije otpada ("Sl. list Crne Gore", br. 71/10 od 03.12.2010)
20. Pravilnik o uslovima koje treba da ispunjava privredno društvo odnosno preduzetnik za preradu i/ili odstranjivanje otpada ("Sl. list Crne Gore", br. 53/12 od 24.10.2012)
21. Pravilnik o bližem sadržaju i načinu podnošenja godišnjih izvještaja o sprovođenju planova upravljanja otpadom ("Sl. list Crne Gore", br. 53/12 od 24.10.2012)
22. Pravilnik o načinu vođenja evidencije otpada i sadržaju formulara o transportu otpada ("Sl. list Crne Gore", br. 50/12 od 01.10.2012)
23. Pravilnik o postupanju sa građevinskim otpadom, načinu i postupku prerade građevinskog otpada, uslovima i načinu odlaganja cement azbestnog građevinskog otpada ("Sl. list Crne Gore", br. 50/12 od 01.10.2012)
24. Pravilnik o uslovima, načinu i postupku obrade medicinskog otpada ("Sl. list Crne Gore", br. 49/12 od 21.09.2012)
25. Pravilnik o postupanju sa opremom i otpadom koji sadrži PCB ("Sl. list Crne Gore", br. 48/12 od 14.09.2012)

26. Pravilnik o postupanju sa otpadnim uljima ("Sl. list Crne Gore", br. 48/12 od 14.09.2012)

2.3 Propisi opštine Berane u oblasti upravljanja otpadom

- Odluka o komunalnom redu ("Službeni list Crne Gore - Opštinski propisi", br. 49/15);
- Odluka o određivanju lokacije za privremeno skladištenje komunalnog otpada za Opštinu Berane ("Službeni list Crne Gore - Opštinski propisi, broj 32/2014")
- Odluka o načinu privremenog skladištenja komunalnog otpada i uslovima zaštite životne sredine i zdravlja ljudi ("Službeni list Crne Gore - Opštinski propisi, broj 12/2015")

Opština Berane će u narednom periodu (2016, 2017) shodno članu 78c Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom ("Službeni list Crne Gore, broj 39/2016") odrediti lokaciju za privremeno skladištenje neopasnog građevinskog otpada i donijeti potrebne odluke.

2.2. Strateški dokumenti

Dosadašnji strateški pravci unaprjeđenja i razvoja u oblasti upravljanja otpadom na teritoriji Crne Gore utvrđeni su strateškim i planskim dokumentima koji su donijeti na državnom i opštinskim nivoima.

Nacionalna politika upravljanja otpadom iz 2004. godine, Strateški master plan za upravljanje otpadom iz 2005. godine, Strategija upravljanja otpadom Crne Gore do 2030. godine, kao i Državni plan upravljanja otpadom za period 2015-2020. godine, najvažnija su strateški dokumenti kojima se uređuje oblast upravljanja otpadom u Crnoj Gori.

Strateški principi u oblasti upravljanja otpadom moraju biti usklađeni sa osnovnim principima EU u istoj, a to su:

1. Koncept održivog razvoja
2. Princip predostrožnosti
3. Princip *zagađivač plaća*
4. Princip blizine
5. Hijerarhija upravljanja otpadom

3. INSTITUCIONALNI OKVIR

Institucionalni okvir upravljanja otpadom na teritoriji Crne Gore je organizovan na državnom i lokalnom nivou.

Na državnom nivou, za upravljanje otpadom na teritoriji Crne Gore, direktno su odgovorni: **Ministarstvo održivog razvoja i turizma** u čijem resoru je razvoj nacionalnog zakonodavnog i strateškog okvira u oblasti upravljanja otpadom. Glavni sektori koji su odgovorni za pitanja upravljanja životnom sredinom i otpadom su:

- *Direktorat za upravljanje otpadom i komunalni razvoj* - odgovorno za sve aspekte planiranja i upravljanja otpadom, uključujući usklađivanje zakonske regulative sa relevantnim propisima EU, pripremu i izbor sistemskih mjera za sprovođenje politika, strategija i zakonodavnog okvira u oblasti upravljanja otpadom. Direktorat je takođe odgovoran za postavljanje standarda tretmana otpada, procedura za izdavanje dozvola, tehničkih standarda za postrojenja za tretman otpada i upravljanje i koordinaciju projekata iz oblasti upravljanja otpadom finansiranih iz nacionalnih i međunarodnih sredstava.
- *Direkcija za kontrolu industrijskog zagađenja i upravljanja hemikalijama*, u okviru Direktorata za životnu sredinu i klimatske promjene, vrši poslove usklađivanja zakonodavstva sa propisima EU u oblasti postupanja sa industrijskim otpadom i učesća u radu međunarodnih konvencija i tijela relevantnih za navedenu oblast.
- *Odjeljenje za međunarodnu saradnju* ima važnu ulogu u međunarodnoj i bilateralnoj saradnji i saradnji sa međunarodnim organizacijama, kao i u pripremi i realizaciji odgovarajućih međunarodnih sporazuma.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je odgovorno za zaštitu i upotrebu poljoprivrednog zemljišta; kontrolu otpada životinjskog porijekla; režim voda; zaštitu voda.

Ministarstvo zdravlja je odgovorno za zdravstvenu njegu, uključujući upravljanje medicinskim otpadom, sanitarne standarde, sanitarnu kontrolu i inspekciju;

Ministarstvo saobraćaja i pomorstva je odgovorno za drumski, pomorski, vazdušni I željeznički saobraćaj, kako na teritoriji zemlje tako i za prekogranični transport;

Ministarstvo unutrašnjih poslova je odgovorno za rad lokalne samouprave;

Ministarstvo ekonomije je između ostalog odgovorno za pripremu strateških i operativnih dokumenata za korišćenje sredstava predpristupnih fondova Evropske Unije (IPA fond); za implementaciju projekata finansiranih iz IPA, kao i za pripremu planova u oblasti energetske efikasnosti;

Ministarstvo finansija je odgovorno za donošenje budžeta i sistem i politiku poreza, za strana ulaganja, donacije i pomoć iz inostranstva;

Agencija za zaštitu životne sredine je organ uprave, pod nadzorom Ministarstva održivog razvoja i turizma, nadležan za izdavanje dozvola, nacionalni monitoring stanja životne sredine, vođenje baza podataka, izvještavanje, ostvarivanje komunikacije i saradnje sa relevantnim domaćim i međunarodnim organima i organizacijama, kao i sa saradnju sa javnošću. Agencija za zaštitu životne sredine predstavlja centralni dio sistema u koji se slivaju podaci o tokovima otpada, posebno u djelu sakupljenih količina otpada i količinama izvezenog i uvezenog otpada, kao i otpada koji je bio u tranzitu preko teritorije Crne Gore tokom godine, koje su dužni da vode

svi subjekti nadležni za upravljanje otpadom. Izdavanje dozvola za upravljanje otpadom, prekogranično kretanje otpada i dozvole za preradu i/ili odstranjivanje otpada je u nadležnosti Sektora za izdavanje dozvola. Takođe, Agencija je jedan od organa koji daje saglasnost na planove upravljanja otpadom proizvođača otpada.

Uprava za inspekcijske poslove u čijoj nadležnosti su inspekcijske službe u oblasti upravljanja otpadom, a podjeljena je na sektore i podsektore. Sektor za životnu sredinu i prostorno planiranje ima odjeljenje za ekološku inspekciju koja je zadužena za: inspekcijski nadzor nad sprovođenjem zakona i drugih pravnih akata u oblasti zaštite životne sredine, uključujući i propise iz oblasti upravljanja otpadom; sprovođenje mjera u cilju otklanjanja nepravilnosti i osiguravanja primjene ovih propisa i predlaganje mjera za unaprjeđenje stanja u oblasti nadzora. Uprava je takođe odgovorna za pripremu analiza, izvještaja i informacija iz djelokruga ovog organa, saradnju sa vladinim institucijama, drugim institucijama i privrednim subjektima.

PROCON d.o.o. („Project-Consulting”) je društvo osnovano od strane Vlade Crne Gore, a zaduženo je za upravljanje projektima u oblasti komunalnih usluga i zaštite životne sredine. PROCON, u okviru svoje osnovne djelatnosti, obavlja sljedeće poslove: analiza projekata sa stanovišta izvodljivosti, održivosti i usklađenosti sa strateškim planskim dokumentima; priprema potrebne dokumentacione osnove za pokretanje realizacije projekta, i s tim u vezi izradu potrebne tenderske dokumentacije i iniciranje postupaka nabavke roba usluga i radova i dr. PROCON pretežno sprovodi aktivnosti vezane za upravljanje otpadom i otpadnim vodama vršeci nadzor realizacije infrastrukturnih projekata. U svom radu PROCON sprovodi tenderske procedure, evaluacije tendera i druge aktivnosti predviđene ugovorom o finansiranju projekata iz oblasti komunalnih djelatnosti i zaštite životne sredine i pruža stručnu pomoć u pripremi ugovorne dokumentacije i izradi izvještaja o realizaciji projekata koji su finansirani od strane međunarodnih finansijskih institucija (Izvor: Studija jačanja administrativnih kapaciteta u oblasti životne sredine u Crnoj Gori, 2014. godine).

Na lokalnom nivou, za upravljanje otpadom su odgovorni:

Jedinice lokalne samouprave su odgovorne za razvoj i primjenu politike upravljanja otpadom na lokalnom nivou kroz: donošenje planova upravljanja otpadom na svojoj teritoriji; pridruživanje međuopštinskim programima koji uključuju dvije ili više opština; procjenu proizvodnje otpada; poboljšanje ili izgradnju kapaciteta javnih komunalnih preduzeća; regulisanje rada privatnih preduzetnika u oblasti sakupljanja otpada, transporta i odlaganja otpada; unaprjeđenje sistema izdavanja dozvola. Lokalne samouprave su uključene u pripremu zakonskih rješenja u oblasti upravljanja otpadom. Takođe, Direktor za upravljanje otpadom i komunalni razvoj aktivno saraduje sa lokalnim samoupravama u vezi odabira tehnologija u ovoj oblasti.

Komunalna preduzeća izvršavaju propise koje donosi Država, obezbjeđuju finansijske uslove za obavljanje svojih aktivnosti, usvajaju kratkoročne i dugoročne programe aktivnosti i obezbjeđuju dio sredstava za njihovu realizaciju, određuju cijene komunalnih usluga.

Komunalna inspekcija vrši nadzor nad primjenom zakona i propisa, vrši kontrolu stanja komunalnih objekata i sprovodi druge poslove propisane zakonima ili pravnim aktima lokalne samouprave.

Međuopštinska preduzeća za upravljanje otpadom, koja su osnovana u cilju efikasnijeg upravljanja otpadom, a na osnovu preporuka iz Strateškog master plana za upravljanje otpadom.

Do sada su osnovana sljedeća medjuopštinska preduzeća:

- Budva, Kotor i Tivat su osnovale preduzeće „Lovanja“ d.o.o, kome su povjereni poslovi vezani za izgradnju i, nakon toga, održavanje i upravljanje zajedničkom deponijom za ove tri opštine;
- Opštine Bar i Ulcinj su osnovale preduzeće „Možura“ d.o.o. koje upravlja sanitarnom deponijom Možura u Baru;
- Opštine Nikšić, Plužine i Šavnik su osnovale preduzeće „Budoš“ d.o.o. sa ciljem da ono bude zaduženo za upravljanje regionalnim centrom za obradu otpada na lokaciji Budoš u Nikšiću, nakon njegove izgradnje;
- Podgorica je osnovala vlastito preduzeće „Deponija“ d.o.o. koje upravlja sanitarnom deponijom na lokaciji „Livade“ i zaključila je ugovore o uslovima obrade otpada prikupljenog sa područja opštine Danilovgrad i Prijestonice Cetinje.

Pored navedenih, veliki značaj u oblasti upavljanja otpadom u Crnoj Gori imaju i sljedeće institucije i organizacije:

- Zavod za statistiku Crne Gore (Monstat)**, spovodi godišnje istraživanje o otpadu koji proizvode opštine, ali uglavnom na osnovu podataka koje dostavlja Agencija za zaštitu životne sredine.
- Privredna komora** ima uspostavljene Odbore za razne sekcije, kao što su Odbor za javna preduzeća ili Odbor za pitanja životne sredine i ovo tijelo predstavlja odgovarajuću platformu za rješavanje potreba u pogledu saradnje.
- **Laboratorije u Crnoj Gori** u kojima se vrše određena testiranja i kontrole otpada kao što su: laboratorija Centra za ekotoksikološka ispitivanja, laboratorija Instituta za javno zdravlje, laboratorija Biotehničkog fakulteta.
- **Zajednica opština (ZOOG)** je nacionalna asocijacija lokalnih samouprava u Crnoj Gori. Misija Zajednice opština Crne Gore je da kroz pružanje usluga članicama, zastupanje njihovih interesa i ostvarivanje odnosa saradnje sa državnim organima, drugim nacionalnim asocijacijama i međunarodnim organizacijama, unaprijedi funkcionisanje lokalne samouprave i stvori uslove za razvoj različitih oblika saradnje u svim oblastima rada lokalnih zajednica u Crnoj Gori.
- **Udruženja građana i druga udruženja civilnog sektora (nevladine organizacije i dr.)** aktivno učestvuju u promociji zaštite životne sredine i pokretanju lokalnih aktivnosti u cilju očuvanja životne sredine.

4. PROFIL OPŠTINE

4.1 Istorijat Berana

Istorijat razvoja Berana možemo pratiti još od perioda mlađeg kamenog doba neolita. Po svom značaju, nalazi pronađeni na lokalitetu Berankrš, svrstavaju se među najznačajnije u kulturnoj baštini Crne Gore.

Naselje nastavlja da živi i da se razvija i u kasnijim periodima dobijajući sve više na značaju, o čemu svjedoče brojni ostaci materijalne kulture iz rimskog perioda, vojno utvrđenje u selu Lužac i Villa rusticae u Budimlji. Brojni nadgrobni spomenici iz rimskog perioda, stele i cipusi, govore nam da je na ovom području postojao jedan značajan vojni centar. Na području od sela Dolac do manastira Đurđevi stupovi, očekuje se pronalazak jednog većeg gradskog centra -municipiuma, čiji su tragovi već zabilježeni.

Prilikom prvog talasa osvajačkog prodora Avara i Slovena, grad sa utvrđenjem je razrušen i više nikada nije obnovljen.

Iz ranohrišćanskog perioda na prostorima opštine, najčešće nailazimo na tzv. "gradine", koje su imale fortifikacionu ulogu u životu stanovništva, kao i mnogobrojne ostatke crkava, koje svjedoče o razvijenom kulturnom životu ovog područja.

U srednjem vijeku, naselje dobija još veći značaj i ulogu, formiranjem jedne od prvih episkopija, koju je osnovao Sveti Sava 1219 g, sa sjedištem u manastiru Đurđevi stupovi. Bogat crkveni materijal govori o velikoj ulozi grada i manastira kao administrativnog i duhovnog centra u srednjevjekovnoj državi.

U razvijenom srednjem vijeku, ulogu gradskih naselja su imali Gradac kod Budimlje, Budimlja i Bihor. Budimlja je bila upravno sjedište Budimljanske župe i imala je upravnu, zanatsku i trgovačku funkciju. Gradac je imao zaštitni karakter, Bihor je bio vojno utvrđenje, a duhovne centre su predstavljali manastiri Šudikova i Đurđevi stupovi.

Prodorom Turaka krajem srednjeg vijeka, obnavljaju se gradine, utvrđenja Gradac i Bihor, a na ulasku u Tivransku klisuru, gradi se "Jerinin grad". Sredinom XV vijeka Turci uspostavljaju i formalnu vlast u ovim krajevima.

Berane je kao naselje formirano 1862. godine, po zapovijesti turskog vojskovođe Husein paše, na mjestu današnje bolnice, gdje je na lijevoj obali Lima izgrađena kamena kasarna za potrebe vojne uprave. Svoj razvoj naselje nastavlja i na desnoj obali, te se formiraju tri mahale: Gornja, Donja i Hareme. U Gornjoj mahali je živjelo pravoslavno, a u Donjoj i Haremima muslimansko stanovništvo.

Tokom prvog balkanskog rata, Berane je oslobođeno 1912. godine, nakon čega postaje politički centar sjeveroistočne Crne Gore.

Poslije Drugog svjetskog rata, u julu 1949. godine, dobija novo ime Ivangrad, po narodnom heroju Ivanu Milutinoviću, a staro ime, Berane, mu se vraća u martu 1992.

Tokom 2013. godine došlo je do izdvajanja Opštine Petnjica iz sastava Opštine Berane, čije razgraničenje je završeno u julu 2016. godine.

4.2 Geografski položaj

Opština Berane, smještena na sjeveroistoku Crne Gore, zahvata Gornje Polimlje i leži između vrhova Bjelasice na zapadu, Cmiljevice na istoku, Tivranske klisure na sjeveru i Previje, Rijeke Marsenića i Sjekirice na jugu.

Slika br. 1 Položaj opštine Berane u Crnoj Gori

Pomenute planine formiraju tzv. *Beransku kotlinu*, pri čemu se na sjeveroistoku, preko Police i Bihora protežu manja krečnjačka uzvišenja opasana planinskim visovima. Kotlina se pruža u pravcu SSI-JIZ, u dužini od 9 km, širine 3-5 km. Sredinom kotline protiče rijeka Lima, sa blagom devijacijom u pravcu sjevera. Tereni sa lijeve i desne strane Lima se osjetno razlikuju. Na desnoj strani je zastupljen neogeni reljef, sa dolinama i malim zaobljenim uzvišenjima, od kojih se ističu Jasikovac, Dubica i Dapsićko brdo. Lijeva strana Lima je terasasta, pluvio-glacijalna, sa pet terasa, ravnih i stepenasto poređanih jedna iznad druge, usmjerenih u pravcu toka Lima. Širina ovih terasa se kreće od 300 do 800 m.

4.3 Pedološke karakteristike

Na području Berana zastupljena su zemljišta različitih tipova, fizičkih i hemijskih osobina i plodnosti. Najvažniji faktori koji su uticali na obrazovanje zemljišta, njihove osobine i svojstva su geološka podloga, reljef, klima, hidrografija, vegetacija i čovjek. Geološki sastav Beranske kotline, u širem smislu, obuhvata paleozojske škriljce, trijanske krečnjake, rožnace, neogene sedimente. Masiv Bjelasice je sastavljen od paleozojskih škriljaca (pješčari, argilošist, filit). Na suprotnoj strani Cmiljevica je sastavljena uglavnom od trijaskog krečnjaka, sa podlogom od verfenskih škriljaca i rožnaca. Ovakav sastav se javlja i na uskom pojasu Tivrana, čije su padine formirane od srednjetrijaskih škriljaca, i na sjeverozapadu kotline. Na desnoj strani Lima, pobrđe Jasikovac, dobar dio Budimlje, zatim najveći dio Police, preovlađuju neogeni sedimenti koji se uvlače sve do jezerskih naslaga u Lugama i južnije do Ržanice. Na lijevoj strani Lima, a dijelom i na desnoj, jezerski sedimenti su prekriveni tanjim ili debljim slojevima (10 do 40 m) fluvio-glacijalnim nanosima (oblutak, šljunak, pijesak), različitog petrografskog sastava.

4.4 Geomorfološke karakteristike

Osnovne crte u geomorfološkoj strukturi prostora formirane su pod uticajem tektonskih, glacijalnih i fluvijalnih procesa. Njih čine pomenuti i drugi manji planinski masivi, brojne riječne

doline sa dominantnom pozicijom centralne tektonske doline rijeke Lim, sjeveroistočnog dijela područja, te brojni planinski prevoji. Raznovrsna makrostruktura reljefa očituje se i u njegovoj izraženoj vertikalnoj disekciji koja se kreće u rasponu od 630 m do 2.460 m (Kom Vasojevički), kao i velikoj horizontalnoj raznolikosti predjela. Geološka građa područja opštine Berane odlikuje se velikom raznolikošću koja proističe iz prisustva stijena različitog porijekla, starosti, fizičkih i hemijskih osobina (magnetske, sedimentne i metamorfne stijene). Raznolik geološki sklop i složena tektonska struktura imali su presudnu ulogu u stvaranju današnjeg lika prostora, kao i izražen direktan i indirektan uticaj na formiranje osnovnih rudno-mineraloških, pedoloških, hidroloških i florističkih obilježja značajnih za odvijanje života i razvoja brojnih djelatnosti na ovom području. Geološku specifičnost područja čini pripadajući dio planinskog masiva Bjelasice, koja se inače razlikuje od ostalih Dinarskih planina po tome što je najvećim dijelom izgrađena od paleozojskih škriljaca, pješčara, krečnjaka, eruptivnih stijena i dolomita, a koji su doprinijeli formiranju šarolikog pedološkog i vegetacionog pokrivača. Nasuprot Bjelasici, dio Komova koji pripada ovom području u osnovi je izgrađen od paleozojskih škriljaca, pješčara i konglomerata preko kojih je, na velikom prostranstvu, navučen moćan sloj trijaskih krečnjaka koji su mjestimično izloženi intenzivnom procesu karstifikacije (gole neproduktivne gromade i stjenoviti grebeni), dok je na paleozojskoj osnovi zastupljena bujna pretežno šumska vegetacija. Raznolika geološka građa uslovljava je formiranje više tipova terena sa manje ili više izraženim ograničenjima za život i razvoj određenih djelatnosti. Ovakva geološka građa bitno je uticala na strukturu zemljišta, a preko njega i na strukturu flore ovog područja.

4.5 Klimatske karakteristike

Vrijednosti klimatskih elemenata su u osnovi determinisane geografskim položajem prostora, njegovom reljefnom plastikom (naročito u obodnom dijelu), različitim ekspozicijama pojedinih djelova terena, kao i uticajem klimatskih faktora iz okruženja. Osnovne karakteristike planinske i subplaninske klime, koje vladaju na većem dijelu ovog područja i bitno određuju strukturu privređivanja i način življenja, jesu duge hladne i vlažne zime, relativno kratka i svježja ljeta, slabije izražena smjena godišnjih doba, toplije jeseni od proljeća, velika količina sniježnih padavina u zimskom periodu i dr. Veći dio područja ima srednju godišnju temperaturu vazduha između 2 i 8 °C, s tim što se ona u kotlini kreće oko 9 °C. Najtopliji mjeseci su jul i avgust sa srednjom temperaturom vazduha između 15 i 19 °C, a najhladniji mjesec je januar sa prosječnom temperaturom vazduha od -1,8 °C. Srednja dnevna temperatura vazduha viša od 10 °C, koja određuje period aktivne vegetacije, traje oko 160 dana na visini do 1.000 m (maj-oktobar), oko 90 dana u visinskoj zoni između 1.000 i 1.500 m (jun-avgust) i oko 60 dana u predjelima iznad 1.500 m (jul-avgust).

4.6 Demografija

Prema rezultatima Popisa stanovništva Crne Gore (iz 2011. godine), opština Berane broji 33.970 stanovnika, što čini 5.48% ukupnog broja stanovnika Crne Gore i svrstava je u petu po veličini opštinu u državi. Gustina naseljenosti iznosi 47 stanovnika po km² što je nešto manje u odnosu na Popis iz 2003.godine, kada je gustina naseljenosti iznosila 49 stanovnika po km². Urbano stanovništvo broji 11.073 stanovnika (32,6%), a ruralno 22.897 (67,40%).

Prosječna starost stanovnika Berana je 36.4 godina, po čemu se opština svrsta među 12 demografsko starih opština u Crnoj Gori. Kada je riječ o rodnoj strukturi stanovništva, registrovano je 17.087 (50,30%) muškaraca i 16.883 (49,70%) žena.

NAPOMENA: Tokom 2013. godine Petnjica se izdvojila iz opštine Berane, a na osnovu dostupnih podataka, površina novoformirane opštine iznosi 173 km², broj stanovnika je 6.686 (Opštinu Petnjica čini sedam mjesnih zajednica: Petnjica, Vrbica, Trpezi, Tucanje, Bor, Savin Bor i Javorova). Kako je razgraničenje između opština Berane i Petnjica završeno u julu 2016, ne postoje zvanični podaci Monstata za demografiju i ostalo. Prema procjeni broja stanovnika po beranskim mjesnim zajednicama, na teritoriji opštine Berane je prema Popisu iz 2011. godine broj domaćinstava 8596, a 27.284 stanovnika, što čini 80,31% od ukupnog broja popisanih. Ovaj procenat će se koristiti u procjenama daljih kretanja, u Poglavlju 6.

Broj stanovnika i domaćinstava po naseljima u Beranama

1. Babino	413	106
2. Bastahe	40	13
3. Beran Selo	1832	438
4. Berane	11073	3574
5. Bujanje	180	63
6. Buce	932	257
7. Budimlja	1994	541
8. Crni Vrh	74	27
9. Crvljevine	60	20
10. Dapsici	674	208
11. Dolac	1412	403
12. Donja Ržanica	910	273
13. Donje Luge	1841	524
14. Donje Zaostro	137	43
15. Dragosava	120	39
16. Glavaca	84	28
17. Goražde	423	133
18. Gornje Zaostro	187	58
19. Jašovici	49	17
20. Kaludra	178	64
21. Kurikuce	77	31
22. Lubnice	229	77
23. Lužac	983	261
24. Mašte	149	50
25. Mezgalji	174	59
26. Orah	47	14
27. Pešca	1894	558
28. Petnjik	583	170
29. Pracevac	31	14

30. Radmuževici	74	20
31. Rovca	95	24
32. Rujišta	35	14
33. Skakavac	110	34
34. Štitari	303	99
35. Tmušici	22	7
36. Velide	10	-
37. Vinicka	558	176
38. Vuča	-	-
39. Zagorje	243	72
40. Zagrad	27	13
41. Zagrađe	226	74

4.7 Obrazovanje

U opštini Berane postoji jedna predškolska ustanova, JPU „Radmila Nedić“, osam osnovnih škola i četiri srednje škole: gimnazija i tri srednje stručne škole. Važno je istaći i rad Škole za osnovno muzičko obrazovanje. Visoko obrazovanje u Beranama je organizovano od strane sljedećih visokoškolskih ustanova: Fakultet za menadžment u saobraćaju i komunikacijama, Medicinski fakultet –Visoka medicinska škola i Filozofski fakultet - Odsjek za obrazovanje učitelja i Studijski program za engleski jezik.

Podaci o broju učenika u obrazovnim ustanovama na teritoriji opštine Berane, za školske 2014/2015 i 2015/2016 su sledeći:

	2014/2015	2015/2016
OŠ “Vuk Karadžić”	1200	1167
OŠ”Vukašin Radunović”	676	678
OŠ”Radomir Mitrović”	1009	976
OŠ” Polica”	101	108
OŠ”Vukajlo Kukalj” Šekular	25	31
OŠ”Lubnice”	40	36
OŠ”Vladislav Rajko Korać” Štitari	40	41
OŠ”Donja Ržanica”	105	103
Škola za osnovno muzičko obrazovanje	175	178
JU Gimnazija “Panto Mališić”	540	517
JU Srednja stručna škola	372	240
JU Srednja medicinska škola “Dr Branko Zogović”	669	669
JU SSŠ “Vukadin Vukadinović”	586	510

Podaci o broju studenata na tri studijska programa Univerziteta Crne Gore i Fakultetu za menadžment u saobraćaju i komunikacijama, za školske 2014/2015 i 2015/2016 su sledeći:

	2014/2015	2015/2016
Visoka medicinska škola	300	300
Filozofski fakultet – Odsjek za obrazovanje učitelja i Studijski program za engleski jezik	278	179
Fakultet za menadžment u saobraćaju i komunikacijama	122	91

4.8 Zdravstveni sistem

U skladu sa *Zakonom o zdravstvenoj zaštiti* i *Zakonom o zdravstvenom osiguranju*, sistem zdravstva Crne Gore organizovan je na tri nivoa:

- **primarni**, kojeg čine domovi zdravlja, u kojima je nosilac zdravstvene zaštite izabrani doktor u ambulanti, odnosno timovi izabranih doktora,
- **sekundarni**, kojeg čine opšte i specijalne bolnice, gdje se zdravstvena zaštita obezbjeđuje preko specijalističkih ambulanti i bolničkih postelja,
- **tercijarni**, kojeg čine Klinički centar Crne Gore i Institut za javno zdravlje.
-

Na području opštine Berane, zdravstvenu zaštitu građanima pružaju JZU Opšta bolnica Berane i JZU Dom zdravlja *Dr Nika Labović*.

JZU Dom zdravlja *Dr Nika Labović* za obavljanje svoje djelatnosti koristi četiri objekta: glavni objekat (1438 m²), objekat *Centra za reproduktivno zdravlje* (250 m²), objekat *Zdravstvene stanice Petnjica* i stari objekat (170 m²) u kom funkcioniše više centara.

JZU Opšta bolnica Berane je zdravstvena ustanova regionalnog karaktera kojoj gravitira oko 110.000 stanovnika šest opština na sjeveroistoku Crne Gore - Berane, Rožaje, Andrijevića, Plav Gusinje i Petnjica.

Kada je riječ o prostornim kapacitetima, JZU Opšta bolnica Berane raspolaže sa osnovnom zgradom (7357 m²), Aneksom od 1550 m², Infektivnim odjeljenjem od 420 m² i objektom za potrebe zajedničke službe (420 m²).

U privatnom sektoru, djelatnošću iz domena primarne zdravstvene zaštite bavi se veći broj privatnih ordinacija, poliklinika, stomatoloških ordinacija i privatnih apoteka.

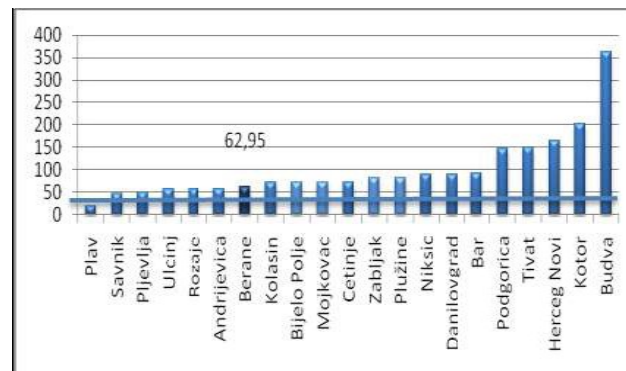
Ministarstvo zdravlja je obezbijedilo sredstva i kroz projekat privatno javnog partnerstva izvršila adaptaciju prostora i nabavku i montažu konvertora za preradu medicinskog i nemedicinskog otpada, čime je riješen problem medicinskog otpada u Opštini Berane.

Glavni ciljevi kojima u narednom periodu težim o jesu da kroz još kvalitetnije i sadržajnije pružanje zdravstvene pomoći produžimo trajanje života i poboljšamo kvalitet života u vezi sa zdravljem. Za realizaciju tih ciljeva neophodan je pozitivan stav svih relevantnih učesnika u sistemu zdravstva, kako bi se postojeći kadrovski kapaciteti zadržali i unaprijedili u Opštini Berane.

4.9 Ekonomsko proizvodni sistem

Procjenjuje se da beranska privreda čini oko 2-3% ukupnog crnogorskog bruto domaćeg proizvoda (BDP), odnosno oko 14% ukupnog BDP-a sjevernog regiona Crne Gore.¹

Prema Indeksu razvijenosti opština, opština Berane zauzima 15 mjesto od ukupno 21 opštine u Crnoj Gori. Vrijednost indeksa za opštinu Berane je 62,95, što znači da opština Berane za približno 37 poena (37,05%) zaostaje za prosjekom Crne Gore (Slika br. 3).

Slika br. 3 Indeks razvijenosti opština (Crna Gora =100)

Izvor: Strategija regionalnog razvoja Crne Gore 2010-2015. godine

Struktura preduzeća

U privredi Berana najznačajnije djelatnosti predstavljaju trgovina, prerađivačka industrija i saobraćaj.

Posmatrano po broju preduzeća, njihova struktura po sektorima pokazuje da je najveći broj registrovanih preduzeća angažovan u djelatnosti *usluga* - uključujući trgovinu (81,9%), zatim u industriji - 13,5% (u prerađivačkoj industriji je angažovano 12,7% ukupnog broja registrovanih preduzeća). U poljoprivredi je angažovano 1,9%, dok je u sektoru građevinarstva 2,8% od ukupnog broja preduzeća.

Proizvodno-prerađivačka djelatnost

U Centralnom registru privrednih subjekata Crne Gore (CRPS CG) upisano je 159 proizvodno orjentisanih preduzeća, na osnovu čega bi se stvorila slika o dobroj privrednoj razvijenosti. Međutim, mali broj preduzeća je aktivan u smislu da obavlja djelatnost, vrši promet i ima zaposlene radnike, te se na osnovu toga da zaključiti da je proizvodna djelatnost u Beranama na veoma niskom nivou.

Na osnovu ankete Odjeljenja za ekonomski razvoj Sekretarijata za finansije i ekonomski razvoj Opštine Berane, koja je sprovedena među privrednim subjektima, svega pedesetak firmi u proizvodnoj oblasti je aktivno i ukupno zapošljavaju oko 400 radnika. Samo tri preduzeća imaju

¹ Institut za strateske studije i projekcije, Podgorica

broj zaposlenih koji je veći od pedeset, to su: *Šik Polimlje* sa 70 uposlenih radnika, *Rudnik mrkog uglja* sa 61 zaposlenim i *Polieks* u kojem je zaposleno 56 radnika.

Zapaža se da veliki broj preduzeća pripada porodičnim firmama koje broje do desetak zaposlenih, a veliki broj preduzeća je sa svega jednim zaposlenim radnikom.

Među proizvodno orjentisanim preduzećima najveći broj je iz oblasti drvoprerade, zatim PVC stolarije i poljoprivredne proizvodnje.

4.10 Poljoprivreda

Poljoprivredna proizvodnja u opštini Berane ima dugu i bogatu tradiciju. Beranska opština broji 3.156 poljoprivrednih gazdinstava.

Ukupno:	ispod 24 godine	24 – 34	35 – 44 godina
3 156	30 0,95 %	234 7,41 %	450 14,26 %

Značajne površine poljoprivrednog zemljišta dobrog kvaliteta i dovoljan broj radno sposobnog stanovništva, uz dodatne investicije, su dobra osnova za intenzivnije pokretanje poljoprivredne proizvodnje, a samim tim, i zapošljavanje radno sposobnog seoskog stanovništva. Primjenom savremenih metoda, postupaka i metoda oplemenjivanja gajenih biljaka, selekcijom domaćih životinja, stvoreni su takvi genetski potencijali koji ostvaruju veoma povoljne efekte i rezultate u pogledu proizvodnje i ostvarivanja dobrih i stabilnih prinosa i prirasta.

Tabela br 2 Zemljišni potencijali

R.br.	Kategorija zemljišta	Površina u ha
1.	Poljoprivredno zemljište	26 070
	oranice	3 435
	voćnjaci	910
	livade	8 049
	pašnjaci	10 088
2.	Šumsko zemljište	20 935
3.	Neplodno zemljište	2 171
	UKUPNO	49 176

4.11 Šumarstvo

Ukupna površina šuma i šumskog zemljišta na području opštine Berane iznosi 21 530 ha. Drvna zapremina privrednih šuma je 4 950 446 m³ ili prosječno 229,9 m³/ha.

- Procenat lišćara 29.63 %

3. **G.J. Jelovica** važnost od 2011 god. do 2021 god.

- Površina g.j. 4930ha
 - Nadmorska visina od 700m do 2137m
 - Stanje šumskog fonda 1.303.296 m³ (815.672 m³ četinara i 487.623 lišćara)
 - Broj odjeljenja 97.
 - Plan sječa - Raznodobne šume (Prebirne sječe) – 93,796 m³
 - Jednodobne šume (oplodne sječe) - 3.748 m³
 - Jednodobne šume (proredne sječe) – 4.197 m³
- 101.741m³**

- Procenat četinara 62,59 %

- Procenat lišćara 37,41 %

4. **G.J. Mrtvica – Tivran** važnost od 2006 god. do 2015 god

- Površina g.j. 6.684ha(5780,9 ha 86.5% pod šumom a 907.2 ha 13.5% neobraslo)
- Nadmorska visina - od 630m do 1754m
- Stanje šumskog fonda 466.249m³ (331.822m³ četinara i 134.427m³ lišćara)
- Broj odjeljenja 141.
- Plan sječa –
 - glavni prinos – 34.367m³
 - proredni prinos – 23.874m³

58.241,0m³

- Procenat četinara 71.10 %

- Procenat lišćara 28.90 %

5. **G.J. Turjak** Vaznost od 2007 god. do 2016 god.

- Površina g.j. 3.484ha(2974.4 ha 85.4% pod šumom a 510.2 ha 14.5% neobraslo)
- Nadmorska visina - od 630m do 1754m
- Stanje šumskog fonda 342.141m³(149.813m³-43.7% četinara i 192.328m³-56.3% lišćara)
- Broj odjeljenja 143.
- Plan sječa
 - glavni prinos – 34.323m³
 - proredni prinos – 2.591m³

36.914,0m³

- Procenat četinara 71.10 %

- Procenat lišćara 28.90 %

- Površina g.j. 1414,73ha (1115,6ha 79% obraslo šumom a 299,13ha 21% neobraslo)
- Nadmorska visina - od 1164m Đuranovića luke do 1972m Krš Camov
- Stanje šumskog fonda 344118m³ (308528m³-90% četinara i 35592m³- 10% lišćara)
- Broj odjeljenja 33

- Plan sječa

- Glavni prinos – 30807m³

- Proredni prinos – 20596m³

51.403 m³

- Procenat četinarara 90%

- Procenat lišćara 10%

7. G.J. Crni vrh – Rujista

Površina – 4009ha

Drvena masa – 382 234m³

Ova G.J. nije nikada uređivana i ovo su podaci iz Opšte osnove za limsko područje.

4.12 Turizam

Opština Berane rapolaže sa izuzetnim potencijalima za razvoj turizma. Nažalost, dešavanja u okruženju poslednjih decenija uticala su i na razvoj turizma. Berane je do tada bilo prepoznatljivo po tranzitnom turizmu, a turistička kretanja su u tom periodu preusmjerena na druge turističke destinacije. Međutim, i nakon okončanja pomenutih dešavanja u okruženju, u Beranama se ugasilo HTP *Berane* koje je raspolagalo sa skoro 400 smještajnih jedinica. Taj nedostatak materijalne baze za razvoj turizma koji se odnosi na receptivne kapacitete, evidentan je i danas, mada se posljednjih godina poboljšao otvaranjem privatnih hotela (malih hotela), kao i jednog prenoćišta.

Na teritoriji opštine Berane su na raspolaganju 144 smještajne jedinice u osnovnim i komplementarnim vidovima smještaja.

Hoteli: Garni hotel " Il sole " 4*, Mali hotel " S " 3*, Mali hotel " Luka's " 3*

Motel: Motel " Buče " 3*

Prenoćište: Vidikovac 3*, Radičević Ranko

Planinarski domovi: PD " Suvodo ", PD " Pračevac "

Analize turističkog prometa ukazuju da u strukturi gostiju dominiraju domaći gosti, prosječno zadržavanje gostiju je 1,3 dana, a iskorišćenost smještajnog kapaciteta na godišnjem nivou je 10%.

Tabela br 3 Broj dolazaka i broj noćenja turista u periodu 2005 – 2013

Dolasci		Noćenja	
2005.		2005.	
domaći	1 894	domaći	3 469
strani	484	strani	662
ukupno	2 398	ukupno	4 131
2006.		2006.	
domaći	1 212	domaći	1 631
strani	493	strani	696
ukupno	1 705	ukupno	2 327
2007.		2007.	
domaći	1 045	domaći	1 401

strani	971	strani	1 323
ukupno	2 016	ukupno	2 724
2008.		2008.	
domaći	1 011	domaći	1 267
strani	1 125	strani	1 401
ukupno	2 136	ukupno	2 668
2009.		2009.	
domaći	1 040	domaći	1 288
strani	838	strani	1 158
ukupno	1 878	ukupno	2 446
2010.		2010.	
domaći	950	domaći	1 307
strani	873	strani	1 207
ukupno	1 823	ukupno	2 514
2011.		2011.	
domaći	726	domaći	964
strani	955	strani	1 205
ukupno	1 681	ukupno	2 169
2012.		2012.	
domaći	1 213	domaći	1 545
Strani	994	strani	1 356
ukupno	2 207	ukupno	2 901
2013.		2013.	
domaći	944	domaći	1 342
strani	1 201	strani	1 589
ukupno	2 145	ukupno	2 931

4.13 Životna sredina

Životnu sredinu svakog živog bića, pa i čovjeka, čini mjesto na kome se on nalazi sa svim uticajima koji do njega dolaze i prostor sa kojim stupa u kontakt. Životna sredina Berana je određena prirodnim faktorima i ljudskim aktivnostima. Prirodni faktori životnoj sredini Berana daju visok kvalitet koji se može svrstati u sam vrh prirodnih vrijednosti Crne Gore. Na pojedinim mjestima takvo stanje je poremećeno neadekvatnim korišćenjem prirodnih resursa od strane čovjeka.

Usljed pritisaka na elemente životne sredine, javljaju se posledice koje stvaraju stanje elemenata životne sredine. Stanje elemenata životne sredine je označeno kvalitetom voda, vazduha i zemljišta.

4.13.1 Vazduh

Zoniranje teritorije Crne Gore na zone kvaliteta vazduha sprovedeno je u saradnji sa italijanskom konsultantskom kućom Techne Consulting, uz korišćenje matematičkog modela za disperziono modeliranje kvaliteta vazduha, podataka iz dotadašnjeg monitoringa i rezultata kampanje praćenja kvaliteta vazduha mobilnim stanicama tokom 2008. godine. Ovom preliminarnom procjenom utvrđene su tri zone kvaliteta vazduha i određene pozicije za tadašnjih 5 automatskih stanica za praćenje kvaliteta vazduha.

Zone kvaliteta vazduha uspostavljene su Uredbom o uspostavljanju mreže mjernih mjesta za praćenje kvaliteta vazduha ("Službeni list Crne Gore", br. 44/2010 i 13/2011). U skladu sa

evropskom Direktivom 2008/50/EC (koja je u potpunosti prenešena u nacionalno zakonodavstvo) i Zakonom o zaštiti vazduha preispitivanje zona kvaliteta vazduha vrši se jednom u pet godina.

Na osnovu gore pomenutog, opština Berane je svrstana u sjevernu kritičnu zonu zajedno sa opštinama Bijelo Polje i Pljevlja. Prilikom preliminarne procjene, pored dostupnih podataka o ranije izvršenim mjerenjima, podataka iz nacionalnog inventara emisija zagađujućih materija u vazduh i podataka dobijenih disperzionim modelom u obzir su uzete i klimatske karakteristike, postojanje gusto naseljene urbane sredine, postojanje privrednih subjekata na teritoriji opštine i dr. Utvrđeno je da u ovoj zoni najveći uticaj na lošiji kvalitet vazduha imaju praškaste materije PM₁₀ i PM_{2,5}, kao i sadržaj benzo(a)pirena u PM₁₀ česticama.

Važno je istaći da se u Beranama nisu vršila mjerenja kvaliteta vazduha u prethodnom periodu od strane nadležnih organa. Nacionalnom strategijom upravljanja kvalitetom vazduha predviđeno je preispitivanje zona kvaliteta vazduha tokom 2016. godine, kao i unapređenje državne mreže za praćenje kvaliteta vazduha pomoću sredstava iz IPA fondova EU.

Praksa utvrđivanja širih zona kvaliteta vazduha na teritorijama gdje on može biti sličnog kvaliteta u širokoj je primjeni u Evropi zbog visokih troškova nabavke i održavanja automatskih stanica za praćenje kvaliteta vazduha. Zbog toga se i vrši redovno preispitivanje. Naime, u zonama gdje u posljednjih 5 godina nisu zabilježena prekoračenja granice ocjenjivanja, ne zahtijeva se kontinuirano praćenje kvaliteta vazduha, već se podaci mogu nadomjestiti povremenim (indikativnim) mjerenjima i matematičkim modeliranjem. Nasuprot tome, u zonama gdje su konstatovana prekoračenja obavezno je kontinuirano praćenje kvaliteta vazduha.

Iako će se preispitivanje zona kvaliteta vazduha tokom 2016. godine vršiti sa mnogo više dostupnih relevantnih podataka nego što je to bilo prilikom uspostavljanja državne mreže za praćenje kvaliteta vazduha, pretpostavke već ukazuju da se u sjevernom i centralnom regionu, naročito u većim urbanim sredinama moraju preduzimati mjere za unaprijeđenje kvaliteta vazduha, naročito tokom zimskih mjeseci. Na to jasno ukazuju podaci iz Pljevalja, Nikšića i Podgorice gdje se tokom sezone grijanja redovno bilježe povećane koncentracije suspendovanih čestica PM₁₀. Pri tom je važno istaći da na pozadinskim stanicama u ruralnim područjima (Golubovci (Podgorica) i Gradac (Pljevlja)) dosada nisu zabilježena prekoračenja.

4.13.2 Vode

Opština Berane, gledano hidrološki, pripada slivu Lima. Lim izvire iz Plavskog jezera, a kroz područje opštine Berane rijeka Lim sa svojim pritokama, u dužini od oko 20 km, protiče od mjesta Rijeka Marsenića do mjesta Bioče (desna obala) i od mjesta Rijeka Marsenića do mosta na Brzavi (lijeva obala). Sa desne strane u rijeku Lim ulijevaju se Šekularska rijeka, Kaludarska rijeka, Dapsićka rijeka i Lješnica, a sa lijeve strane Bistrica i Manastirska rijeka. Osim pomenutih rijeka, u Lim se ulijeva i veći broj potoka i sušica. Rijeka Lim sa svojim pritokama pripada Crnomorskom slivu, i odvodi oko 98 % vode sa teritorije opštine Berane.

Zbog velikih nagiba u koritima, Lim i njegove pritoke imaju karakter bujičastih rijeka, kod kojih je zastupljeno turbulentno kretanje i prenos velikih količina neorganskog i organskog materijala, kao što su šljunak, pijesak, kamenje, drveće i dr. Iz tih razloga, Lim i njegove pritoke

karakterišu pojave čestih poplava, kada se Lim usljed visokog vodostaja razlijeva po svojoj aluvijalnoj ravni, plavi je, potkopava obale, nanosi mnogo materijala i taloži ga po neregulisanom koritu. Potkopavanjem obala pravi velike štete na poljoprivrednim zemljištima, počev od Trepče do ulaza u Tifransku klisuru i u selu Lukavica, nizvodno od Tifranske klisure. Na tim područjima korito Lima je nestabilno, jer se račva i teče u nekoliko rukavaca. Poplave se dešavaju gotovo svake godine u proljeće, u vrijeme otapanja snijega sa okolnih planina i u jesen, usled pojačanih količina padavina.

Pored pobrojanih vodotoka, na području planine Bjelasice nalaze se i Veliko Šiško jezero, Malo Šiško jezero, Pešića jezero, Veliko Ursulovačko jezero i Malo Ursulovačko jezero.

Ocjena stanja površinskih voda

Najveći izvori zagađenja površinskih i podzemnih voda su komunalne otpadne vode koje se najčešće u neprečišćenom obliku ispuštaju u recipijent, na koncentrisan ili difuzan način. Uočljiv je trend rasta uticaja industrije, prije svega prehrambene i malih i srednjih preduzeća. Važno je napomenuti i sve veći uticaj saobraćajne infrastrukture i distribucije goriva na kvalitet površinskih voda.

Lim se uzorkuje na 6 mjesta i njegove vode uzvodno od Berana treba da pripadaju A1,S,K1 klasi (Plav i Andrijevića) i nizvodno od Berana A2,C,K2 klasi (Skakavac, Zaton, Bijelo Polje i Dobrakovo). Vode Lima u ovoj godini pokazale su bolji kvalitet u odnosu na prošlu i 76,1% određenih klasa pripalo je zahtijevanom bonitetu. Kako gornji dio Lima pripada zahtijevanoj klasi A1, pomjeranje ravnoteže je veće i mnogi parametri prelaze u A2, dok srednji dio toka, kao i donji pripadaju A2 i većina parametara se nalaze u njoj, ali sadržaj nitrata i fosfata u ovim djelovima toka su VK. Važno je napomenuti da je mikrobiologija na ovom dijelu bila u zadovoljavajućoj klasi.

Slika br. 4 Lim ispod Fabrike celuloze

Rezultati Programa monitoringa biodiverziteta - Pritoke rijeke Lim (Trebačka rijeka, Murinska rijeka, Komanača, Babinopoljska rijeka, Vrelo Bradavec)

Na rijeci Lim, rijeci Komarači i posebno Murinskoj rijeci primjećena je eksploatacija šljunka i deponije otpada iz okolnih domaćinstava i njegovo nagomilavanje u koritu rijeka. Ovo može dovesti do uništavanja staništa vrsta koje se tu nalaze, pa i samih vrsta. Takođe, narušava se prirodna mogućnost rijeke za samoprečišćavanje vode.

Na populacije ihtiofaune ovog područja poseban pritisak potiče od uticaja otpadnih voda u naseljenim područjima, kao i eksploatacije šljunka iz riječnog korita i intenzivnog ribolova. Za pastrmku postoji opasnost da nepravilnim poribljavanjem u rijeku dospije i linija kalifornijske pastrmke koja se slobodno mrijesti u divljini, pa bi mogla da uspostavi populaciju čime bi ušla u kompeticiju sa autohtonom potočnom pastrmkom. Duž toka rijeke Lješnice, najveći pritisak se nesumnjivo nalazi u donjem dijelu toka, u blizini kamenoloma. Najintenzivniji antropogeni pritisak je zabilježen u neposrednoj blizini ušća Makve u Lim od eksploatacija šljunka. Na dijelu Zlorečice (Andrijevice) antropogeni pritisak je izražen kroz stvaranje deponija otpada od pilane, ali i komunalnog otpada. Najizraženiji pritisak je u području Grnčara (Plav), koji se prvenstveno ogleda u eksploataciji šljunka, a tokovi vode su preusmjereni što je dovelo do uništavanja mnogih prirodnih staništa i uticaja na faunu.

Faktori ugrožavanja populacije rakova izraženi su kroz regulaciju vodenog toka, odzidavanje obala, velike količine otpadnih materija u vodenim ekosistemima i prisustvo alohtonih vrsta riba.

Kad su u pitanju vodozemci i gmizavci pritisci potiču od intenzivnog odlaganja otpada (Trebačka rijeka i Murinska rijeka) u proiobalnom dijelu riječnog korita, kao i od požara, ilegalnog sakupljanja i sječe rastinja (*Lacerta trilineata*), izlovljavanje u komercijalne svrhe i ubijanja (*Vipera ammodytes*). Na lokalitetu Zaton veliki uticaj na stanište zelene žabe ima postojeća šljunkara.

4.13.3 Zemljište

Prema katastarskim podacima od ukupno raspoložive površine zemljišta opštine Berane, 65.518 ha, na obradivo zemljište otpada 22%, ostalog zemljišta ima 41%, dok šume pokrivaju prostor od 37%. Nekontrolisana eksploatacija materijala iz korita Lima preusmjerava njegov tok i tako ugrožava živi svijet u njemu, potkopava obale i erodira ili plavi poljoprivredno **zemljište**. Usljed erozije na pojedinim lokacijama, velike količine nanosa dopijevaju u Lim, čijim zadržavanjem on mijenja tok i ugrožava poljoprivredno zemljište i druge objekte. Pored erozije, ugrožavanje zemljišta se vrši raznim ljudskim aktivnostima kao što je izgradnja objekata, neadekvatno odlaganje otpada, otpadne vode iz septičkih jama i njihovo direktno izlivanje u zemljište i neadekvatna i nekontrolisana upotreba hemijskih sredstava u poljoprivredi.

Rezultati ispitivanja opasnih i štetnih materija u zemljištu na području opštine Berane

Na području opštine Berane uzorkovanje je izvršeno na 4 lokacije. Iste se odnose na zemljišta pored saobraćajnica, uz industrijsku zonu i u blizini trafostanica. Rezultati ispitivanja

zagađenosti zemljišta na teritoriji Berana u 2013. godini pokazuju da u ispitivanim uzorcima (osim fluora) nijedan od analizirajućih neorganskih parametara ne prelazi maksimalno dozvoljene koncentracije normirane *Pravilnikom o dozvoljenim količinama opasnih i štetnih materija u zemljištu i metodama za njihovo ispitivanje* („Sl. list RCG“, br. 18/97). Isto se odnosi i na ispitivane organske polutante, osim jednog uzorka zemljišta u blizini trafostanice u sklopu Industrijske zone *Rudeš*, u kojem je evidentirano prisustvo dva PCB kongenera.

4.13.4 Mineralne sirovine

Bogatstvo u mineralnim resursima moglo bi da bude jedan od preduslova za razvoj privrede beranske opštine. U *Mapi resursa* su upravo mrki ugalj, opekarske gline, tehničko-građevinski kamen i šljunak i pijesak prepoznati kao glavni resursi/potencijali opštine Berane.

Ležišta i eksploatacija mineralnih sirovina:

Mrki ugalj

Javlja se u beranskom i poličkom ugljenosnom i jezerskom basenu površine oko 30 i 12 km², podijeljenog na četiri revira: *Budimlja, Petnjik, Zagorje i Berane*. Ukupne rezerve po dokumentaciji koja prati rudnik mrkog uglja *Ivangrad* – Berane su: geološke 157.933.410 t, a eksploatacione 18.511.870 t.

Rude olova i cinka

Rudni reon planine Sjekirice (Strmošne bare) koja se nalazi 15 km južno od Berana po geološkim istraživanjima 1973-93. godine je jedno od najperspektivnijih ležišta rude olova i cinka, čije su procijenjene rezerve oko 16.500.000 t.

Opekarske gline

Poznati i istraženi lokaliteti opekarskih glina odgovarajućeg kvaliteta za proizvodnju opekarskih proizvoda su: *Budimlja (Rosulj, Dublje i Dojkovice), Jasikovac i Jaštak-Polica* površine 10+10+10 ha procijenjenih rezervi preko 6 000 000 m³ koje prati ugalj.

Arhitektonsko-građevinski, ukrasni kamen i granit

Kanjon-korito rijeke Bistrice u dužini više od 15 km raspolaže sa granitnim kamenom sivo-zelenkasto tamne boje koja se može obrađivati kao mermer odnosno granit. Ispitivanja i istraživanja nijesu dovoljno izvršena.

Šljunak i pijesak

U koritu rijeke Lim, na većem broju lokaliteta, vrši se eksploatacija riječnog šljunka i pijeska od kojih su poznatija: *Donja Ržanica, Pešca, Poda i Brzava*, koja nijesu dovoljno definisana u dosadašnjem periodu, a za očekivati je da će buduća privatna inicijativa promijeniti postojeći odnos i valorizovati ga u funkciju održivog razvoja ovog kraja. Tokom 2009. godine iz korita rijeke Lim ukupno je eksploatisano 16.700 m³ šljunka i pijeska.

Jedan od problem po životnu sredinu su i smetlišta, kojih ima oko 30-ak, a koja se stvaraju u blizini grada i drugih naselja, pored Lima i njegovih pritoka, kao i pored magistralnih i lokalnih puteva. Ona su zagađivači vode, zemljišta i vazduha, čime se ugrožava čitav živi svijet. Neka od

manjih saniraće lokalno komunalno preduzeće, u sklopu svojih aktivnosti, dok će za odlagališta koja sadrže veće količine otpada sanacija biti predviđena Lokalnim planom upravljanja otpadom.

4.13.5 Biodiverzitet

Biljni i životinjski svijet na području opštine Berane je veoma raznovrstan, a na njega utiču reljef i klima.

Šume u Beranama su najznačajniji faktor privrednog razvoja, ali i faktor zaštite životne sredine i ekološke stabilnosti područja. Zaštitom šuma najbolje se štiti voda, zemljište i vazduh.

Posmatrajući prostor Limske kotline, pa do planinskih vrhova, uočavaju se smjene više vegetacijskih pojaseva čiji je horizontalni raspored cirkularan i predvojen rijekom Lim i njenim pritokama. Izgled i raspored vegetacijskih pojaseva uslovljen je staništem i zajednicom biljaka koje ga izgrađuju. U okviru svakog pojasa nalazi se veliki broj ekosistema, staništa i biljnih zajednica.

Prema vertikalnom profilu vegetacije slivnog područja rijeke Lima, na teritoriji koju zahvata opština Berane, moguće je razlikovati više klimatogenih vegetacijskih pojaseva i idući od obala Lima prema planinskim vrhovima javlja se smjena sledećih pojaseva:

-dolinske šume i šikare koje izgrađuju jova (*Alnus sp.*), topola (*Populus sp.*), vrba (*Salix sp.*) i dr., a koje nemaju značajnu ekonomsku vrijednost;

-šume mješovitih lišćara u kojima dominira hrast (*Quercus sp.*, tj. sladun, lužnjak i cer), a prisutni su i grab (*Ostrya carpinifolia*, *Carpinus betulus*), jasen (*Fraxinus sp.*), javor (*Acer sp.*), i dr; ove šume su dosta degradirane;

-mezofilne, brdske livade koje su jednim dijelom pretvorene u oranice (u blizini kuća), a dijelom se kose i koriste za ispašu stoke; na njima rastu mnoge ljekovite (i druge) zeljaste biljke, kao i gljive koje imaju ekonomski značaj;

-bukove šume (*Fagus sylvatica*) koje su na ovom području nekada bile veoma rasprostranjene, a sada dosta degradirane; osim bukve u ovim sastojinama rastu predstavnici i drugog listopadnog drveća (grab, javor, breza..);

-mješovite, listopadno-četinarske šume čiji su edifikatori bukva (*Fagus sylvatica*), jela (*Abies alba*) i smrča (*Picea abies*); imaju veliki značaj za razvoj šumarstva i drvne industrije;

Slika br. 5 Bor krivulj (Pinus mugo)

- četinarske šume u kojima dominiraju jela (*Abies alba*) i smrča (*Picea abies*), takođe važne u drvnoj industriji; u višim krečnjačkim predelima se javlja i bor krivulj (*Pinus mugho*), koji nema veći ekonomski značaj;

- planinski pašnjaci, koji su u znatnoj mjeri zastupljeni na svim planinama ovog područja; imaju veliki značaj za razvoj katunskog stočarstva zimskog turizma naročito na Bjelasici i Cmiljevici.

4.13.6 Količina vode u sistemu vodosnabdijevanja

Usluge vodosnabdijevanja I odvođenja otpadnih voda vrši Vodovod I kanalizacija, d.o.o. Danas se vodosnabdijevanje grada I prigradskih naselja, uglavnom, vrši iz Merica vrela kod Lubnica, koje je kaptirano i magistralnim vodom priključeno kod pumpne stanice u Beranama, na gradski vodovodni sistem. Kao rezervni izvor se koristi Manastirsko vrelo. U nadležnosti preduzeća je I Dapsicko-Policki vodovodni sistem sa kojeg se vodom snabdijeva ruralni dio Berana-Polica, Gornja Budimlja, Dapsice I Petnjik. Tokom 2014. godine uradjena je rekonstrukcija magistralnog voda od Merica vrela u dužini od 5100m.

Sa Merica vrela se u kontinuitetu zahvata 200 lit/sek, sa Manastirskog vrela, kada je to potrebno, 85 lit/sek. i sa Dapsickog vrela do 85 lit/sek.

Ukupan broj registrovanih potrosaca je 9057, od čega je u privatnim kućama registrovano 6464 potrosaca, stambenim zgradama 1825 I 768 pravna lica. Potrosnja se evidentira i očitava sa 5101 vodomjera.

Distributivna mreža (primarna I sekundarna) je oko 163 km I koristi je nešto preko 70% od ukupnog broja stanovnika Berana, koliko je I prosjek na nivou cijele države (Mapa resursa, 2011). Izradjena je od cijevi različitog materijala-liveno-zeljeznih, pocinčanih, azbestnocementnih, polietilenskih i PVC. Ispitivanja i analize Instituta za javno zdravlje su pokazale da voda iz gradskog vodovoda u potpunosti odgovara uslovima iz Pravilnika o higijenskoj ispravnosti vode.

Tabela br. 8 Kolicina vode u sistemu vodosnabdijevanja

	2014. godina
Kolicina vode (1000m³)	
Podzemna voda	-
Povrsinska voda	5.519
Ukupno	5.519
Kolicina isporucene vode (1000m³)	
Domacinstva	1.038
Industrija	0.182
Ukupno	1.220
Oprema za ispustanje	
Broj	4
Ukupan kapacitet (l/sec)	200
Rezervoari	
Broj	1
Kapacitet (m ³)	1.200
Duzina glavnog cjevovoda (m³)	12356
Duzina distributivne mreže(m³)	150644
Broj prikljucaka na sistem	9057

Izvor: Vodovod i kanalizacija, d.o.o.

4.13.7 Kanalizacioni sistem

Kanalizacioni sistem, ukupne duzine 19.8 km, pokriva grad I djelimicno naselja Beranselo, Dolac, Donje Luge i Pesca. Navedenim sistemom obuhvaceno je 34% stanovnistva opstine, tj. 56% stanovnistva koje je prikljuceno na vodovodnu mrezu. Registrovano je 5094 prikljucaka na kanalizacionoj mrezi. Vecina domacinstava koja nijesu prikljucena na kanalizacionu mrezu imaju svoje septicke jame. Kako u opštini Berane ne postoji uređaj za preciscavanje otpadnih voda, sva kanalizacija se bez ikakvog tretmana ispusta direktno u Lim ili u druge, manje vodotoke. U toku su aktivnosti na izradi glavnog projekta postrojenja za preradu otpadnih voda kao i izgradnja i proširenje kanalizacione mreže.

4.13.8 Zelene površine

Gradsko zelenilo ima posebnu ekološku funkciju u gradu jer ublažava klimatske ekstreme, pospešuje provetravanje naselja, štiti od buke, preterane insolacije i vetrova; prečišćava vazduh i apsorbuje prašinu i štetne gasove; reguliše vlažnost vazduha i temperaturni režim naselja.

Glavne funkcije gradskog zelenila su: ekološka, sanitarna, higijenska, rekreativna, strukturno – planerska, dekorativno – estetska. Obavezno svojstvo zelenila je ravnomjernost i neprekidnost, a osnovni elementi gradskog zelenila su parkovi, bašte, ozelenjene teritorije u stambenim i industrijskim zonama, priobalja, bulevari, skverovi, zaštitne zelene zone.

Efektivnost sistema ozelenjavanja grada zavisi od uzajamnog odnosa sa njegovim okruženjem, a posebno sa slobodnim prigradskim šumskim prostorima i zelenilu u njemu. Zato se grad i njegova prigradska zona moraju posmatrati kao jedinstvena prostorno-planerska i prediona cjelina.

Detaljnoum valorizacijom prostora na području Prostorno – urbanističkog plana opštine Berane, došlo se do kategorizacije zelenih površina, i to:

Objekti pejzažne arhitekture javne namjene

- Park
- Park šuma
- Uređenje obala
- Zelenilo uz saobraćajnice
- Pješačka ulica

Objekti pejzažne arhitekture ograničene namjene

- Zelenilo individualnih stambenih objekata
- Zelenilo stambenih objekata i blokova
- Zelenilo za turizam
- Zelenilo objekata prosvjete
- Zelenilo administrativnih objekata
- Zelenilo poslovnih objekata
- Zelenilo objekata zdravstva
- Sportsko rekreativne površine

- Zelenilo vjerskih objekata

Objekti pejzažne arhitekture specijalne namjene

- Zelenilo infrastrukture
- Zelenilo industrijskih zona
- Groblje
- Zaštitni pojasevi

Šumske površine

- Zaštitne šume

Planirane zelene površine treba zasnivati na izboru autohtonih pretežno lišćarskih drvenastih biljnih vrsta. Za površine koje će se rekultivisati ili pošumljavati na osnovu prethodno obavljenih ispitivanja životnih uslova na njima, izabraće se odgovarajuće biljne vrste. Klima, zemljište i drugi prirodni i stvoreni činioci ovog područja nameću ograničen intenzitet korišćenja zelenih površina posebno u gusto naseljenim gradskim zonama.

Zelenilo duž rijeke u gradu, kao i samo njeno korito moraju se pažljivo projektovati kako bi, u što većoj mjeri ovaj vodotok u gradskom ambijentu sačuvao svoju prirodnu autentičnost.

Groblja, aktivna i neaktivna, pravoslavna i muslimanska moraju se ograditi, a zelenilo u okviru njih se mora organizovati u skladu sa konkretnim vjerskim zahtjevima i običajima. Kada se ne koriste i u toku noći moraju se zatvarati.

Zaštitne pojaseve treba da čine gusti zasadi visokih (četinari), srednje visokih (lišćari) i žbunastih biljnih vrsta (zimzelene i listopadne).

U okviru sledećih detaljnih urbanističkih planova određene su sledeće površine ko zelene:

I Parkovi – uređene zelene površine u gradu:

DUP - „Jasikovac“	14.033 m ²
DUP - „Izgradnja“	352 m ²
DUP - „Stari grad“	3.899 m ²
DUP - „Komunalno“	164 m ²
DUP - „Medicinski centar“	1.291 m ²
DUP - „Park“	17.792 m ²
DUP - „Lijeva obala Lima“	11.573 m ²
DUP - „Centar“	13.070 m ²
DUP - „Stadion i škola Vuk Karadžić“	1.081 m ²
UKUPNO:	63.255 m ²

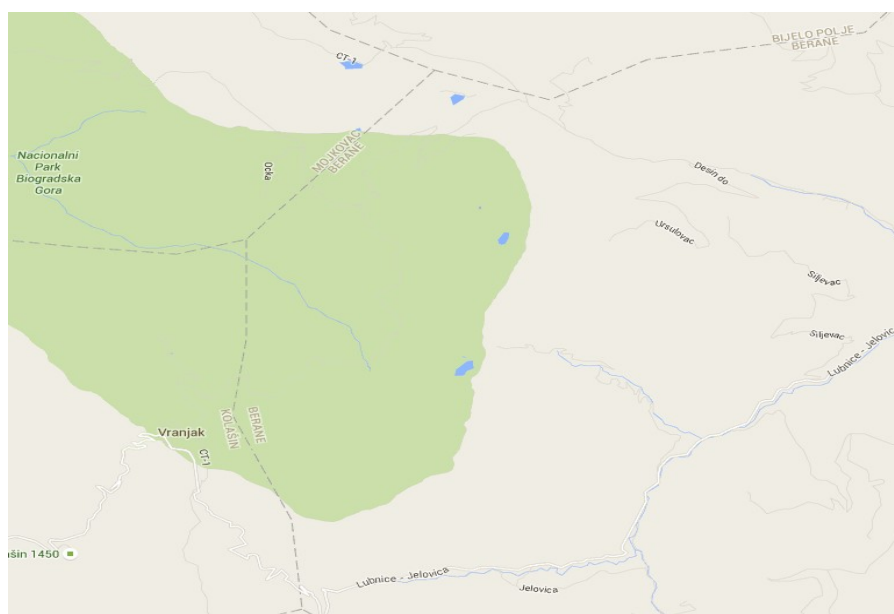
II Ostale zelene površine u gradu

DUP - „Novo Naselje“	74.747 m ²
DUP - „Gimnazija i autobuska stanica“	920 m ²

DUP - „Stari grad“	262 m ²
DUP - „Park“	1.582 m ²
DUP - „Lijeva obala Lima“	1.268 m ²
DUP - „Rasadnik“	782 m ²
DUP - „Centar“	405 m ²
DUP - „Obalsko Naselje“	1.880 m ²
DUP - „Stadion i škola Vuk Karadžić“	401 m ²
UKUPNO:	82.247 m²

4.14 Zaštićeno područje

Na dijelu teritorije opštine Berane, u zahvatu zaštićenog područja, nalazi se dio Nacionalnog parka Biogradska gora, koji je ukupne površine 5650ha. Kontaktna i zaštitna zona Nacionalnog parka Biogradska gora nalazi se na teritoriji opštine Berane, dok se prašumski rezervat nalazi na teritoriji opština Mojkovac i Kolašin.

Zahvat NP Biogradska gora na teritoriji opštine Berane (preuzeto sa Googlemapa)

U sklopu stočarskog života javljaju se specifična planinska naselja poznata pod nazivom katuni. Na prostoru opštine Berane koji je u zahvatu NP Biogradska gora se nalaze katuni Pešića rupe i Šiška, dok stalno naseljenih mjesta nema. Komunalno preuzeće ne sakuplja otpad sa tog područja.

Planinska naselja - katuni su, naime, skupine drvenih objekata - koliba (stanovi), gdje se boravi određeni dio godine, nekoliko mjeseci u toku ljeta, i većinom su u funkciji stočarstva. Kako je stočarstvo kao primarna djelatnost na katunima u opadanju poslednjih decenija, sve više koliba na katunima poprima attribute vikend koliba posjećenih svega nekoliko nedjelja u toku ljeta.

5 ANALIZA STANJA I OCJENA DOSADAŠNJE PRAKSE UPRAVLJANJA OTPADOM

Prema Zakonu o upravljanju otpadom, kao i Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom, **otpad** predstavljaju sve vrste materija koje je imalac odbacio, namjerava da odbaci ili je dužan da odbaci u skladu sa odredbama istog Zakona.

Vrste otpada su:

- **Komunalni otpad** – otpad nastao u domaćinstvima (kućni otpad), kao i otpad nastao obavljanjem određenih djelatnosti koji je, zbog svoje prirode ili sastava, sličan otpadu iz domaćinstava;
- **Komercijalni otpad** – otpad koji nastaje u privrednim subjektima, institucijama i drugim organizacijama, koje se u cjelini ili djelimično bave trgovinom, uslugama, kancelarijskim poslovima, sportom, rekreacijom ili zabavom, ne uključujući otpad iz domaćinstava i industrijskog otpada;
- **Industrijski otpad** – otpad nastao u bilo kojoj industriji ili zanatstvu, kao i na lokacijama na kojima se one nalaze, a koji se po svom sastavu i karakteristikama razlikuje od komunalnog otpada.

U zavisnosti od **opasnih karakteristika** koje mogu uticati na zdravlje ljudi i životnu sredinu, otpad može biti:

- **neopasan** – otpad koji, zbog svoje količine, koncentracije ili fizičke, hemijske i biološke prirode, ne ugrožava zdravlje ili životnu sredinu i nema karakteristike opasnog otpada;
- **inertan** – otpad koji nije podložan bilo kojim fizičkim, hemijskim ili biološkim promjenama; ne rastvara se, ne sagorijeva ili na drugi način fizički ili hemijski reaguje, nije biološki razgradiv ili ne utiče nepovoljno na druge materije sa kojima dolazi u kontakt na način koji može da dovede do zagađenja životne sredine ili ugrozi zdravlje ljudi; ne posjeduje ni jednu od karakteristika opasnog otpada (akutna ili hronična toksičnost, infektivnost, kancerogenost, radioaktivnost, zapaljivost, eksplozivnost); sadržaj zagađujućih materija u njegovom vodenom ekstraktu ne prelazi zakonom propisane vrijednosti;
- **opasan** – otpad koji po svom porijeklu, sastavu ili koncentraciji opasnih materija može prouzrokovati opasnost po životnu sredinu i zdravlje ljudi i ima najmanje jednu od opasnih karakteristika (eksplozivnost, zapaljivost, sklonost oksidaciji, akutna otrovnost, infektivnost, sklonost koroziji, u kontaktu sa vazduhom oslobađa zapaljive gasove, u kontaktu sa vazduhom ili vodom oslobađa otrovne supstance, sadrži toksične supstance sa odloženim djelovanjem, kao i ekotoksične karakteristike, organski je peroksid).

Upravljanje otpadom, podrazumijeva smanjenje količina otpada koji se generiše, tj. njegovu ponovnu upotrebu, kao i sakupljanje, transport, njegovu preradu i zbrinjavanje. Takođe, podrazumijeva upravljanje nadzorom nad navedenim postupcima i naknadno održavanje stvorenih deponija, uključujući i aktivnosti trgovaca i posrednika otpadom.

Upravljanje otpadom se zasniva na **sljedećim osnovnim principima**:

- princip održivog razvoja – obezbjeđuje upravljanje otpadom na način kojim se doprinosi ostvarivanju ciljeva održivog razvoja kroz efikasnije korišćenje resursa i smanjenje količine otpada. Održivi razvoj predstavlja usklađeni sistem tehničko-tehnoloških, ekonomskih i društvenih aktivnosti u ukupnom razvoju u kome se na principima ekonomičnosti i razumnosti koriste prirodne i stvorene vrijednosti države, sa ciljem da se sačuva i unaprijedi kvalitet životne sredine za sadašnje i buduće generacije;
- princip blizine i regionalnog upravljanja otpadom – obezbjeđuje obradu otpada na što je moguće bližem mjestu nastajanja u skladu sa ekonomskom opravdanošću izbora lokacije, dok se regionalno upravljanje otpadom obezbjeđuje primjenom jasno definisanih regionalnih strateških planova zasnovanih na nacionalnoj politici u domenu upravljanja otpadom;
- princip predostrožnosti – obezbjeđuje preventivno djelovanje preduzimanjem mjera za sprečavanje negativnih uticaja na životnu sredinu i zdravlje ljudi;
- princip „zagađivač plaća“ – obezbjeđuje sistemu da zagađivač životne sredine mora da snosi pune troškove posljedica svojih aktivnosti, preventivnog djelovanja i sanacionih mjera. Troškovi nastajanja, obrade i odlaganja otpada moraju se uključiti u cijenu proizvoda;
- princip hijerarhije – predstavlja redosljed prioriteta u praksi upravljanja otpadom:
 1. sprječavanje stvaranja otpada i redukcija, odnosno smanjenje korišćenja resursa i smanjenje količina ili opasnih karakteristika nastalog otpada;
 2. priprema za ponovnu upotrebu proizvoda za istu ili drugu namjenu;
 3. reciklaža, odnosno obrada otpada radi dobijanja sirovine za proizvodnju istog ili drugog proizvoda;
 4. iskorišćenje vrijednosti otpada (kompostiranje, spaljivanje uz iskorišćenje energije i dr.);
 5. odlaganje otpada na uređene deponije.

Upravljanje otpadom u Beranama

Podaci o otpadu koji se generiše na teritoriji opštine Berane, načinu rada koji se primjenjuje u domenu upravljanja otpadom, kao i ostali podaci neophodni za izradu Plana dobijeni su iz zvaničnih izvještaja o radu preduzeća „Komunalno“ d.o.o., izvještaja o sprovođenju Državnog plana upravljanja otpadom koje na godišnjem nivou priprema Ministarstvo održivog razvoja i turizma i dostavlja Vladi na usvajanje, kao i na osnovu rezultata projekta „Prikupljanje podataka o čvrstom otpadu u Jugoistočnoj Evropi“.

Sakupljanje komunalnog i neopasnog građevinskog otpada, shodno Zakonu o upravljanju otpadom, Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom i Zakonu o komunalnim djelatnostima, obaveza je jedinica lokalne samouprave. Pored navedenih zakona i drugih podzakonskih akata, ova oblast je na lokalnom nivou definisana i pojedinačnim lokalnim propisima.

U svim opštinama Crne Gore, sakupljanje komunalnog otpada je povjereno komunalnim preduzećima. Svako komunalno preduzeće, raspolaže određenim brojem kontejnera i kanti neophodnih za obavljanje sakupljanja, kao i vozila za transport i odlaganje otpada. Dio komunalnog mobilijara određen je samo za selektivno sakupljanje komunalnog otpada.

Komunalno, d.o.o. Berane obavlja poslove od posebnog društvenog interesa iz oblasti *individualne komunalne potrošnje*, i to:

- 1.1. Pružanje usluga sakupljanja, transporta i odlaganja otpada
- 1.2. Održavanje gradskih pijaca i pružanje pijačnih usluga
- 1.3. Održavanje gradskog groblja i gradske kapele, i pružanje pogrebnih usluga

Komunalno preduzeće obavlja poslove i iz oblasti *zajedničke komunalne potrošnje*:

- 2.1. Uređenje i održavanje javnih površina na teritoriji grada
- 2.2. Održavanje opštinskih puteva (gradske ulice i ulice u naseljima, lokalni putevi)
- 2.3. Održavanje skloništa za smještaj i zaštitu napuštenih i izgubljenih pasa i ostalih napuštenih životinja

Pitanje *tretmana opasnog medicinskog otpada* je riješeno instaliranjem konvertora u krugu Opšte bolnice u Beranama, kojim se ova vrsta otpada dovodi u stanje inertnog otpada. Podatke o načina odlaganja otpada nastalog nakon tretmana Opština Berane ne posjeduje. Kako su pitanja tretmana medicinskog otpada u nadležnosti Ministarstva zdravlja, ovaj Plan se neće njime posebno baviti.

Govoreći o vrstama otpada kojim upravljanju jedinice lokalnih samouprava, iste se nalaze u Katalogu otpada pod brojevima 17 i 20, pri čemu su one vrste otpada koje su označene sa * opasan otpad.

IZVOD iz KATALOGA OTPADA
(“Sl. list Crne Gore”, br. 59/13 od 26.12.2013)

17 GRAĐEVINSKI OTPAD I OTPAD NASTAO RUŠENJEM (UKLJUČUJUĆI I ISKOPANO ZEMLJIŠTE SA KONTAMINIRANIH LOKACIJA)

17 01 Beton, cigla, pločice i keramika

17 01 01 beton

17 01 02 cigle

17 01 03 pločice i keramika

17 01 06* mješavina ili pojedine frakcije betona, cigle, pločice i keramika koji sadrže opasne supstance, (M)

17 01 07 mješavine ili pojedine frakcije betona, cigle, pločice i keramika drugačiji od 17 01 06*

17 02 Drvo, staklo i plastika

17 02 01 drvo

17 02 02 staklo

17 02 03 plastika

17 02 04*staklo, plastika i drvo koji sadrže opasne supstance ili su kontaminirani opasnim supstancama, (M)

17 03 Bituminozna smješa, katran i proizvodi sa katranom

17 03 01*bituminozna smješa koja sadrži katran od uglja, (M)

17 03 02 bituminozne smješa drugačije od 17 03 01*

17 03 03*katran od uglja i proizvodi sa katranom, (A)

17 04 Metali (uključujući i njihove legure)

17 04 01 bakar, bronza, mesing

17 04 02 aluminijum

17 04 03 olovo

17 04 04 cink

17 04 05 gvožđe i čelik

17 04 06 kalaj

17 04 07 miješani metali

17 04 09*otpad od metala kontaminiran opasnim supstancama, (M)

17 04 10*kablovi koji sadrže ulje, katran od uglja i druge opasne supstance, (M)

17 04 11 kablovi drugačiji od 17 04 10*

17 05 Zemljište (uključujući zemljište sa kontaminiranih lokacija), kamen i iskopani muljeviti otpad

17 05 03*zemljište i kamen koji sadrže opasne supstance, (M)

17 05 04 zemljište i kamen drugačiji od 17 05 03*

17 05 05*iskopani muljeviti otpad koji sadrži opasne supstance, (M)

17 05 06 iskopani muljeviti otpad drugačiji od 17 05 05*

17 05 07*otpad sa gusjenica koji sadrži opasne supstance, (M)

17 05 08 otpad sa gusjenica drugačiji od 17 05 07*

17 06 Izolacioni materijali i građevinski materijali koji sadrže azbest

17 06 01*izolacioni materijali koji sadrže azbest, (M)

17 06 03*ostali izolacioni materijal koji se sastoji od ili sadrži opasne supstance, (M)

17 06 04 izolacioni materijali drugačiji od 17 06 01* i 17 06 03*

17 06 05*građevinski materijali koji sadrže azbest, (M)

17 08 Građevinski materijal na bazi gipsa

17 08 01*građevinski materijal na bazi gipsa kontaminiran opasnim supstancama, (M)

17 08 02 građevinski materijal na bazi gipsa drugačiji od 17 08 01*

17 09 Ostali otpad od građenja i rušenja

- 17 09 01*otpad od građenja i rušenja koji sadrži živu, (M)
- 17 09 02*otpad od građenja i rušenja koji sadrži PCB (npr. zaptivači koji sadrže PCB, podovi na bazi smola koji sadrže PCB, glazure koje sadrže PCB i kondenzatori koji sadrže PCB), (M)
- 17 09 03*ostali otpad od građenja i rušenja (uključujući miješane otpade) koji sadrži opasne supstance, (M)
- 17 09 04 miješani otpad od građenja i rušenja drugačiji od 17 09 01*, 17 09 02* i 17 09 03*

20 KOMUNALNI OTPAD (KUĆNI OTPAD I SLIČNI KOMERCIJALNI I INDUSTRIJSKI OTPAD), UKLJUČUJUĆI ODVOJENO SAKUPLJENE FRAKCIJE

- 20 01 Odvojeno sakupljene frakcije (izuzev podgrupe 15 01)
- 20 01 01 papir i karton
- 20 01 02 staklo
- 20 01 08 biorazgradivi kuhinjski i otpad iz restorana
- 20 01 10 odjeća
- 20 01 11 tekstil
- 20 01 13*rastvarači, (A)
- 20 01 14*kisjeline, (A)
- 20 01 15*baze, (A)
- 20 01 17*fotohemikalije, (A)
- 20 01 19*pesticidi, (A)
- 20 01 21*fluorescentne cijevi i ostali otpad koji sadrži živu, (A)
- 20 01 23*odbačena oprema koja sadrži hlorofluorougļjovodonike, (M)
- 20 01 25 jestiva ulja i masti
- 20 01 26*ulja i masti drugačije od 20 01 25, (A)
- 20 01 27*boja, mastila, ljepila i smole, koji sadrže opasne supstance, (M)
- 20 01 28 boja, mastila, ljepila i smole drugačiji od 20 01 27*
- 20 01 29*deterdžent koji sadrži opasne supstance, (M)
- 20 01 30 deterdžent drugačiji od 20 01 29*
- 20 01 31*citotoksični i citostatični lijekovi, (A)
- 20 01 32 lijekovi drugačiji 20 01 31*
- 20 01 33*baterije i akumulatori uključeni u 16 06 01, 16 06 02 ili 16 06 03 i nesortirane baterije i akumulatori koji sadrže ove baterije, (M)
- 20 01 34 baterije i akumulatori drugačiji od 20 01 33*
- 20 01 35*odbačena električna i elektronska oprema drugačija od 20 01 21* i 20 01 23*, koja sadrži opasne komponente, (M)
- 20 01 36 odbačena električna i elektronska oprema drugačija od 20 01 21*, 20 01 23* i 20 01 35*
- 20 01 37*drvo koje sadrži opasne supstance, (M)
- 20 01 38 drvo drugačije od 20 01 37*
- 20 01 39 plastika
- 20 01 40 metali
- 20 01 41 otpad od čišćenja dimnjaka
- 20 01 99 ostale frakcije koje nijesu drugačije specificovane

20 02 Otpad iz vrtova i parkova (uključujući i grobljanski otpad)

20 02 01 biorazgradivi otpad

20 02 02 zemlja i kamen

20 02 03 ostali otpad koji nije biorazgradiv

20 03 Ostali komunalni otpad

20 03 01 miješani komunalni otpad

20 03 02 otpad sa pijaca

20 03 03 ostaci od čišćenja ulica

20 03 04 mulj iz septičkih jama

20 03 06 otpad od čišćenja kanalizacije

20 03 07 kabasti otpad

20 03 99 komunalni otpad koji nije drugačije specifikovan

5.1. KOMUNALNI OTPAD

Kada je riječ o upravljanju otpadom u opštini Berane, bitno je naglasiti tri činjenice. Jedna je da se krajem 2013. godine iz sastava opštine Berane izdvojila opština Petnjica. Stoga se dio podataka koji se navodi u Planu odnosi na podatke o količini otpada koja je prikupljena sa teritorije Petnjica (zaključno sa 2013. godinom), dok se tokom 2014. i 2015. godine samo povremeno sakupljao otpad i sa teritorije opštine Petnjica, s obzirom na to da se u novoformiranoj opštini još uvijek nije osnovalo komunalno preduzeće. Iz tog razloga se sa sigurnošću ne može govoriti o količinama koje su se generisale/sakupljale samo sa teritorije opštine Berane u prethodnom periodu.

Druga bitna činjenica kada se govori o upravljanju otpadom u Beranama je i podatak da su se tokom 2012, 2013 i početkom 2014. godine povremeno organizovale blokade od strane mještana MZ Beranselo, koji su branili odlaganje otpada na odlagalištu Vasove vode, te se samim tim i nije vršilo redovno mjerenje količina otpada.

Kao treće, od aprila 2014. do maja 2015. godine komunalno preduzeće iz Berana je odvezilo i odlagalo komunalni otpad na deponije u Baru i Podgorici, povremeno odvozeći i otpad sakupljen sa teritorije opštine Petnjica, tako da su podaci predstavljeni u nastavku teksta ovog Poglavlja podaci koji ne odražavaju podatke koji se odnose na opštinu Berane, bez Petnjice.

NAPOMENA: Podaci o količinama otpada sakupljenog sa teritorije opštine Berane su samo podaci za 2015. godinu.

5.1.1. GENERISANJE KOMUNALNOG OTPADA – količine, sastav i karakteristike otpada (prema podacima preduzeća „Komunalno“ d.o.o.)

1. Količina generisanog otpada u toku jedne kalendarske godine na teritoriji opštine Berane u t:

2012. god. – 17.000 t (sa Petnjicom)

2013. god. – 16.000 t (sa Petnjicom)

2014. god. – 11.500 t (prva polovina godine sa Petnjicom)

2. Količina sakupljenog otpada u t:

2012. god. – 13.000 t (sa Petnjicom)

2013. god. – 12.000 t (sa Petnjicom)

2014. god. – 9.500 t (prva polovina godine sa Petnjicom)

3. Količina sakupljenog komunalnog otpada u t, količina sakupljenog biootpada u t; količina građevinskog otpada u t:

Godina	Komunalni otpad	Biootpad	Građevinski otpad
2012. (sa Petnjicom)	11.000 t	1.000 t (procjena)	1.000 t
2013. (sa Petnjicom)	10.000 t	1.000 t (procjena)	1.000 t
2014. (prva polovina godine sa Petnjicom)	5.667 t	650 t (procjena)	3.180 t

4. Količina selektivno sakupljenog reciklibilnog otpada u t:

Godina	Papir, karton	Ostalo
2012. (sa Petnjicom)	-	-
2013. (sa Petnjicom)	13 t (procijenjeno)	-
2014. (prva polovina godine sa Petnjicom)	-	-

Informacija o ukupnoj količini sakupljenog, transportovanog i odloženog otpada za 2015. godinu data je u tabeli:

Lokacija Mjesec	Odlagalište otpada Rujiški Lazi	Deponija PG	Ukupn o: Građev otpad + zemlja	Ukupno bio i ka- basti otpad	Ukupno komun. otpada (tona)	Ukupn otpada (tona)	Nasip za presvlačenje otpada na odlagališta Vasove vode i Rujišta
Januar		434,80	60	10	444,80	504,80	
Februar		393,64	50	5	398,64	448,64	
Mart		502,16	100	40	542,16	642,16	

April		501,72	200	60	561,72	761,72	
Maj	411,13	137,92	120	30	579,05	699,05	200t-odlagalište Rujišta
Jun	627,88		160	40	667,88	827,88	
Jul	642,13		180	30	672,13	852,13	150- odlagalište Rujišta
Avgust	684,34		180	40	724,34	904,34	100t- odlagalište Rujišta 250t-odlagalište Vasove vode(sanacija zbog nastanka požara)
Septembar	650		210	40	690	900	
Oktobar	672		130	48	720	850	
Novembar	640		120	40	680	800	
Decembar	560		60	20	580	640	50t-odlagalište Rujišta
Ukupno 2015.	4887,48 t	1970,24 t	1570 t	403	7260,72	8830,72	750

5. Ukupan broj domaćinstava na teritoriji opštine, kao i broj domaćinstava obuhvaćenih uslugom komunalnog preduzeća (gradsko i ruralno područje), kao i procenat naplate usluga.

Godina	Broj domaćinstava obuhvaćenih uslugom	Procenat naplate
2012. (sa Petnjicom)	4.924	34,36 %
2013. (sa Petnjicom)	4.930	32,82 %
2014. (prva polovina godine sa Petnjicom)	5.905	29,86 %

Tokom 2016. godine **broj domaćinstava** obuhvaćenih uslugom sakupljanja, odvoza i odlaganja otpada **u gradskom području je bio 3359, u vangradskom području 2679.** (Donje Luge, Petnjik, Budimlja, Beranselo, Dolac, Lužac, Buče, Pešca, Vinicka.).

Komunalno preduzeće ne raspolaže podacima o broju domaćinstava u gradskom području, razvrstanom po grupnom i individualnom stanovanju.

Uslugom sakupljanja otpada obuhvaćeno je 6038 domaćinstava, od ukupno 8596 domaćinstava u opštini Berane.

6. Broj pravnih subjekata obuhvaćenih uslugom, kao i procenat naplate usluga:

Godina	Broj pravnih subjekata	Procenat naplate
2012. (sa Petnjicom)	625	49,44 %
2013. (sa Petnjicom)	624	58,77 %
2014. (prva polovina godine sa Petnjicom)	623	67,54 %

7. Broj i zapremina komunalnih posuda kojima Preduzeće raspolaže:

- Otvoreni kontejneri zapremine 5 m³ - 100 kom.
 - Zatvoreni kontejneri zapremine 1,1 m³ - 491 kom. (91 kontejner za selektivno sakupljanje otpada)
 - Kante od 50 l – 40 kom.
- Kante su postavljene na javnim površinama, duž šetališta u Glavnoj ulici i pored Lima.

8. Model, broj i namjena vozila kojima komunalno preduzeće trenutno raspolaže:

Broj	Vozilo	Tip	Godina proizvodnje	Napomena
1.	M1828-smećara	Autosmećara-15m ³	2004	
2.	MAN –smećara	Autosmećara-8m ³	2004	
3.	M1518 -podizač	autopodizač	2003	
4.	Fiat-Iveco	autopodizač	1994	
5.	ICB-4CX	Kombinovana kašika	2004	
6.	FAP – 15 cistjerna	Autocisterna -10t	1975	
7.	KAMAZ-kiper	Kiper-10m ³	1994	
8.	Ulična čistilica	Kapacitet bunkera 1m ³	1990	Nije u funkciji
9.	Volvo 26t	Autosmećara-20m ³	2012.	
10.	Volvo 16t	Autosmećara-12m ³	2012.	
11.	Volvo 12t	Autosmećara-8m ³	2012.	
12.	Volvo 12t	Autosmećara-8m ³	2012.	
13.	Mercedes 1625	autopodizač	1993.	Nije u funkciji

14.	Fap14.14	Autosmećara-8m ³	1985.	Nije u funkciji
15.	Bukldođer TG 75C		1980.	Radna mašina
16.	Škoda Oktavija 1,9tdi	limuzina	2008.	Putničko vozilo
17.	Traktor	Agromaš 30TK	2011.	Radna mašina
18.	Droblilica za drveni otpad TEKNAMOTOR	120 SD	2013.	Radna mašina
19.	Usisivač za prašinu	SBE-ES-400	2015.	

9. Struktura i broj zaposlenih:

- Ukupan broj zaposlenih: 137

VSS – 10 zaposlenih

VŠS – 3 zaposlena

SSS – 40 zaposlenih

NK – 84 zaposlena

REZULTATI PROJEKTA „Prikupljanje podataka o čvrstom otpadu u Jugoistočnoj Evropi“

Jedan od osnovnih preduslova u cilju planiranja i implementacije integralnog sistema upravljanja otpadom, na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou, predstavlja poznavanje pouzdanih informacija o količini i sastavu otpada koji se generiše.

Pouzdana podaci o količini i sastavu generisanog otpada, predstavljaju osnovu za izradu odgovarajućih planskih dokumenata, kao i za određivanje dugoročnih ciljeva i racionalnog i održivog upravljanja otpadom na nacionalnom nivou. Poznavanje relevantnih pokazatelja fizičkih karakteristika otpada, od velikog je značaja za uspešno funkcionisanje svih elemenata sistema upravljanja otpadom, koji uključuju sakupljanje, transport, tretman i konačno odlaganje. Nažalost, u većini država Jugoistočne Evrope, postojeće stanje u oblasti upravljanja komunalnim otpadom karakterišu nepouzdana i/ili nepotpuni podaci o fizičkim karakteristikama generisanog komunalnog otpada.

Iz tog razloga, krajem 2014. godine, Nemačka Agencija za međunarodni razvoj - GIZ, putem Otvorenog regionalnog fonda za modernizaciju opštinskih usluga – ORF MMS, i uz podršku švajcarske Agencije za razvoj i saradnju – SDC, pristupila je implementaciji projekta „Prikupljanje podataka o čvrstom otpadu u Jugoistočnoj Evropi“, sa osnovnim ciljem da se opštine i javna komunalna preduzeća u zemljama Jugoistočne Evrope osposobe da efikasno prikupljaju i koriste podatke o količini i sastavu komunalnog otpada.

Projekat je implementiran u četiri države JI Evrope: Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori, Makedoniji i Srbiji. U svakoj od navedenih država, u implementaciju projekta bile su uključene po četiri opštine, uz svoja javna komunalna preduzeća koja su zadužena za obavljanje poslova

upravljanja komunalnim otpadom na teritoriji opština. U Bosni i Hercegovini u projekat su bile uključene opštine: Bijeljina, Cazin, Prijedor i Tešanj, u Crnog Gori: Berane, Kotor, Pljevlja i Podgorica, u Makedoniji: Bitola, Ilinden, Kočani i Resen, a u Srbiji: Apatin, Pančevo, Vrnjačka Banja i Žitište.

Metodologija primjenjena u Projektu se sastoji iz dva segmenta:

1. Utvrđivanje količine generisanog otpada - mjerenjem mase kamiona koji sakupljaju otpad
2. Analiza morfološkog sastava otpada - razvrstavanjem uzoraka otpada na frakcije definisane katalogom

Analiza količina i sastava otpada je rađena četiri puta godišnje, u proljeće, leto jesen i zimu, kako bi se dobio prosjek na godišnjem nivou, uzimajući u obzir sezonske varijacije.

Mjerenje generisanih količina otpada u opštini se vršilo tako što se na kolskoj vagi mjerila masa svih kamiona smečara koji vrše sakupljanje komunalnog otpada na teritoriji jedinice lokane samouprave. Sva mjerenja kamiona, realizovala su se u periodu od 7 dana, odnosno u periodu u kojem je obuhvaćeno pružanje usluga odvoženja otpada za svako domaćinstvo u posmatranoj opštini. Prvi korak u procesu mjerenja je bio da se izmeri tara težina svih kamiona koji vrše sakupljanje otpada, odnosno njihova masa bez otpada. Mjerenje tara mase svih kamiona realizovano je pre izlaska na teren i sakupljanja otpada. Nakon toga, sprovodilo se mjerenje istih kamiona kada obavljaju svoje redovne rute u sakupljanju otpada i kada su punog kapaciteta (bruto težina). Dobijena neto težina sakupljenog otpada je bila od interesa za dalju analizu.

Postupak mjerenja

- Mjeri se tara težina svih kamiona koji sakupljaju otpad, pre početka procesa mjerenja (*utvrđivanje mase praznih kamiona se vrši jednokratno)
- Kamioni kreću u redovno sakupljanje otpada u skladu sa svojim definisanim rutama i po ustaljenom programu
- Nakon završenog sakupljanja, kamion se odvozi se na lokaciju gdje se nalazi kolska vaga
- Sprovodi se mjerenje njegove bruto težine i zapisivanje relevantnih podataka na definisanom obrascu od strane tehničkog lica
- Nakon mjerenja i zapisivanja podataka, kamion se odvozi na lokaciju za deponovanje otpada
- Ponavlja se sakupljanje otpada po definisanom rasporedu i svi prethodno navedeni koraci
- Na isti način i po istoj proceduri, vrši se mjerenje masa svih kamiona koji sakupljaju otpad tog dana, pri čemu se merenje vrši 7 dana sukcesivno, a najmanje 4 puta godišnje zbog uticaja sezonskih varijacija

Zapisivanje podataka i njihova evaluacija

- Svi podaci u vezi sa mjerenjem kamiona zapisuju se na predviđenom obrascu
- Obrazac sadrži datume mjerenja svih kamiona, njihovu oznaku, kapacitete, tara, bruto i dobijenu neto masu, vrstu sakupljenog otpada, sektor grada iz kojeg je sakupljen otpad, kao i količinu i vrstu primarno izdvojenih kategorija otpada

- Oduzimanjem tara od bruto mase, dobija se neto težina generisanog otpada, koja se takođe zapisuje i koja je od najvećeg interesa za dalju analizu
- Posmatra se neto izmerena masa po danima, kao i ukupna neto masa otpada za period od 7 dana
- Dobijeni rezultat (generisana masa otpada u periodu od 7 dana) se projektuje na godišnji nivo i deli sa brojem stanovnika koji su obuhvaćeni uslugom sakupljanja otpada
- Na ovaj način dobija se masa generisanog otpada izražena kao kg/stanovnik/godišnje i/ili kg/stanovnik/dnevno
- Ovako izražena produkcija otpada (po prosečnom stanovniku) se projektuje i na dio stanovnika koji nisu u okviru organizovanog sistema upravljanja otpadom, sa ciljem da se dobije podatak o generisanoj količini otpad na nivou cele opštine (izražava se uglavnom u t/godišnje ili t/dnevno)
- Po istom principu analiziraju se dobijeni podaci za sve četiri kampanje merenja, a njihova prosečna vrednost se uzima kao konačna.

Pretpostavljena vrijednost proizvodnje, dobijene na osnovu Projekta je 9.448 tona godišnje, odnosno 0,76 kg/st/dn, za 2015. godinu. Na osnovu projekcije iz Državnog plana je 9.928 t/god, odnosno 0,8 kg po stanovniku dnevno. Ako se uzme da je 19,69% stanovništva pripalo opštini Petnjica nakon osamostaljivanja, dobija se 7973t (dalje analize temelje se na podacima iz Državnog plana).

Drugi segment primjenjene metodologije je bio uzorkovanje i **analiza morfološkog sastava komunalnog otpada** za referentnu opštinu. U tu svrhu su uzorci otpada približne mase od oko 500 kg dopremani na lokaciju za analizu (po mogućnosti natkrivenu).

Analizirano je ukupno 3 uzorka mase od 500 kg, u zavisnosti od sektora stanovanja u posmatranoj opštini. Po jedan uzorak se uzimao iz dva različita sektora stanovanja u okviru gradske zone (kolektivno stanovanje i individualno stanovanje), dok se treći uzorak uzimao iz pretežno seoskog dijela opštine, odnosno:

1. Urbana zona – kolektivno stanovanje i komercijalna zona (naselja sa blokovima stambenih zgrada);
2. Urbana zona – individualno stanovanje (naselja sa kućama koja poseduju dvorište/baštu, a nalaze se u široj gradskoj zoni);
3. Ruralna zone u okviru opštine (naselja sa kućama koja poseduju dvorište/baštu, a nalaze se u seoskoj zoni opštine).

Poslije sakupljanja uzoraka otpada iz određenog sektora, kamion se odvozi do lokacije koja je predviđena za sortiranje i analizu. Treba napomenuti da se svaki uzorak prikuplja i analizira zasebno. Analiza se sprovodi tako što se dopremljeni uzorak otpada razvrstava na različite frakcije, definisane katalogom sortiranja (Tabela XX), a masa svake frakcije mjeri i zapisuje na propisanom obrascu o vođenju evidencije analize morfološkog sastava otpada .

Tabela br. XX Katalog sortiranja otpada po frakcijama

Vrsta otpada	Primjer - Objasnjenje
Bastenski otpad	Pokosena trava, korov, cvijeće, grančice, grane, lišće, ostaci žive ograde, itd.
Ostali biorazgradivi otpad	Otpad od hrane (hljeb, meso, povrće, voće,...)
Papir	Stare novine, papirne reklame, koverte, kompjuterski papir, dnevници, popsteri, knjige, podsjetnici, autobuske karte, priznanice/računi, pisma, itd.
Karton	Sve vrste kartonskih kutija, kartonski paketi za električnu opremu, pakovanja hrane, kartonski paketi za pivo, kartonske kutije za keks, čestitke, itd.
Kompozitni materijali	Pakovanja od jogurta, mlijeka, soka, krema, itd.
Staklo	Staklene flase svih vrsta (vino, pivo, mineralne vode, sokovi.), tegle (džem.), ravno staklo, sijalice, ogledala itd.
Metal	Konzerve od hrane (sardine, testenina, konzerve od mesa), alati, metalni dijelovi od automobile, kuhinjski pribor itd.
Metal – al.limenke	Limenke (pivo, koka-kola, energetske napitci..) itd.
PET ambalaza	Boce napravljene od polietilena za vodu, bezalkoholna pića, pivo, ulje, sirće itd.
Plastici otpad od pakovanja	Plastična pakovanja za mlijeko, sok, vodu, jogurt, bezalkoholna pića itd.
Plasticne kese	Kese iz prodavnica, kese za smeće, plastične kese (crne, zelene, sive), kese od cipisa, kese od sendviča, kese od smrznutog povrća, kese od kolača itd.
Tvrda plastika	Plastične igračke, lenjiri, olovke, četkice za zube, plastične kutije, pribor za čišćenje, saksije za cvijeće itd.
Tekstil	Materijali od prirodnih i vjestačkih vlakana, odjeća od prirodnih vlakana (pamuk, vuna, lan) i sintetičkih vlakana (pantalone, čarape, platnene torbe, platno) itd.
Pelene	Pelene za bebe, odrasle itd.
Gradjevinski otpad	Otpad nastao u toku rekonstrukcije (cigle, kamenje, itd.)
Elektronski otpad	Sve vrste električnog i elektronskog otpada i njihovih komponenti
Medicinski otpad	Otpadni materijali nastali u privatnim medicinskim ustanovama
Koža	Kožna odjeća, novčanici, kaiševi, cipele, torbe, lopte itd
Drvni otpad	Sve proizvedeno od drveta, drvene kutije, itd.
Ostali otpad (specijalni tokovi otpada)	Ostali otpad koji pripada specijalnim tokovima otpada, kao npr automobilske gume itd.

Za sprovođenje analize morfološkog sastava komunalnog otpada potrebna su 3-5 radnika za ručno sortiranje i merenje mase izdvojenih frakcija, kao i 1-2 tehnička lica zadužena za nadgledanje samog procesa i zapisivanje rezultata. Metodologija predviđa da se analiza sastava vrši jedan dan u toku sedmice u kojoj se mjeri i masa kamiona, tj. određuje ukupna količina generisanog otpada, kako bi vremenski uslovi bili slični i podaci uporedivi. Kao i segment utvrđivanja količine otpada, zbog uticaja sezonskih varijacija na sastav otpada, analizu morfološkog sastava komunalnog otpada potrebno je uraditi najmanje 4 puta godišnje.

Rezultati o izmjerenoj masi različitih frakcija otpada u uzorku se zapisuju na posebnom obrascu, na osnovu čega se dolazi i do podataka o procentualnoj zastupljenosti svake od posmatranih kategorija otpada. Pored rezultata mjerenja, obrazac sadrži i opšte podatke koji se odnose na datum sprovođenja analize, opis sektor grada (ili ulica) iz kojih je uzet uzorak, kao i napomene u vezi sa mjerenjem (npr. ukoliko se pojavi određena kategorija otpada koja nije obuhvaćena katalogom).

Da bi se rezultati o morfološkom sastavu otpada projektovani na cijelu opštinu, potrebno je znati što tačniji podatak o broju stanovnika/domaćinstava u svakom od 3 definisana sektora. Dobijeni rezultati o sastavu otpada u posmatranim uzorcima se na osnovu odgovarajućih udjela broja stanovnika u definisanim sektorima, projektuju na nivo cijele opštine. Takođe, u krajnji proračun prosečnog sastava komunalnog otpada, potrebno je uvrstiti i podatak u vezi sa količinom i sastavom primarno izdvojenih kategorija.

Postupak analize sastava otpada

- Analiza morfološkog sastava otpada realizuje se jedan dan u toku sedmice u kojoj se mjeri i masa kamiona, tj. određuje ukupna količina generisanog otpada u opštini
- Tehničko lice definiše odgovarajuće sektore i vrši odabir ulica koje najbolje reprezentuju dati sektor
- U okviru odabranih ulica (dijelova grada), nasumično se biraju kante/kontejneri sa ciljem dobijanja tri reprezentativna uzorka
- Uzorci približne mase 500kg iz tri različite zone stanovanja u opštini, se odvojeno dovoze do lokacije za analizu, tj. za utvrđivanje masenog udjela različitih frakcija komunalnog otpada
- Radnici ručno sortiraju svaki uzorak zasebno, prema kategorijama otpada navedenim u katalogu sortiranja
- Mjeri se masa svih izdvojenih frakcija otpada, a rezultati se zapisuju na definisanom obrascu
- Na isti način i po istoj proceduri, analiza morfološkog sastava otpada se vrši najmanje 4 puta godišnje zbog uticaja sezonskih varijacija

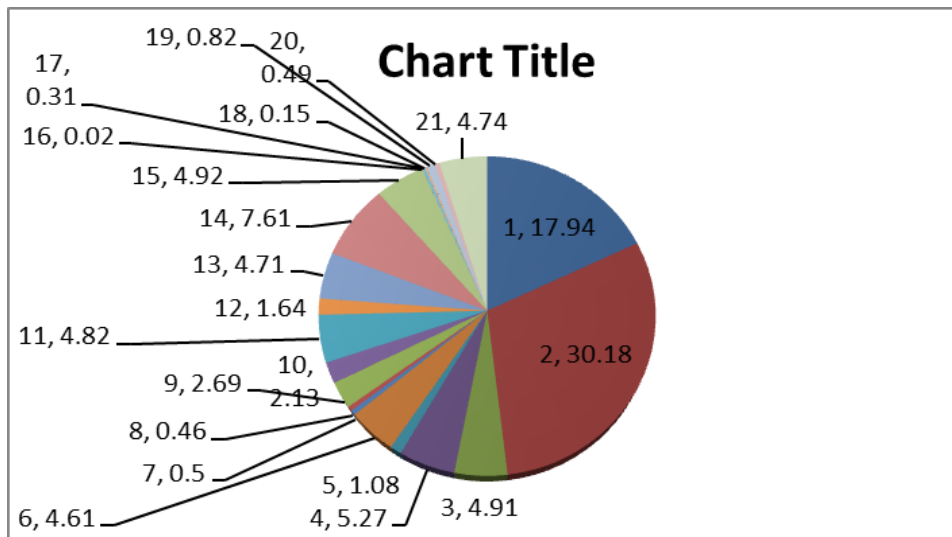
Zapisivanje podataka i njihova evaluacija

- Svi podaci u vezi sa analizom sastava zapisuju se na predviđenom obrascu
- Obrazac sadrži datum analize, opis sektora iz kojeg je uzet uzorak i spisak kategorija otpada prema katalogu sortiranja
- Zapisuju se izmjerene mase svih izdvojenih frakcija otpada u uzorku, a rezultati se za svaku pojedinačnu kategoriju otpada zatim izražavaju procentualno, odnosno u formi masenog udjela u odnosu na ukupnu masu uzorka
- Rezultati se dobijaju za sva tri sektora posebno, a uzimanjem u obzir udio broja stanovnika u svakom od tri posmatrana sektora, rezultati se projektuju na nivou cijele opštine

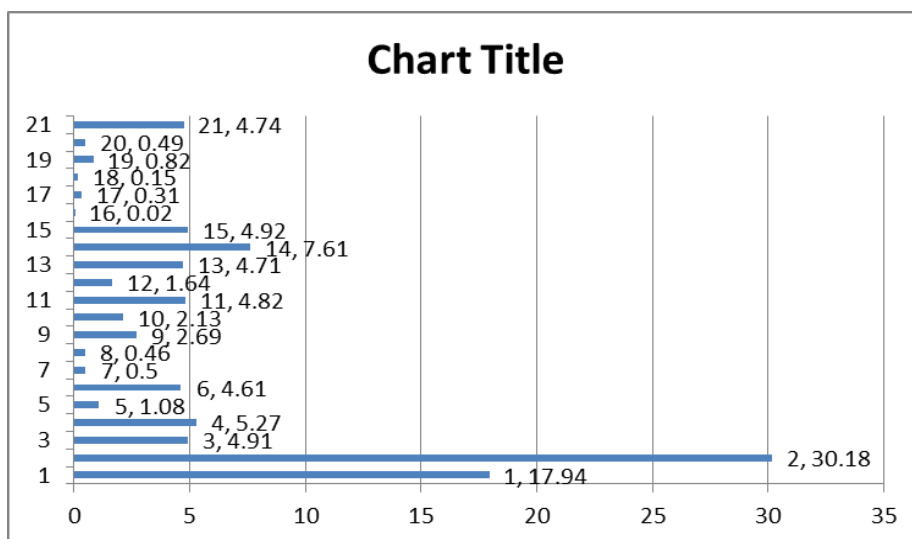
- Korišćenjem rezultata iz prvog segmenta metodologije, tj. podataka o masi generisanog otpada, moguće je izračunati i ukupno generisanu količinu svake pojedinačne kategorije otpada, izraženu kao t/godišnje, kg/stanovnik/godišnje, kg/stanovnik/dnevno

Tabela br. Sastav komunalnog otpada u opštini Berane za 2015. godinu

Berane	Procentualni udio					
	Vrsta otpada	Zima	Proljeće	Ljeto	Jesen	UKUPNO
Bastenski otpad Ostali biorazgradivi otpad		2,68%	6,47%	34,55%	28,05%	17,94%
		31,51%	35,09%	24,11%	30,03%	30,18%
Papir Karton Kompozitni materijali		6,99%	6,55%	2,98%	3,10%	4,91%
		4,99%	3,86%	2,80%	9,44%	5,27%
		1,92%	1,30%	0,50%	0,61%	1,08%
Staklo		4,30%	7,61%	4,09%	2,43%	4,61%
Metal Metal – (aluminjum)		0,44%	0,64%	0,38%	0,53%	0,50%
		0,35%	0,38%	0,56%	0,55%	0,46%
PET ambalaza Plasticni otpad od pakovanja Plasticne kese Ostala/Tvrda plastika		3,00%	3,38%	2,83%	1,57%	2,69%
		2,46%	5,08	0,54%	0,43%	2,13%
		6,54%	5,16%	4,94%	2,64%	4,82%
		0,67%	3,41%	1,78%	0,70%	1,64%
Tekstil		3,58%	5,82%	5,19%	4,23%	4,71%
Pelene		11,84%	7,60%	3,84%	7,17%	7,61%
Gradjevinski otpad		5,73%	1,67%	6,14%	6,16%	4,92%
Elektronski otpad		0,07%	0,00%	0,02%	0,00%	0,02%
Medicinski otpad		0,18%	0,41%	0,03%	0,62%	0,31%
Koža		0,03%	0,00%	0,00%	0,57%	0,15%
Drvni otpad		0,45%	1,87%	0,49%	0,47%	0,82%
Ostali otpad (specijalni tokovi otpada)		1,95%	0,00%	0,00%	0,00%	0,49%
Sitni granulat <10mm		10,32%	3,71%	4,22%	0,71%	4,74%

1. Bastenski odpad , 2. Ostali biorazgradivi odpad , 3.Papir , 4.Karton , 5.Kompozitni materijali, 6.Staklo, 7.Metal, 8.Metal – (aluminjum), 9.PET ambalaza, 10.Plasticni odpad od pakovanja, 11.Plasticne kese, 12.Ostala/Tvrda plastika, 13.Tekstil, 14.Pelene, 15.Gradjevinski odpad, 16.Elektronski odpad, 17.Medicinski odpad, 18.Koža, 19.Drvni odpad, 20.Ostali odpad (specijalni tokovi otpada), 21.Sitni granulat <10mm.

1. Bastenski odpad , 2. Ostali biorazgradivi odpad , 3.Papir , 4.Karton , 5.Kompozitni materijali, 6.Staklo, 7.Metal, 8.Metal – (aluminjum), 9.PET ambalaza, 10.Plasticni odpad od pakovanja, 11.Plasticne kese, 12.Ostala/Tvrda plastika, 13.Tekstil, 14.Pelene, 15.Gradjevinski odpad, 16.Elektronski odpad, 17.Medicinski odpad, 18.Koža, 19.Drvni odpad, 20.Ostali odpad (specijalni tokovi otpada), 21.Sitni granulat <10mm.

5.1.2. SAKUPLJANJE I TRANSPORT KOMUNALNOG OTPADA

Prema Zakonu, **sakupljanje otpada** podrazumijeva njegovo sakupljanje od imaoaca, tj. onoga ko ga generiše, uključujući prethodno razvrstavanje njegovih komponenata i privremeno skladištenje cjelokupno sakupljene količine, u cilju daljeg transporta do postrojenja za obradu ili odlaganje otpada.

Sakupljanje komunalnog otpada se sastoji iz dvije faze i to:

- postavljanje adekvatnih kanti i kontejnera za prikupljanje otpada iz domaćinstava i komercijalnog sektora;
- sakupljanje otpada iz kanti i kontejnera njegovim direktnim prebacivanjem iz kanti i kontejnera u kamione, tzv. autosmećare.

Prikuplja se mješoviti komunalni otpad, odložen od strane građana i zaposlenih u komercijalnom i industrijskom sektoru (misli se samo na otpad koji je po svojim karakteristikama sličan komunalnom otpadu). Sakupljanje komunalnog otpada, shodno Zakonu je obaveza jedinica lokalne samouprave. Ova oblast je na lokalnom nivou definisana i pojedinačnim lokalnim propisima.

U opštini Berane, ova aktivnost je povjerena komunalnom preduzeću koje je registrovano za poslove upravljanja otpadom. Ono raspolaže određenim brojem kontejnera i kanti neophodnih za obavljanje sakupljanja, a potom i vozila koja služe za transport i odlaganje otpada, što je navedeno u Poglavlju 5.1.

5.1.3. PONOVA UPOTREBA I RECIKLAŽA

Ponovna upotreba je postupak kojim se proizvodi ili dijelovi proizvoda koji nijesu otpad ponovo upotrebljavaju za istu svrhu za koju su izvorno stvoreni.

Reciklaža, s druge strane, predstavlja postupak prerade otpada kojim se iz materijala koji je proglašen otpadom dobijaju proizvodi, materijali ili supstance koje se mogu upotrijebiti u iste ili druge namjene.

Da bi nešto bilo ponovo upotrijebljeno ili reciklirano, neophodno ga je odvojiti na samom početku, tj. kada potencijalno postaje otpad, ili ga naknadno izdvojiti iz mješanog otpada. Ukoliko se izdvajanje određenog materijala iz otpada odvija prije nego se on odloži u mješoviti otpad, takva aktivnost se naziva **primarnom selekcijom ili izdvajanjem na izvoru**, dok se naknadno izdvajanje datog materijala iz miješanog otpada naziva **sekundarna selekcija**.

Uspješnost sprovođenja primarne selekcije na prvom mjestu zavisi od infrastrukture (kante, kontejneri, vozila za sakupljanje i transport otpada, reciklažna dvorišta) koju je u obavezi da obezbijedi država ili jedinica lokalne samouprave. Ukoliko je infrastruktura obezbijedena, odgovornost za uspješnost leži na svijesti stanovništva i privrednih subjekata o važnosti i dobitima koje primarna selekcija otpada donosi i društvu i pojedincima, ali i na cjelokupnom sistemu upravljanja otpadom u domenu sakupljanja i dalje obrade otpada. Uspješnost sekundarne selekcije, ukoliko infrastruktura postoji (postrojenje za povrat materijala), isključiva je odgovornost onih koji se bave upravljanjem i radom postrojenja za povrat materijala.

Tokom 2014, 2015 i 2016. godine vršeno je sakupljanje biootpada (biootpad iz vrtova i parkova, grane i drugi drvni otpad) u ukupnoj količini od oko 800 t, koji je prerađivan – drobljen na mašini Teknamotor – drobilici za grane i drvni otpad, i kao takav korišten za pravljenje komposta. Tačnije, izdrobljen materijal je razastiran na djelimično degradirane površine pored šetališta koje se nalazi na obali Lima, i koje se na taj način žele obogatiti i ozeleniti u narednom periodu.

Prekrivanjem komunalnog otpada građevinskim otpadom i zemljom, u količini od 750 t, na lokaciji Rujiške laze tokom 2015, možemo konstatovati da je vršena prerada otpada (R10), shodno Pravilniku o klasifikaciji otpada i katalogu otpada.

5.1.4. ODLAGANJE OTPADA

5.1.4.1 Lokacije za privremeno skladištenje komunalnog otpada

Vasove vode

Lokacija za nesanitarno odlaganje otpada sa teritorije opštine Berane „Vasove vode“ se koristila od 2004. do 2013. godine. Nalazi se sjeverozapadno od grada Berane, udaljena oko 3km vazdušne linije, sa desne strane rijeke Lim, na nadmorskoj visini od 800 metara, između 42°30' i 43° sjeverne geografske širine i 19°30' i 20° istočne geografske dužine po Griniču.

Svi vodeni tokovi ovog područja pripadaju slivu Lima. Na užem području najveći vodeni tok je Lučka rijeka.

Postojeće nesanitarno odlagalište je formirano odlaganjem otpada niz padinu. Otpad je stabilizovan i ima maksimalnu debljinu od oko 35-40m. Isti je odložen na lokaciji na neorganizovan način, što je prouzrokovalo različite debljine odloženog otpada na istoj. Površina sadašnjeg platoa odlagališta iznosi oko 6000m².

U toku je prva faza sanacije odlagališta koja podrazumijeva kanalisanje i izmještanje Lučke rijeke, koja godinama unazad, krajem zime uzrokuje nastanak vještačke akumulacije usljed brane formirane od otpada i tako predstavlja potencijalnu opasnost po životnu sredinu.

Druga faza sanacije Vasovih voda koja podrazumijeva punu sanaciju odlagališta metodom *parcijalne rehabilitacije* će biti realizovana u narednom periodu. Kako je u toku revizija Glavnog projekta, može se očekivati da će tokom jeseni ista biti završena, nakon čega će uslediti raspisivanje tendera za izvođača radova. Nakon završene tenderske procedure, može se očekivati da će izabrani izvođač radove na drugoj fazi sanacije Vasovih voda započeti na proljeće 2017. godine.

Rujiške laze

Lokacija „Rujiške laze“, koja obuhvata dio katastarske parcele blok 14, broj 28, podbroj 1, KO Rujišta, određena je za privremeno odlagalište otpada, u skladu sa čl. 78 Zakona o upravljanju otpadom i Odlukom o određivanju lokacije za privremeno skladištenje komunalnog otpada, br. 02-030-536 od 13.11.2014. godine.

Na lokaciji u Rujištima se odlaže čvrsti komunalni otpad sa teritorije opštine Berane, od maja 2015. godine.

5.1.4.2. Neuređena odlagališta otpada

Rješenjem broj 19-320-4 od 13.01.2016.godine, Sekretar Sekretarijata za poljoprivredu, turizam, vodoprivredu i zaštitu životne sredine formirao je komisiju, sa zadatkom da obiđe područje opštine Berane i izvrši popis svih lokacija na kojima je odložen otpad suprotno odredbama Zakona o upravljanju otpadom.

Komisija je izvršila popis tih odlagališta:

ODLAGALIŠTA MANJA OD 100 m³

1. Odlagalište komunalnog, građevinskog i biootpada u MZ Beranselo, u koritu rijeke Sušice, 200m uzvodno od sportskog igrališta, u zapremini od 30m³.
2. Odlagalište komunalnog i biootpada u MZ Beranselo, u koritu rijeke Sušice, od kuća Premovića do novog mosta, u zapremini od 15m³. (rasuto)
3. Odlagalište biootpada u MZ Beranselo, kod vodenice, u zapremini od 10m³.
4. Odlagalište biootpada (grane) u ulici Miljana Tomičića iza autoelektričara Novovića, u zapremini od 20m³
5. Odlagalište komunalnog otpada na mjestu gdje se javlja klizište ispod „Šarene ploče“ na putnom pravcu Berane - Crni vrh , u zapremini 10 m³.
6. Odlagalište građevinskog otpada u MZ Dolac u blizini kafane „Vrelo“ u zapremini od 5m³.
7. Odlagalište građevinskog, komunalnog i biootpada u MZ Dolac, preko puta kafane „Aerodrom“, u zapremini od 10 m³
8. Odlagalište komunalnog i biootpada u MZ Dolac, u bunkeru sa lijeve strane kod ulaza na aerodromsku pistu, u zapremini od 10 m³
9. Odlagalište komunalnog i biootpada cijelom dužinom aerodromske piste, na zelenoj površini, rasuto, u zapremini od oko 20 m³
10. Odlagalište komunalnog i biootpada na Bogavskom brdu u blizini mjesta zvanog „Bazen“ u zapremini od 20m³.
11. Odlagalište komunalnog i biootpada na ogavskom brdu, iznad stadiona, u zapremini od 15 m³
12. Odlagalište komunalnog otpada na Pešcima, kod kapije groblja (niz stranu) u zapremini od 5m³.
13. Odlagalište komunalnog, građevinskog i bio otpada pored lubničkog puta, 200 m iznad mosta Bojovića, u zapremini od 5m³
14. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Lubnice, lokacija kod mosta (prodavnica), u zapremini od 5 m³
15. Odlagalište komunalnog i građevinskog otpada u MZ Pešca u blizini sportskog igrališta kod obilaznice, u zapremini od 15m³
16. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Buče, ispod mosta u neposrednoj blizini kuća Čekića – Suvovara , u zapremini od 5m³ (rasuto).
17. Odlagalište komunalnog i građevinskog otpada, pored Obilaznice-naspram Ribnjaka, u zapremini od 30 m³
18. Odlagalište komunalnog i građevinskog otpada na obilaznici, kod parkinga Eurošuntića, u zapremini od 20m³

19. Odlagalište komunalnog i bio otpada na D.Lugama, kod kontejnera br 1, u zapremini od 5 m³
20. Odlagalište komunalnog i bio otpada na D.Lugama, mjesto zvano Prljaga, u zapremini od 3 m³
21. Odlagalište komunalnog, građevinskog i biootpada u MZ D.Rženica, kod pilane Jelića, u zapremini od 15 m³
22. Odlagalište komunalnog otpada u koritu Kaludarske rijeke, 1300m uzvodno od kafane Oštri krš,(s desne strane puta kod saobraćajnog znaka), u zapremini od 30m³.
23. Odlagalište komunalnog, građevinskog i biootpada na 3 lokacije pored magistralnog puta u selu Dapsiće, mjesto zvano Lanište, u zapremini od 50m³ .
24. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Polica, pored Goraždanskog puta , u zapremini od 5m³.
25. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Polica, od magistrale ka Zagradju, u mjestu zvanom „Grablje“, u zapremini od 20m³.
26. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Polica–Dragosava, u mjestu zvanom „Kaljavi put“, u zapremini od 15m³.
27. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Polica, kod stadiona „Ledine“, u zapremini od 10m³.
28. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Polica, u mjestu zvanom Rupe kod Dedovića kuća , u zapremini od 15m³.
29. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Polica, u mjestu zvanom Okrugli laz (kuće Veljića), u zapremini od 10m³.
30. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Polica, kod Kopa Bata Djurišića , u zapremini od 25m³.
31. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Polica-Babino, u mjestu zvanom Potkraj (u blizini kuće Stanka Šćekića), u zapremini od 10m³.
32. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Polica-Babino, u mjestu zvanom „Velje polje“ , u zapremini od 10m³.
33. Odlagalište komunalnog otpada kod bazena „Rasovače“, u MZ Polica, u zapremini od 10m³.
34. Odlagalište komunalnog otpada (bio i komunalni), u MZ Polica, selo Zagrađe lokacija u blizini škole, u zapremini od 10m³
35. Odlagalište komunalnog otpada (bio i komunalni), u MZ Polica, selo Zagrađe, lokacija dolina Cikića, mjesto zvano Mlivišta, u zapremini od 20m³
36. Odlagalište komunalnog i građevinskog otpada, u MZ Petnjik pored puta (na 5 lokacija) u „Mršinoj bari“ u zapremini 30 m³ .
37. Odlagalište komunalnog i građevinskog otpada pored puta ka Manastiru Šudikova i u koritu rijeke Brnjice u zapremini 20 m³ .
38. Odlagalište komunalnog otpada u koritu Budimske rijeke (cijelom dužinom toka) u zapremini od 50 m³ .
39. Odlagalište komunalnog otpada u naselju Riversajd, u zapremini od 20 m³
40. Odlagalište komunalnog otpada na Donjem Talumu pored Lima, u zapremini od 30 m³
41. Odlagalište mješovitog otpada (komunalni i biootpad), u Haremama, iza štala, uz obalu Lima, na dvije lokacije 2x15 m³
42. Odlagalište kod Buvlje pijace, duž obaloutvrde i dijela parkovske površine, rasut komunalni otpad u zapremini od oko 10 m³

43. Odlagalište građevinskog otpada u krugu stambene zgrade „Holandska kuća“, u zapremini od 10m³.
44. Odlagalište komunalnog i biootpada u putnom pojasu regionalnog puta Berane Rožaje koji ide preko MZ Polica, cijelom dužinom do granočne linije sa Petnjicom, na zelenoj površini, rasuto, u zapremini od oko 20m³
45. Odlagalište komunalnog, građevinskog i biootpada u MZ Štitari, bliža lokacija Drobnjački potok, pored puta u zapremini od 50m³.
46. Odlagalište komunalnog, građevinskog i biootpada u MZ Štitari, bliža lokacija Crvljevine (Krlje), u zapremini od 40m³.
47. Odlagalište komunalnog, građevinskog i biootpada u MZ Zagorje, bliža lokacija Berotaš, 300m od asfalta gledajući od Zagorja, pored puta, rasuto, u zapremini od 70m³.

ODLAGALIŠTA OD 100 m³ do 1000 m³

1. Odlagalište građevinskog, komunalnog i drvnog otpada u mjestu zvanom „Klisura“ na putnom pravcu Berane – Crni Vrh, u zapremini od 100m³.(nepristupačan teren)
2. Odlagalište komunalnog, građevinskog i biootpada (miješani otpad), iznad Vatrogasnog doma, u zapremini od 100 m³
3. Odlagalište komunalnog, građevinskog i biootpada na Lisijevom polju, kod pilane Martića, u zapremini od 100m³.
4. Odlagalište komunalnog, drvnog i građevinskog otpada u mjestu zvanom „Pobljenici“, bliža lokacija „Baza“, u zapremini od 700m³.Odlagalište na površini od preko 2ha.
5. Odlagalište građevinskog otpada u krugu bivše FCP, u zapremini od 800 m³
6. Odlagalište komunalnog, drvnog i građevinskog otpada u koritu Jelovičke rijeke, pored puta Lubnice - Jelovica (na 600m udaljenosti od Lubnica), u zapremini od 300m³.Odlagalište veoma nepristupačno za sanaciju.

5.2. Opasni otpad iz domaćinstava (u Katalogu otpada pod br. 20)

Opasni otpad može biti iz domaćinstava ili opasni otpad iz proizvodnih djelatnosti. Opasan komunalni otpad je otpad nastao kao rezultat aktivnosti u domaćinstvima i institucijama. Proizvođači opasnog komunalnog otpada su: hoteli, škole, poslovne zgrade, državne institucije i domaćinstva. Ova vrsta otpada zahtijeva pravilno upravljanje.

U tipičan opasan otpad iz domaćinstva ubrajaju se:

- sredstva za čišćenje (alkalna i kisjelinska),
- ostaci boja i lakova, razni organski rastvarači, razređivači boja, sprejevi,
- razvijači i fiksatori rastvora, filmovi,
- aerosolne limene posude, kontaminirani ambalažni materijal,
- fungicidi, herbicidi, insekticidi, otrovi za miševе,
- fluorescentne tube za pakovanje, niskonaponske sijalice, termometri,
- tretirano drvo i sredstva za zaštitu drveta,
- farmaceutski proizvodi,
- prirodna i sintetička ulja i predmeti vezani za njih (filteri i sl.)
- akumulatori iz automobila, živine baterije, litijumske baterije, ZnC alkalne baterije,

- odbačena električna i elektronska oprema,
- ketridži, toneri,
- kontaminirani šut i sl.

Iako se dio opasnog otpada iz domaćinstava odlaže sa ostalim komunalnim otpadom u kontejnere, nije vršena procjena količina istog na teritoriji opštine Berane. Kada se reciklažno dvorište sa sortirnicom bude stavilo u funkciju, dio posuda će biti namijenjen za odlaganje upravo opasnog otpada iz domaćinstava.

5.3 Otpadna ambalaža (U Katalogu otpada pod br. 15 – 01)

Ambalaža predstavlja sve proizvode za pakovanje, čuvanje, rukovanje, isporuku i promociju robe, od sirovina do gotovih proizvoda, od proizvođača do korisnika ili potrošača, bez obzira na prirodu materijala od kojeg su izrađeni. Ambalaža može biti:

- prodajna ili primarna
- zajednička ili sekundarna
- transportna ili tercijarna

Ambalažni materijal je svaki materijal od kojeg se proizvodi ambalaža, kao što su: staklo, plastika, papir, karton, drvo, metal, višeslojni miješani materijali i dr.

Ambalažni otpad se definiše kao ambalaža ili ambalažni materijal koji ostane nakon što se proizvod raspakuje i odvoji od ambalaže, isključujući proizvodne ostatke.

Ambalaža i ambalažni otpad predstavljaju važan dio otpada koji se može reciklirati, zbog čega je neophodno utvrditi količine ove vrste otpada.

Osnovni problemi, koji važe za upavljanje komunalnim otpadom važe i za ambalažu i ambalažni otpad. I pored nekih aktivnosti na izdvajanju i sakupljanju ambalaže i ambalažnog otpada iz komunalnog otpada, najveći dio ovog otpada i dalje se odlaže na odlagalištima komunalnog otpada.

Nakon stavljanja u funkciju reciklažnog dvorišta sa sortirnicom, komunalna otpadna ambalaža će se predavati u isto ili na mjesta koja su predviđena za sakupljanje ove vrste otpada kod distributera.

5.4. Građevinski otpad (U Katalogu otpada pod br. 17)

Građevinski otpad je otpad koji nastaje prilikom izgradnje, održavanja i rušenja građevinskih objekata. On može sadržati *neopasne komponente*, kao što su beton, cigla, pločice, keramika, drvo, staklo, bakar, bronza, mesing, aluminijum, olovo, cink, čelik, gvožđe, kalaj, mješani metal i kablovi koji ne sadrže ulje, katran od uglja i druge opasne supstance, i *opasne komponente*, koje

su uglavnom predstavljene svim navedenim neopasnim komponentama koje sadrže ili su kontaminirane nekom od opasnih supstanci.

Ova vrsta otpada se na teritoriji opštine Berane, ali i širom Crne Gore još uvijek ne tretira na pravi način i njegovo gomilanje na neadekvatno odabranim lokacijama loše utiče na vizuelni izgled predjela, ali ima negativan uticaj i po životnu sredinu.

5.5 Porijeklo otpada

Najveće količine *čvrstog komunalnog otpada* potiču iz domaćinstava. U sastav otpada koji vodi iz domaćinstava ulazi i kabasti otpad, ali i dio opasnog otpada (opasni električni i elektronski otpad, ambalaža od sredstava za čišćenje, baterije, termometri sa živom, otpadni lijekovi). *Građevinski otpad* nastaje prilikom izgradnje i rekonstrukcije stambenih i poslovnih objekata, kao i putne infrastrukture. Najveće količine *biorazgradivog otpada* nastaju održavanjem zelenih površina (dvorišta, bašte, parkovi itd. i iz domaćinstava (otpaci od hrane). U biorazgradivi otpad ubrajamo i drvni otpad (piljevina, strugotina, iverje) koji nastaje u pilanama i manjim pogonima za preradu drveta.

6 UPRAVLJANJE OTPADOM U NAREDNOM PERIODU

6.1. PROCJENA BUDUĆIH KRETANJA U OBLASTI GENERISANJA I UPRAVLJANJA OTPADOM

Na osnovu svih podataka pomenutih u prethodnim poglavljima, ali i definisanih demografskih, ekonomskih i društvenih pravaca razvoja opštine Berane moguće je izvršiti relativnu procjenu količina otpada koje će u narednom periodu nastajati.

Za izradu procjena koje će se navesti u ovom Poglavlju, korišće se podaci Komunalnog preduzeća u Beranama, kao i podaci Državnog plana upravljanja otpadom.

Količina otpada i njegov morfološki sastav zavisi od niza različitih faktora od kojih su najvažniji broj stanovnika, stepen razvoja opštine, obim industrijske i poljoprivredne proizvodnje, stepen razvoja turizma, stepen razvoja primarne selekcije, tj. odvojenog sakupljanja različitih frakcija otpada i efikasnosti sprovođenja postupaka ponovne upotrebe i reciklaže.

Izrada precizne analize svih navedenih parametara gotovo da nije izvodljiva budući da većina relevantnih podataka o njima ne postoji ili ih je teško dobiti, te stoga ne mogu biti uzeti u obzir ni u procjeni količina otpada koje će se generisati u budućem periodu.

S obzirom na to da se smatra da je količina proizvedenog otpada u jednoj opštini približno direktno proporcionalna broju stanovnika u njoj, proračun i procjene predstavljeni u tekstu koji slijedi rezultati su analize zasnovane na toj činjenici.

Na osnovu podataka preuzetih iz Državnog plana upravljanja otpadom, urađena je procjena kretanja broja stanovnika u Beranama, procjena količine generisanog otpada, kao i procjena količine otpada po glavi stanovnika u periodu od 2016. do 2020. godina, uzimajući u obzir činjenicu da se, kada su u pitanju jedinice lokalne samouprave u kojima se predviđa pad broja stanovnika, a među njima je i opština Berane, očekuje porast količina generisanog otpada, ali sa procentom od 0,2% na godišnjem nivou. (Strategija upravljanja otpadom Crne gore, do 2030. godine)

Godina	Projekcija broja stanovnika za opštinu Berane	Projekcija generisanih količina kom. otpada u t/god	Projekcija kol. kom. otpada kg/st/dn
2016	25746	8015 t	0,853 kg/st/dn
2017	25314	8010 t	0,867 kg/st/dn
2018	24889	8048 t	0,886 kg/st/dn
2019	24471	8066 t	0,903 kg/st/dn
2020	24060	8080 t	0,920 kg/st/dn

Procenjena količina SAKUPLJENOG otpada prema MORFOLOŠKOM SASTAVU po frakcijama (t/god) za period 2016 - 2020. godina, za opštinu Berane

Vrsta reciklabilnih frakcija	t/2016 god	t/2017 god	t/2018god	t/2019god	t/2020god
Organski otpad	2572	2570,5	2582,5	2588	2593
Papir i karton	1043	1042,5	1047,5	1050	1052
Staklo	683	682,5	686	687,5	688,5
Metal i limenke	220	220	221.5	222	223
PET i plastika	1402	1401	1407	1410,5	1412,5
Inertni otpad (uključujući građevinski otpad i šut)	184	184	185	185,5	186
Zeleni otpad	410	409,5	411,5	412,5	413
Guma	88	88	88,5	88,5	89
Kompozitna ambalaža	290	289,5	291	292	292.5
Tekstil	226	226	227,5	228	228
Opasan otpad	50	50	50,5	50,5	50,5
Drvo	205	205	206	206,5	207
Ostalo	641	640,5	643,5	645	646,5
UKUPNO	8015 t	8010 t	8048 t	8066 t	8080 t

Kada je u pitanju dalje upravljanje komunalnim otpadom u opštini Berane i procjena količina otpada koje bi se u određenim fazama javljale kao količine koje na izvjestan način treba tretirati, potrebno je u proračunima voditi se sljedećim činjenicama i pretpostavkama:

- Crna Gora, u skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom, ima plan da u najkraćem mogućem periodu uspostavi sistem upravljanja otpadom kojim će se obezbijediti sakupljanje cjelokupne količine generisanog otpada (100%). Zbog postojećih otežavajućih faktora, ali i činjenice da nivo sakupljanja otpada trenutno iznosi 89% (zvaničan podatak Ministarstva za održivi razvoj i turizam dat u Izvještaju iz 2013. godine), smatra se da je sakupljanje otpada u procentu od 95% ukupno generisanog otpada najoptimalnije za vremenski period za koji je Državni plan izrađen. Kada je u

pitanju duži vremenski period za koji se daje procjena kretanja količina otpada sakupljanje u procentu od 100% (ili približno) bi se moglo ostvariti u periodu od 2021. godine pa nadalje;

- budući da je posljednjih godina značajno povećan broj kontejnera i vozila koji su u službi sakupljanja primarno selektovanog otpada (papir, karton, metal, plastika, staklo), uz ozbiljan pristup organizaciji sakupljanja tako izdvojenog otpada, edukaciji stanovništva i zaposlenih u Komunalnom preduzeću, kao i agilnijeg pristupa u radu komunalne inspekcije, procjena je da će, u periodu važenja ovog Plana, procenat izdvajanja komponenata otpada selekcijom u Beranama dostići 40%. I to:

5% - 2017

15% - 2018

30% - 2019

40% - 2020

Zakonom predviđena obaveza dostizanja nivoa pripreme za ponovnu upotrebu i reciklažu od najmanje 50% ukupne količine sakupljenih komponenata, očekuje se da bude ispunjena najranije 2021. godine kada se očekuje da će reciklažno dvorište sa sortirnicom, ali i cio regionalni sistem upravljanja otpadom na Sjeveru biti izgrađeni i da će sve raditi u punom kapacitetu.

Procjena sakupljenih reciklabilnih frakcija u tonama, za period 2017 – 2020

Godina	Papir i karton	Staklo	Metal i limenke	PET i plastika	Ukupno	Cilj
2017	1042,5	682,5	220	1401	3346	(5%) 167,3 t
2018	1047,5	686	221,5	1407	3362	(15%) 504,3 t
2019	1050	687,5	222	1410,5	3370	(30%) 1011 t
2020	1052	688,5	223	1412,5	3376	(40%) 1350,4 t

Ovaj procenat izdvajanja reciklabilnih frakcija će se obezbijediti:

1. Primarnom selekcijom:

- a) Odvojeno sakupljanje papira, kartona i PETa u institucijama, školama, preduzećima...
- b) Sistemom sakupljanja otpada *od vrata do vrata*

- c) Sakupljanjem otpada određenim danima
- 2. Sekundarnom selekcijom
 - a) Početkom rada reciklažnog dvorišta sa sortirnicom
- izdvajanje građevinskog otpada i otpada od rušenja iz mješovitog komunalnog otpada i njegovo odlaganje na posebno predviđene lokacije ne zahtijeva pretjerano velika ulaganja i veće troškove od sadašnjih, pa je realno očekivati da se procenat separatno odlaganog građevinskog otpada iz komunalnog otpada značajno poveća. Planira se da će se tokom 2017. godine odrediti lokacija za odlaganje građevinskog otpada i otpada od rušenja na teritoriji opštine Berane. Na toj lokaciji se planira i postavljanje drobilice, kako bi se u periodu 2017 – 2020. godina dostigla ponovna upotreba nepasnog građevinskog materijala do 50 %, i to:

15% - 2017

25% - 2018

40% - 2019

50% - 2020

Kako je Državnim planom navedeno da se tokom godine produkuje 150 kg građevinskog otpada po glavi stanovnika (procjena je vršena na osnovu usvojene stope proizvodnje ove vrste otpada od 150 kg stanovniku, od čega na proizvodnju mineralnog otpada ide 50 kg po stanovniku a na proizvodnju mješovitog građevinskog otpada i otpada nastalog rušenjem 100 kg po stanovniku (uključujući i opasan otpad)), u narednoj tabeli je pri procjeni količina otpada i zadatih ciljeva za planski period to uzeto u obzir:

Godina	Količina građevinskog otpada u t	Cilj
2017	3797	(15%) 569,55 t
2018	3733,35	(25%) 933,34 t
2019	3670,65	(40%) 1468,26 t
2020	3609	(50%) 1804,5 t

Dostizanje ciljeva u u oblasti upravljanja građevinskim otpadom navedeno je u Poglavlju 6.3.4 *Upravljanje neopasnim građevinskim otpadom.*

- Kada je riječ o biološko razgradivom otpadu, u narednoj tabeli će se unijeti procjene količina za planski period i zadati ciljevi.

Godina	Papir i karton	Organski otpad	Zeleni otpad	Drvo	Tekstil	Ukupno	Cilj (odlaganje na deponiju/privr. skladište)
2017	1042,5	2570,5	409,5	205	226	4453,5	(70%) 3117,45 t
2018	1047,5	2582,5	411,5	206	227,5	4475	(60%) 2685 t
2019	1050	2588	412,5	206,5	228	4485	(50%) 2242,5 t
2020	1052	2593	413	207	228	4493	(40%) 1797,2 t

Dostizanje ciljeva odlaganja biorazgradivog otpada koji su unijeti u tabeli iznad će se postići:

1. Odvojenim sakupljanjem papira i kartona, zelenog otpada, drveta, tekstila.
 2. Sistemom sakupljanja *od vrata do vrata*
 3. Sakupljanjem otpada određenim danima, sa fokusom na zeleni otpad
 4. Sakupljanjem i mjerenjem tekstila, koji će se davati u humanitarne svrhe
 5. Uvođenjem kompostiranja u domaćinstvima
- nakon izgradnje reciklažnog dvorišta sa sortirnicom, planira se da će u okviru istog, kao i transfer stanice biti predviđeno i dovoženje i privremeno skladištenje i drugih vrsta otpada koje spadaju u posebne tokove otpada, kao što su: automobilske gume, otpad od električnih i elektronskih proizvoda, kabasti otpad, ambalaža od kućne hemije i boja i lakova i dr., zbog čega je neophodno u daljoj razradi rješenja kroz projektno-tehničku dokumentaciju predvidjeti način i kapacitete za njihovo privremeno skladištenje;
 - otpad koji ostane nakon sekundarne separacije, dalje odlazi na deponovanje ili termičku obradu, u skladu sa predloženom opcijom upravljanja otpadom (Poglavlje 7.). Očekuje se smanjivanje količine otpada koju je potrebno deponovati tj. odlagati ili termički obraditi, u skladu sa povećanjem efikasnosti primarne i sekundarne selekcije. U slučaju termičke obrade komunalnog otpada, smanjivanje količine otpada u narednom periodu bi se nadomjestilo uvođenjem sakupljene plastike određenog tipa kao energenta, ukoliko odabrano tehnološko rješenje postrojenja za termičku obradu otpada to bude dozvoljavalo sa aspekta zaštite životne sredine (to mora biti zahtjev pri odabiru tehnologije), dok bi u

svakom slučaju kanalizacioni mulj bio dopunska sirovina za rad postrojenja za termičku obradu otpada.

U cilju unapređenja rada komunalnog preduzeća u Beranama, neophodno je u narednom periodu nabaviti sljedeću mehanizaciju:

- Kamion kiper, 8-10 m³ zapremina sanduka, na prednji i zadnji pogon;
- Cistijerna za pranje ulica, zapremina rezervoara do 10 m³;
- Ulična čistilica sa zapreminom bunkera oko 1 m³ za usisavanje gradskih ulica;
- Profesionalna mašina za pranje vozila toplom vodom;
- Kombinovana mašina za kopanje zemlje marke JCB, Volvo, Venieri i sl.

6.2. CILJEVI KOJE TREBA OSTVARITI U DOMENU UPRAVLJANJA OTPADOM

Opšti cilj koji treba ostvariti primjenom ovog Plana je uspostavljanje održivog sistema upravljanja čvrstim komunalnim otpadom i neopasnim građevinskim, kao i njegovo konstantno unaprjeđivanje. Prema Zakonu, ali i Nacionalnoj strategiji upravljanja otpadom, kao osnovni postulat se navodi *potreba za smanjenjem količine otpada* koja se generiše na teritoriji Crne Gore, pa samim tim i opštine Berane, zatim što efikasnije *sprovođenje primarne selekcije otpada* kao preduslov za postizanje jasno definisanih ciljeva u domenu ponovne upotrebe i reciklaže odbačenih materijala, a onda i potreba za što je moguće *efikasnijim sistemom sakupljanja i transporta otpada* koji bi nakon toga trebalo da bude tretiran na adekvatan način, a u zavisnosti od vrste otpada i mogućnosti koje sistem upravljanja otpadom u datom slučaju obezbijuje.

Prema Zakonom definisanim ciljevima, najmanje 50% ukupne količine prikupljenog otpadnog materijala, kao što su staklo, papir, metal i plastika, treba pripremiti za ponovnu upotrebu i reciklažu do 2020. godine, dok je u istom periodu potrebno pripremiti za ponovnu upotrebu najmanje 70% neopasnog građevinskog otpada. U Beranama se planira da će, u periodu važenja ovog Plana, procenat izdvajanja komponenata otpada selekcijom u Beranama dostići 40%.

Zakon predviđa obezbjeđivanje uslova u kojima će količina biološko razgradivog komunalnog otpada koji se odlaže na deponiju dostići nivo od 35% od ukupne mase biološko razgradivog otpada proizvedenog u 2010. godini. Ukoliko se zna da je na dijelu teritorije koja danas pripada opštini Berane 2010. godine bilo 27.284 stanovnika, koji u prosjeku stvaraju 0,8 kg komunalnog otpada dnevno, može se zaključiti, da je, vodeći se Državnim planom upravljanja otpadom 2008 – 2012, udio biološki razgradivog otpada bio 35%. To u ciframa iznosi cca 2774 t biorazgradivog otpada u 2010. Cilj je da se do 2020. godine 50 % od ukupne mase biološko razgradivog otpada proizvedenog u 2010. godini odlaže na deponiji.

Stoga, neophodno je uspostaviti uspješan sistem reciklaže kroz prikupljanje, razvrstavanje, obradu i ponovnu upotrebu reciklabilnih materijala, kao i trajni sistem sprječavanja nastajanja otpada. Neophodno je uspostaviti adekvatan sistem kojim bi se ostvarili predviđeni ciljevi u predviđenom roku.

U prethodnom periodu uspostavljen sistem upravljanja otpadom u opštini Berane nije bio zadovoljavajući i kriterijumi za realizaciju predviđenih ciljeva nisu ispunjeni. Infrastruktura nije izgrađena, regionalizacija po planiranom modelu nije ostvarena, pozitivne navike stanovnika nisu stvorene po pitanju njihovog odnosa prema otpadu kao resursu i potrebi da budu ključni učesnici procesa stvaranja sistema koji će rešiti problem prisustva otpada na nepredviđenim mjestima.

Ova činjenica se mora uzeti u obzir u formiranju novih ciljeva, budući da njihovo ostvarenje zavisi od prethodno stvorenih mogućnosti da oni budu ispunjeni. Zbog svega navedenog, izvjesno je da će prethodno navedeni rokovi morati biti produženi.

Prije bilo kakvog planiranja, neophodno je definisati osnovne i specifične ciljeve.

Osnovni ciljevi u domenu selekcije otpada, ponovne upotrebe i reciklaže, mogu se svrstati u sljedeće:

- Neophodno je smanjenje količina komunalnog i neopasnog građevinskog otpada koji nastaje i koji je potrebno odložiti na deponije. Očekuje se da će se 2020. godine odlagati 25% manje otpada na deponiju/odlagalište, nego 2015. godine;
- Reciklabilni materijali se moraju tretirati kao resurs, a njihova upotreba kao način čuvanja postojećih prirodnih resursa, usljed čega treba ostvariti uspješno izdvajanje takvih materijala iz ukupne mase otpada na najjednostavniji i najbrži način, tj. prije njegovog odlaganja u mješani komunalni otpad. Očekuje se da će se 2020. godine izdvajati 40% reciklabilnih materijala u odnosu na količinu sakupljenog otpada u 2015. godini;
- Otvaranje novih radnih mjesta, u sklopu izgrađenog reciklažnog dvorišta sa sortirnicom i transfer stanice;
- Zaštita životne sredine i zdravlja ljudi kao rezultat ostvarenja prethodno navedenih ciljeva, itd.

Specifični ciljevi u domenu selekcije otpada, ponovne upotrebe i reciklaže su:

- Jačanje administrativnih kapaciteta relevantnih institucija i organa;
- Sprovođenje zakonskih propisa i mjera koje iz Zakona proističu;
- Uvođenje sistema obaveznog evidentiranja vrsta i količina sakupljenog otpada, kao i izvještavanja;
- Uvođenje novih, racionalnijih i objektivnijih ekonomskih instrumenata (naknade i kazne);
- Projektovanje i izgradnja reciklažnog dvorišta sa sortirnicom i transfer stanice;
- Proširenje sistema sakupljanja otpada na cjelokupnu teritoriju opštine Berane;
- Uvođenje šema za sakupljanje reciklabilnih materijala;
- Povećanje količine recikliranog i iskorišćenog otpada;
- Postavljanje neophodnih elemenata sistema za odvojeno sakupljanje i sortiranje ambalažnog otpada (komunalne posude);
- Uspostavljanje sistema upravljanja građevinskim otpadom;

- Uspostavljanje sistema upravljanja biološko razgradivog otpada;
- Sprečavanje nelegalnog načina odlaganja otpada, sanacija i remedijacija neuređenih odlagališta ("divljih" deponija);
- Podizanje nivoa svijesti javnosti o značaju pravilnog postupanja s otpadom i uključivanje javnosti u proces donošenja odluka.

Komunalni otpad

Osnov dobrog upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom na lokalnom nivou jeste smanjenje količina otpada na izvoru i primarna selekcija. Te principe treba približiti stanovništvu, uz konstantno jačanje javne svijesti o neophodnosti takvog djelovanja i svim koristima koje oni donose.

Za period obuhvata planiranja, 2016-2020. godina, ovim Planom su predviđene sljedeće aktivnosti:

- Uspostavljanje sistema primarne selekcije na principu dvije kante – suva i mokra komponenta;
- Uspostavljanje sistema primarne selekcije na principu četiri kante za suve komponente reciklabilnog materijala, u užoj gradskoj zoni i pored škola i ustanova;
- Uspostavljanje sakupljačke mreže na seoskom području, kao uslov postizanja cilja uspostavljanja sakupljačke mreže na cjelokupnoj teritoriji opštini Berane;
- Organizovanje sakupljanja tzv. "suve" komponente otpada (ambalažni otpad) u seoskim naseljima (aktivnosti po pitanju primarne separacije u seoskim naseljima odvijajuće se paralelno sa uključivanjem seoskih naselja u organizovani sistem sakupljanja otpada);
- Izgradnja reciklažnog dvorišta sa sortirnicom;
- Izgradnja sabirno-pretovarne, tj. transfer stanice;
- Nabavka nedostajuće opreme za sakupljanje reciklabilnih materijala (kante i kontejneri, vozila i dr.);
- Opremanje velikih generatora ambalaže (megamarketi, hoteli i dr. ugostiteljski objekti, administrativni objekti, škole, groblja i dr.) opremom za sakupljanje većeg kapaciteta (kontejneri od 7 m³, pres kontejneri i sl.);
- Uspostavljanje saradnje sa operaterima sistema i ostvarivanje bliže saradnje sa reciklerima;
- Inteziviranje aktivnosti u domenu jačanja javne svijesti i održavanje kontinuiteta u tom pogledu – organizovanje kampanja i tribina, informisanje građana preko medija, organizovanje akcija sakupljanja pojedinih vrsta otpada, eko kampova, različitih kampanja;
- Unapređenje saradnje komunalnog preduzeća i stanovništva inteziviranjem aktivnosti istog u domenu animacije stanovništva;
- Smanjenje količine otpada koji se odlaže na deponije.

6.3. UPRAVLJANJE KOMUNALNIM OTPADOM

Sakupljanje komunalnog otpada je shodno Zakonu obaveza jedinica lokalne samouprave. U svim opštinama Crne Gore, pa i u opštini Berane, ova aktivnost je povjerena komunalnom preduzeću.

U Poglavlju 5. je dat detaljan opis prakse koja se u pogledu sakupljanja otpada primjenjuje, kao i pregleda opreme kojom raspolaže *Komunalno* d.o.o., Berane.

Zakon (2011) je predvidio uspostavljanje sistema separatnog sakupljanja otpada, najkasnije do 2015. godine, koji u Beranama nije uspostavljen u prethodnom periodu.

Program odvojenog sakupljanja i transporta komunalnog otpada, za period važenja ovog Plana, od 2016. – 2020. godine podrazumijeva:

1. *sakupljanje miješanog komunalnog otpada* odloženog od strane građana i od proizvođača koji ne podliježu obavezi donošenja plana upravljanja otpadom,
2. *sakupljanje separatno prikupljenih primarno razdvojenih komponenata otpada*;
3. *edukaciju građana* po pitanju primarne i sekundarne selekcije, kao osnovne mjere u cilju sprječavanje nastajanja ili smanjenja količina komunalnog otpada i negativnih uticaja na životnu sredinu i zdravlje ljudi.

Budući da je dosadašnja praksa pokazala da je sakupljanje otpada po principu primarne selekcije u više kanti, za PET, staklo, papir, metal i ostali otpad, teško primjenjivo i da se kao krajnji rezultat dobija uglavnom samo mješani otpad u svakoj od njih, predviđa se uvođenje novog sistema *tzv. sistema dvije kante za separatno sakupljanje suve i mokre frakcije*.

Ovaj sistem podrazumijeva sprovođenje primarne selekcije, tj. razdvajanja otpada na mjestu njegovog nastanka, u dvije posude:

- *suva* - zajedničko odvajanje primarno selektovanih materijala kao što su papir, karton, plastika, staklo, guma, metal, tekstil i slično,
- *mokra* - odvajanje ostalog otpada koji je po svom sastavu uglavnom mokar zbog prisustva ostataka od hrane, materijala organskog porekla, baštenskog otpada, proizvoda za higijenu i slično.

Otpad iz „suve“ posude će se nakon sakupljanja transportovati u reciklažno dvorište sa sortirnicom, gdje će se izvršiti dodatna separacija tako sakupljenih reciklabilnih materijala. Tako razvrstan materijal ima svoju tržišnu vrijednost i može biti prodat usljed čega bi preduzeće koje se bavi upravljanjem otpada ostvarilo određenu dobit.

Izdvojena suva frakcija bi mogla da se odlaže i u za to određene kese koje bi zatim bile predate u reciklažno dvorište. Program podjele i prikupljanja kesa za sakupljanje reciklabilnih materijala bi trebalo da bude kreiran od strane komunalnog preduzeća.

Mokra frakcija će biti transportovana u reciklažno dvorište sa sortirnicom, ili na postrojenje za kompostiranje, određenu deponiju ili termičku obradu, u zavisnosti od kvaliteta i mogućnosti da dodatno bude razvrstan, ali i odabrane opcije za upravljanje otpadom (Poglavlje 7).

Kante/kontejneri će biti određeni i obilježeni i dalje sakupljanje i transport razvrstanog otpada će se odvijati posebno, tj. bez miješanja, definisanjem lokacija i broja kontejnera, kao i konstantnim unapređivanjem uspostavljene šeme postavljenih kontejnera u skladu sa potrebama opštine. Plan će isplanirati rute kamiona i broj odlazaka kamiona po otpad u toku dana i nedjelje, što može učiniti ovaj sistem održivijim i uspješnijim.

U užoj gradskoj zoni, gdje je kolektivno stanovanje, kao i pored škola i ustanova, predviđa se **postavljanje četiri posude za PET, staklo, papir, metal**, na lokacijama na kojima je to moguće, gdje će se, uz dobru edukativnu kampanju, pokušati uspostaviti dobar sistem primarne selekcije suvog otpada.

Takođe, neophodno je razmotriti uvođenje određenih vrsta nagrada za stanovnike koji uredno dopremaju sakupljen primarno selektovani otpad u reciklažno dvorište, u vidu ostvarivanja određenog popusta prilikom plaćanja mjesečnog računa za komunalnu uslugu.

U narednom periodu će se **izvršiti integracija seoskih područja u sistem sakupljanja komunalnog otpada**. To podrazumijeva povećanje broja kontejnera, vozila, a moguće, i zaposlenih u komunalnom preduzeću. Kako bi se sakupljanje otpada iz seoskih područja vršilo znatno ređe nego iz gradskih (jedan do četiri puta u mjesec dana), kako zbog cijene transporta, tako i zbog sporijeg generisanja otpada u tim područjima, usljed malog broja stanovnika, potrebno je razmotriti povećanje broja kontejnera veće zapremine i planski ih rasporediti po selima.

Komunalno preduzeće će obezbijediti **mogućnost sakupljanja komunalnog otpada koji se ne treba/može odlagati u kontejnere za komunalni otpad (npr. kabasti otpad i ostalo)**. Planira se kampanjsko odvoženje ovakvog otpada, par puta godišnje ili na poziv, uz prethodno obavještanje građana i proizvođača otpada koji ne podliježu obavezi donošenja plana upravljanja otpadom, kako će i kada akcija biti organizovana. Planira se i uspostavljanje službe "po pozivu", odnosno iznajmljivanje kontejnera od 5 m³ od strane komunalnog preduzeća, uz primjerenu ekonomsku naknadu za sakupljanje građevinskog šuta ili otpad od čišćenja i uređenja zelenih površina i sl.

Indikator: *stepen pokrivenosti uslugom sakupljanja (po MONSTAT metodologiji), broj domaćinstava koja su prihvatila sistem odvojenog sakupljanja u djelovima opštine sa individualnim stanovanjem, broj organizovanih punktova za odvojeno sakupljanje komunalnog otpada, količina odvojeno sakupljenog komunalnog otpada primarnom selekcijom ili naknadno izdvojenog sekundarnom selekcijom, broj i kvalitet postavljene opreme za sakupljanje i transport otpada, izgrađena i opremljena lokalna infrastruktura, naplata usluga i prodaja sekundarnih sirovina.*

6.3.1. SAKUPLJANJE KOMERCIJALNOG OTPADA I OTPADNE AMBALAŽE

Sakupljanje komercijalnog otpada

Komercijalni otpad se sastoji uglavnom od kancelarijskih materijala: papira, kartona, plastike, toner kasete i ketridža, kao i rasvjetnih tijela (sijalice, fluor cijevi). Zakon propisuje da se ovaj segment otpada mora sakupljati i predavati na reciklažu.

Ne postoje tačni podaci o količinama generisanja komercijalnog otpada u Beranama, a procijenjivanje je otežano činjenicom da se ova vrsta otpada još uvijek miješa i tretira sa ostalim vrstama komunalnog otpada.

U cilju uspostavljanja efikasnog sistema planira se:

1. **postavljanje namjenskih posuda** u kancelarijama poslovnih objekata za sakupljanje ove vrste otpada,
2. **pražnjenje posuda u namjenski kontejner** zapremine 5-7 m³ ili periodično od strane ovlašćenog sakupljača. Iza velikih trgovinskih objekata predlaže se postavljanje pres kontejnera zapremine 20 m³.
3. **Podizanje nivoa svijesti** o potrebi propisnog sakupljanja, skladištenja i predaje ovlašćenom operateru, posebno uključivanjem generatora otpada u organizovane akcije, s obzirom na komercijalnu prirodu pojedinih vrsta komercijalnog otpada.

Sakupljanje toner kasete i ketridža, s obzirom na njihovu prirodu (posle upotrebe postaju opasan otpad), će se promovisati kroz koncept reciklaže, a nakon prestanka mogućnosti za ponovnu upotrebu treba ih predati ovlašćenom operateru.

Programske aktivnosti se odnose na javne objekte i ustanove administrativnog karaktera, prodavnice kancelarijske opreme i servise uređaja koji se koriste u kancelarijama (prije svega štampača i faksova).

Upravljanje otpadnom ambalažom

Ambalaža je proizvod napravljen od materijala različitih svojstava, koji služi za smještaj, čuvanje, rukovanje, isporuku, predstavljanje robe i zaštitu njene sadržine, a uključuje i predmete koji se koriste kao pomoćna sredstva za pakovanje, umotavanje, vezivanje, nepropusno zatvaranje, pripremu za otpremu i označavanje robe.

Ambalažni otpad jeste svaka ambalaža ili ambalažni materijal koji ne može da se iskoristi u prvobitne svrhe, izuzev ostataka nastalih u procesu proizvodnje. Može biti sačinjen od različitih materijala (papir, karton, plastika, metal i dr.) ili njihove mješavine.

Prema Zakonu, otpadna ambalaža se sakuplja odvojeno od drugih vrsta otpada pri čemu se uspostavlja produžena odgovornost proizvođača, ali i krajnjih korisnika, da svako u svom domenu omogući pozitivnu praksu upravljanja ambalažom kada ona postane otpad.

Predviđeno je da se **komercijalna otpadna ambalaža** predaje privrednim društvima ili preduzetnicima koji obavljaju djelatnost sakupljanja i/ili zbrinjavanja ove vrste otpada ili da se predaje na mjesta koja su predviđena za ovu vrstu otpada u okviru odvojenog sakupljanja komunalnog otpada (reciklažno dvorište sa sortirnicom).

Potencijal ambalažnog otpada

Na osnovu morfološkog sastava komunalnog otpada koji se generiše na teritoriji opštine Berane, a na osnovu ranije predloženih procjena količina koje se generišu, može se reći da procentualno učešće ambalažnog otpada u generisanom komunalnom otpadu iznosi 28,1% (zbirno za plastiku, papir, karton, metal i staklo).

Poredeći ovaj podatak sa podacima o količinama ambalažnog otpada koje se sakupi od strane komunalnog preduzeća (samo u 2013. godini je izdvojeno 0,13% kartonske ambalaže), dolazi se do zaključka da je sva količina ambalažnog otpada odložena privremenom odlagalištu. Opština Berane nema podataka o količinama koje preuzimaju ovlašćeni operateri.

Ovakvim pristupom, pored značajnog finansijskog gubitka koji se ostvaruje, ostvaruje se i izuzetno negativan uticaj pojedinih ambalažnih materijala na životnu sredinu.

Stoga, sakupljanje ambalažnog otpada u Beranama će se organizovati na sledeći način:

1. **sakupljanjem u specijalnim kontejnerima** u okviru reciklažnog dvorišta sa sortirnicom, od strane građana;
2. **sakupljanjem putem postavljanja namjenskih kontejnera** kod velikih generatora ove vrste otpada i u trgovinama.

6.3.2. UPRAVLJANJE BIOLOŠKO RAZGRADIVIM OTPADOM

Veliki dio ukupne količine komunalnog otpada u Beranama je biološki razgradiv (48,12%). Najveći dio tog otpada potiče sa parkovskih (suve grane, šiblje, trava, drveće) i poljoprivrednih površina. Međutim, kako je biorazgradivi otpad značajna primjesa i u sklopu drugih kategorija otpada, jasno je da je realna količina generisanja ove vrste otpada vjerovatno veća. Takođe, ukupnoj količini biološko razgradivog otpada se mogu dodati i količine biološko razgradivog otpada generisanog u privredi.

Zbog toga je značajno izdvajanje ove vrste otpada, posebno u smislu smanjenja opterećenja odlagališta/deponije, odnosno produžetka njenog eksploatacionog vijeka. Tretman ove vrste otpada važan je zbog smanjenja doprinosa efekta "staklene bašte" i njegovog uticaja na životnu sredinu. Biološkom obradom se mogu dobiti vredni produkti kao što su biogas i kompost koji imaju svoju tržišnu vrijednost.

Prema Zakonu, 75% od ukupne mase biološki razgradivog otpada koji je proizveden do 2010. godine trebao je biti odložen na deponije najkasnije do 2015. godine, 50% ukupne mase proizvedene 2010. godine najkasnije do 2017. godine, dok se najkasnije do 2025. godine trebao ostvariti cilj da se odlaganje biološki razgradivog otpada na deponije svede na 35% biološki razgradivog otpada proizvedenog 2010. godine. Prvi cilj već nije ispunjen.

Realan cilj bi bio da se do 2020. barem 50 % od ukupne mase biološko razgradivog otpada proizvedenog u 2010. godini ponovno upotrebi.

Za uspješno upravljanje biološki razgradivim otpadom, neophodna je organizacija sistema upravljanja biorazgradivim otpadom, jer bi trebalo iskoristiti potencijal koji ova vrsta otpada nosi u sebi. Odvojeno sakupljanje biološki razgradivog otpadnog materijala je izuzetno bitno budući da se želi izbjeći njegova kontaminacija posebno česticama stakla, metala, plastike, koje bi trebalo da kao rezultat obezbjedi kompost koji dalje ulazi u lanac ishrane.

Ovaj otpad će se odvojeno sakupljati kroz:

1. *sistem dve ili četiri kante u gradskoj zoni*, pri čemu će jedna kanta biti za mokru komponentu
2. *organizovano postavljanje velikih kontejnera* na lokacijama u gradu i selima u sezoni kada je količina biootpada najveća (proljeće, jesen).
3. *nabavku i postavljanje malih kompostera* po seoskim domaćinstvima.
4. *edukaciju stanovništva ruralnih predjela*, gdje su količine organskog otpada i biomase značajan potencijal i neiskorišćeni resurs

6.4 UPRAVLJANJE NEOPASNIM GRAĐEVINSKIM OTPADOM

Neopasni građevinski otpad se na teritoriji opštine Berane još uvijek ne tretira na pravi način i njegovo gomilanje na neadekvatno odabranim lokacijama loše utiče na vizuelni izgled predjela, a ima i negativan uticaj na životnu sredinu. Samo se dio ostog koristi za prekrivanje komunalnog otpada na privremenom skladištu otpada.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom, kao i odredbe Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata u cjelosti propisuju način upravljanja neopasnim građevinskim i otpadom od rušenja. Kako je u količinama građevinskog otpada najveće učešće inertnog otpada i kako ovaj otpad najvećim dijelom nastaje od aktivnosti sprovedenih na lokalnom nivou, navedeno je da su jedinice lokalne samouprave odgovorne za stvaranje uslova za upravljanje ovim vrstama otpada. Detaljniji zahtjevi u tom pogledu, dati su u Pravilniku o postupanju sa građevinskim otpadom, načinu i postupku prerade građevinskog otpada, uslovima i načinu odlaganja cement azbestnog građevinskog otpada („Službeni list Crne Gore“, broj 50/12).

Prema podacima Državnog plana upravljanja otpadom procjena količina je vršena na osnovu usvojene stope proizvodnje ove vrste otpada od 150 kg stanovniku, od čega na proizvodnju mineralnog otpada ide 50 kg po stanovniku a na proizvodnju mješovitog građevinskog otpada i otpada nastalog rušenjem 100 kg po stanovniku (uključujući i opasan otpad).

Na osnovu rezultata projekta „Prikupljanje podataka o čvrstom otpadu u Jugoistočnoj Evropi“, utvrđeno je da od ukupne količine sakupljenog otpada 4,92% je građevinski otpad. No, veliki dio se odlaže na nepropisan način na drugim lokacijama, a podataka o tome nema.

Ovim Programom se predviđa:

1. *Osnivanje privremenog skladišta* neopasnog građevinskog otpada za opštinu Berane, na kom će se instalirati postrojenje za njegovu preradu (drobilica) u cilju ponovne upotrebe istog.
2. *Postavljanje velikih kontejnera* na određene lokacije u gradu, za dio ovog otpada koji će odlagati građani.

Indikator: *Količina sakupljenog neopasnog građevinskog otpada u odnosu na proizvedenu količinu.*

6.5 UPRAVLJANJE OTPADOM SA TERITORIJE NACIONALNOG PARKA BIOGRADSKA GORA

Na teritoriji opštine Berane, u zahvatu zaštićenog područja Nacionalnog parka Biogradska gora, ne postoje stalno naseljena mjesta, već samo katuni prethodno opisani u poglavlju 4.14 *Zaštićeno područje*. Podaci podaci o broju stanovnika (stočara) na katunima u toku godine nijesu poznati tako da se može zaključiti da ne postoje tačni podaci o količinama generisanja komunalnog otpada.

Prevenција nastajanja otpada predstavlja prvu i najvažniju kariku u sistemu upravljanja otpadom. U skladu sa tim, *mjere* koje je neophodno preduzeti u domenu prevencije nastajanja otpada moraju biti usmjerene na *edukaciju lokalnog stanovništva* ka kompostiranju organskih biorazgradivih komponenti otpada, ali i prevashodnom korišćenju proizvoda koji imaju povratnu ili reciklabilnu ambalažu, kako bi se njihov uticaj na okolni ekosistem sveo na minimum.

Program sakupljanja komunalnog otpada sa zaštićenog područja bi podrazumijevao:

1. ***postavljanje adekvatnih kanti*** za prikupljanje otpada iz povremeno nastanjenih katuna, kao i njihovo periodično/sezonsko pražnjenje od strane komunalnog preduzeća, sa tačno utvrđenih lokacija i njihov odvoz do lokacije za skladištenje ili postrojenja za obradu komunalnog otpada.
2. ***Edukaciju stočara*** o načinu i značaju kompostiranja.

6.6. SANACIJA NEUREĐENIH ODLAGALIŠTA

Na teritoriji opštine Berane je identifikovan veliki broj neuređenih odlagališta (53). Budući da Plan podrazumijeva uspostavljanje savremenog sistema upravljanja otpadom, biće neophodno riješiti sve postojeće probleme vezane za takve lokacije. To znači da će biti neophodno izvršiti sanaciju ili uklanjanje svih takvih deponija, na jedan od mogućih načina:

- ***izmeštanje deponija*** - ukoliko se radi o malim deponijama i ukoliko se one nalaze u blizini neke sanitarne deponije;
- ***delimična sanacija deponija*** - podrazumijeva izolovanje gornjih slojeva deponije u slučajevima kada je nivo podzemnih voda nizak;
- ***potpuna sanacija deponije*** – podrazumijeva kompletno izolovanje i gornjih i donjih slojeva deponije u slučajevima kada je nivo podzemnih voda visok.

U poglavlju 5.1.4.2. Neuređena odlagališta otpada navedeno je 47 lokacija manjih od 100 m³ i one će biti sanirane/očišćene od strane komunalnog preduzeća u sklopu njegovih redovnih aktivnosti, dok će se za 6 lokacija, na kojima se nalazi od 100 m³ do 1000 m³ raditi planovi sanacije. Svaki pojedinačan plan će definisati kojim će se od tri moguća načina sanacije, ista sanirati

Indikator: Broj očišćenih neuređenih odlagališta, sa količinom do 100 m³, od 100 m³ do 1000 m³, i preko 1000 m³.

6.7. SARADNJA IZMEĐU DVIJE ILI VIŠE JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE

Zakon o komunalnim djelatnostima ("Službeni list RCG", br. 12/95) upućuje na mogućnost zajedničkog obavljanja komunalnih djelatnosti dvije ili više jedinica lokalne samouprave, pod uslovima koje sporazumno utvrde nadležni organi jedinica lokalne samouprave.

Ukoliko se komunalna infrastruktura nalazi na području dvije ili više jedinica lokalne samouprave i čini jedinstvenu i nedjeljivu funkcionalnu cjelinu, jedinice lokalne samouprave dužne su da obezbijede zajedničko obavljanje komunalne djelatnosti u skladu sa ovim Zakonom. Shodno tome, moguće je formirati udruženi model djelovanja i po pitanju upravljanja otpadom, ukoliko se o tome postigne saglasnost predmetnih jedinica lokalne samouprave. Saglasnost jedinica lokalne samouprave o udruživanju se potvrđuje potpisivanjem sporazuma o međuopštinskoj saradnji.

U zajedničku saradnju se može uključiti veći broj jedinica lokalne samouprave i moguće je uspostaviti više različitih regiona. Takođe, moguće je udruživanje svih jedinica lokalne samouprave u jedinstven region za upravljanje otpadom. Kako će region izgledati i koliko jedinica lokalne samouprave će ga sačinjavati, zavisi prevashodno od njihovog međusobnog dogovora.

Zajednička saradnja, u većini slučajeva, omogućava brže i efektivnije rješavanje problema upravljanje otpadom. Zakon o upravljanju otpadom je pojam regionalizacije, tj saradnje više opština jednog regiona, prepoznao kao važan i bitan postulat pravilnog upravljanja.

Regionalno upravljanje otpadom podrazumijeva, osim izgradnje regionalne deponije i reciklažnog centra za upravljanje otpadom, izgradnju i opremanje sabirno-pretovarnih, tj. transfer stanica, kao najracionalniji vid postupanja sa otpadom. Sistem podrazumijeva uspostavljanje i unaprjeđenje mjera za postupanje sa otpadom u urbanim i ruralnim sredinama i kod privrednih subjekata, koji su, po Zakonu o upravljanju otpadom, obavezni da vrše razvrstavanje otpada po vrstama. Ovakvo djelovanje zahtijeva institucionalne, organizacione i kadrovske promjene, ali kao krajnji rezultat doprinosi eliminisanju loše prakse i opštem povećanju kvaliteta življenja stanovništva u datom regionu.

Način i model regionalnog organizovanja, kao i odabrana koncepcija sakupljanja i obrade otpada mogu biti različiti, kao i mogućnost povjeravanja poslova regionalnom preduzeću ili strateškom partneru. U svakom slučaju, ispravno postupanje sa otpadom omogućiće preduzećima dobijanje odgovarajućih standarda za svoje proizvode i usluge i učiniće ih konkurentnijim na domaćem i stranom tržištu (ISO standard).

U cilju uspostavljanja regionalne saradnje, Opština Berane je inicirala potpisivanje **Sporazuma o saradnji između 11 opština sjevernog regiona Crne Gore** krajem 2015. godine. Sporazumom e predviđa uspostavljanje regionalnog koncepta integralnog upravljanja otpadom.

6.8. UKLJUČIVANJE JAVNOSTI U POSLOVE UPRAVLJANJA OTPADOM

Uključivanje javnosti u procese odlučivanja o pitanjima koja su značajna za životnu sredinu, a posebno kada je riječ o upravljanju otpadom, predstavlja zakonsku obavezu jedinica lokalne samouprave, kao i organa regionalnog organizovanja.

Obuka zaposlenih

Uspješna implementacija Lokalnog plana nije moguća bez dobrih kapaciteta organa koji ga sprovode, ali i podrške javnosti.

U Državnom planu upravljanja otpadom se navodi da većina lokalnih samouprava, komunalnih preduzeća, ali i nevladinih organizacija nemaju kadar obučen za komunikaciju sa javnošću, niti su osobe koje su uključene u izradu Plana prošle odgovarajuće obuke o komunikaciji.

Nedostatak stručno obrazovanih kadrova sa specifičnim znanjima i vještinama, preopterećenost svakodnevnim poslovima, često odsustvo motivisanosti lokalne administracije da se ozbiljnije pozabave određenim pitanjima, usporavaju proces razvijanja javne svijesti o upravljanju otpadom.

Zato je potrebno izgraditi stratešku, kvalitetnu saradnju lokalnih samouprava sa lokalnim medijima, biznis sektorom i organizacijama civilnog društva.

Iz tog razloga je neophodno podizanje znanja i vještina u lokalnoj samoupravi o upotrebi kanala komunikacije u procesu razvijanja svijesti o upravljanju otpadom na lokalnom nivou.

Podizanje nivoa javne svijesti

Nesistematično i neadekvatno postupanje sa otpadom predstavlja jedan od najvećih problema u oblasti zaštite životne sredine, a posljedica je neizgrađenog stava društva prema otpadu, nerazumijevanja zašto je bitno upravljati otpadom i neshvatanja pozitivnih efekata ovog procesa.

Analizirajući rezultate Ankete o stanju životne sredine u Beranama, koja je tokom 2015. godine sprovedena tokom procesa izrade *Lokalnog plana zaštite životne sredine za period 2015 – 2019*, uočava se da najveći dio istih, smatra da je loše upravljanje otpadom (37%) i prisustvo smetlišta (38%) najveći i najvažniji uzrok zagađenja životne sredine u Beranama. Ovi odgovori su i očekivani, imajući u vidu da je problem neadekvatnog upravljanja čvrstim otpadom bio višegodišnji. Kada se tome pridruži i problem otpadnih voda, koje je prepoznalo 14% ispitanika, može se konstatovati da su pitanja upravljanja otpadom najvažnija za stanovnike beranske opštine.

Kako bi se problemi u ovoj oblasti riješili, neophodno je da se radi na podizanju nivoa javne svijesti građana, kao jednih od generatora otpada, zatim na uključivanju građana i drugih aktera u selekciju i prikupljanje otpada, sa ciljem da se izbjegn timeri i tako omogući realizacija ciljeva postavljenih u ovom Planu. U tom cilju važno je sarađivati sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma, sa kojim bi se mogli realizovati različiti projekti edukativnog karaktera, na temu primarne selekcije otpada i značaja kompostiranja.

U cilju podizanja nivoa ekološke svijesti građana Opština Berane prethodnih godina realizovala niz edukativnih kampanja i akcija čišćenja, pod sloganom *Očistimo svoje*, kako bi tako uticala na javnost i unapredila stanje životne sredine.

Važno je istaći i potpisan *Sporazum o saradnji Opštine Berane i osnovnih škola* u gradu, na Svjetski dan zaštite životne sredine – 05. jun 2014, na osnovu kog se u prethodnom dvogodišnjem periodu realizovao niz aktivnosti na polju zaštite životne sredine.

Uključivanje javnosti podrazumijeva:

1. **Obuku zaposlenih** u lokalnoj samoupravi i komunalnom preduzeću o značaju modela komunikacije sa javnostima;
2. **Realizaciju kampanja** u cilju podizanja nivoa ekološke svijesti građana i razmišljanja o otpadu kao resursu.
 - a) Saradnjom sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma
 - b) Saradnjom sa osnovnim i srednjim školama i fakultetima
 - c) Saradnju sa nevladinim sektorom
 - d) Saradnju sa medijima

Indikator: Broj obuhaćenih građana u sprovedenim kampanjama.

7 PREDLOG OPCIJA ZA USPOSTAVLJANJE SISTEMA UPRAVLJANJA OTPADOM

Na osnovu detaljne analize cjelokupnog stanja u oblasti upravljanja otpadom u Crnoj Gori, urađjen je Državni plan upravljanja otpadom za period 2015-2020 godina, u kojem su predložene tri (3) moguće opcije upravljanja u ovoj oblasti.

Od ukupno tri predložene opcije, prve dvije se tiču predloga formiranja različito definisanih regiona u okviru sistema regionalnog upravljanja, dok se posljednja opcija odnosi na jedinstveni centralizovani sistem upravljanja otpadom.

Analizom raspoloživih podataka o stanju u upravljanju otpadom u Crnoj Gori i generisanim količinama, kao i podataka o međusobnoj udaljenosti opština i kategorijama postojećih i budućih puteva koji ih spajaju, došlo se do dvije potencijalne opcije za formiranje regionalnog sistema.

PLANIRANI SISTEM REGIONALNOG UPRAVLJANJA OTPADOM

U okviru potencijalnog regionalnog sistema upravljanja otpadom, predložene su sljedeće opcije:

Opcija 1: Formiranje pet (5) regionalnih centara za upravljanje otpadom

- Region Centar 1 – obuhvata Podgoricu, Cetinje i Danilovgrad;
- Region Centar 2 – obuhvata Nikšić, Plužine i Šavnik;
- Region Sever – obuhvata Bijelo Polje, Mojkovac, Kolašin, Pljevlja, Žabljak, **Berane**, Rožaje, Plav i Andrijevicu;
- Region Primorje 1 – obuhvata Bar i Ulcinj;
- Region Primorje 2 – obuhvata Herceg Novi, Kotor, Tivat i Budvu

Opcija 2: Formiranje tri (3) regionalna centra za upravljanje otpadom

- Region Centar – obuhvata Podgoricu, Cetinje, Danilovgrad, Nikšić, Plužine i Šavnik;
- Region Sever – obuhvata Bijelo Polje, Mojkovac, Kolašin, Pljevlja, Žabljak, **Berane**, Rožaje, Plav i Andrijevicu;
- Region Primorje – obuhvata Bar, Ulcinj, Herceg Novi, Kotor, Tivat i Budvu.

**KARTA CRNE GORE SA POSTOJEĆIM I PLANIRANIM OBJEKTIMA ZA UPRAVLJANJE OTPADOM
OPCIJA 1**

KARTA CRNE GORE SA POSTOJEĆIM I PLANIRANIM OBJEKTIMA ZA UPRAVLJANJE OTPADOM
OPCIJA 2

U okviru potencijalnog centralizovanog sistema upravljanja otpadom, predložena je sledeća opcija:

Opcija 3: Formiranje jedinstvenog regiona (1) za upravljanje otpadom

- Jedinstveni region – obuhvata otpad iz svih opština, a centar regiona bi bio stacioniran u Nikšiću.

Svaka od predloženih opcija i analiza zahteva detaljnu studiju izvodljivosti kao sljedeći korak organizovanja sistema.

OPCIJA 1: Formiranje pet (5) regionalnih centara za upravljanje otpadom

Centri pet regiona bi bili pozicionirani u Podgorici, Nikšiću, Bijelom Polju, Baru i Herceg Novom.

Za opštinu Berane je interesantan region:

SJEVER (Bijelo Polje, Mojkovac, Kolašin, Pljevlja, Žabljak, **Berane**, Rožaje, Plav, Andrijevića)

Budući da region Sjever čini najveći broj opština (njih 9) i da su udaljenosti velikog broja opština regiona od centra regiona značajne, a teren sam po sebi zahtjevan i težak, veoma je važno detaljno isplanirati upravljanje otpadom u ovom regionu pri čemu se moraju ostaviti izvesne mogućnosti za fleksibilnost.

Predviđa se da **centar regiona** bude u Bijelom Polju.

Neophodno je formiranje regionalnog preduzeća koje bi bilo zaduženo za upravljanje otpadom u okviru ovog regiona, što podrazumijeva i upravljanje celokupnom infrastrukturom neophodnom za adekvatno upravljanje otpadom, kao i regionalnim centrom koji bi se gradio na teritoriji opštine Bijelo Polje.

Regionalni centar u Bijelom Polju bi trebalo da sadrži postrojenje za povrat materijala i sekundarnu selekciju otpada, tj. MRF postrojenje (MRF, Material Recovery Facility) koji će sadržati liniju za sekundarnu selekciju korisnih komponenti mješovitog otpada, presu za kompresovanje (baliranje) sekundarnih sirovina, privremeno skladište za izdvojene i balirane sekundarne sirovine, dio za privremeno skladištenje doveženih i izdvojenih posebnih vrsta otpada, i sanitarnu deponiju za odlaganje preostalog komunalnog otpada.

Za izgradnju sanitarne deponije se predlaže izbor nove lokacije na teritoriji opštine Bijelo Polje, pri čemu se kao moguće, trenutno, pominju lokacije Čelinska kosa 2, Dobrakovo i dr.

Neophodno je izraditi Studiju izbora lokacije, a zatim Prostorno-urbanističkim planom predvidjeti nekoliko mogućih rješenja za izbor lokacije za izgradnju sanitarne deponije. Nakon toga bi se pristupilo izradi Studije izvodljivosti, projektno-tehničke dokumentacije, izradi Elaborata o procjeni uticaja na životnu sredinu, i dr.

Predviđa se formiranje reciklažnih dvorišta u svim opštinama regiona, s tim da se predviđa da reciklažno dvorište bude u okviru transfer stanice ili MRF postrojenja, u situacijama gde se oni grade.

To znači da je planirana izgradnja reciklažnog dvorišta u okviru transfer stanice u Beranama.

Ovo je region u kome je predviđena izgradnja najvećeg broja transfer stanica (TS), a zbog njegove specifičnosti, nameće se potreba za predviđanjem određenih alternativnih rješenja za dijelove planiranog sistema upravljanja. Studijom izvodljivosti je neophodno detaljno razmotriti i osnovna i alternativna rješenja.

U okviru kompleksa buduće sanitarne deponije, ili na nekoj drugoj lokaciji, predviđa se izgradnja *postrojenja za kompostiranje*, anaerobnu digestiju ili mehaničko-biološki obradu. Na ovom postrojenju se predviđa, prije svega, obrada zelenog otpada, ali i obrada dijela frakcije organskog otpada iz mješovitog komunalnog otpada. Do trenutka izgradnje navedenog postrojenja, predviđa se određivanje lokacije za odvojeno odlaganje zelenog otpada na teritoriji svake od jedinica lokalne samouprave ovog regiona.

Za određeni broj domaćinstava koja se nalaze na udaljenijim lokacijama, predviđa se nabavka manjih kompostera za domaćinstva (komercijalni proizvod).

U svim opštinama regiona Sjever, neophodno je odrediti *lokacije za odvojeno i kontrolisano odlaganje i obradu građevinskog otpada*, u što je moguće skorijem vremenskom periodu. U okviru regionalnog centra u Bijelom Polju, predviđa se instaliranje drobilice kojom bi se vršilo usitnjavanje donijetog građevinskog otpada, kako bi se ova vrsta otpada pripremila za ponovnu upotrebu, a na prvom mjestu kao inertni materijal za prekrivanje odloženog komunalnog otpada. Ova aktivnost može biti sprovedena i u dogovoru sa nekim drugim pravnom licem koje posjeduje drobilicu, a močese odvijati u svim opštinama posebno, ukoliko takvi uslovi postoje, budući da se mogu ostvariti značajne dobiti, ali i da je Zakonom o upravljanju otpadom predviđena obaveza reciklaže ove vrste otpada.

TS U BERANAMA – BERANE I ANDRIJEVICA

- ukupna količina generisanog otpada godišnje	11.114 t
- ukupna količina generisanog otpada dnevno	30,45 t
- ukupna količina sakupljenog otpada dnevno	28,93 t / 90,41 m³
- prosječna srednja gustina otpada	$\rho = 0,32 \text{ t/m}^3$
- količina primarno selektovanog otpada dnevno (20%)	5,79 t / 18,09 m ³
- količina otpada koji se odvozi na MRF u BP dnevno	23,14 t / 72,31 m³
- količina otpada koju treba transportovati uz usvojeni stepen sabijanja od 0,6	43,39 m³
- udaljenost Berana od Bijelog Polja	32 km

Razmotriti isplativost nabavke 2 rolo kontejnera zapremine 32÷38 m³ u koja staje po 0,88÷12,92 t otpada, što predstavlja vrijednost nešto manju za oko 50% od dnevne količine otpada koji je potrebno odvesti u TS Berane – razlog: investirati u opremu kako bi se smanjili troškovi transporta u budućnosti smanjenjem broja neophodnih transportnih tura do BP.

Za rad TS neophodno je obezbijediti hidrauličnu stacionarnu presu, kamion (ili dva; ili prikolicu za prevoženje drugog kontejnera istovremeno) kojim se prevozi rolo kontejner, po potrebi obezbijediti kontejnere za prikupljanje donijetih različitih posebnih vrsta otpada, privremeno skladište primarno selektovanih sekundarnih sirovina i dr.

Transfer stanica je tehnološka cjelina za prijem, sabijanje, presovanje i odlaganje komunalnog otpada u transportne rolo kontejnere do odnošenja na regionalnu deponiju.

Tehnologija rada transfer stanice za pretovar neselektovanog (mješanog) komunalnog otpada je fleksibilna u pogledu prijema količine otpada, s obzirom na dnevnu neravnomjernost sakupljenih količina, koja zavisi od niza faktora (sezonskih uticaja, vremenskih prilika, praznika itd).

Povećanje kapaciteta prihvata mješanog komunalnog otpada je jednostavno, postavljanjem novih rolo kontejnera (1 rol kontejner zapremine 32 m³ povećava kapacitet prijema mješanog komunalnog otpada od 8-10 tona).

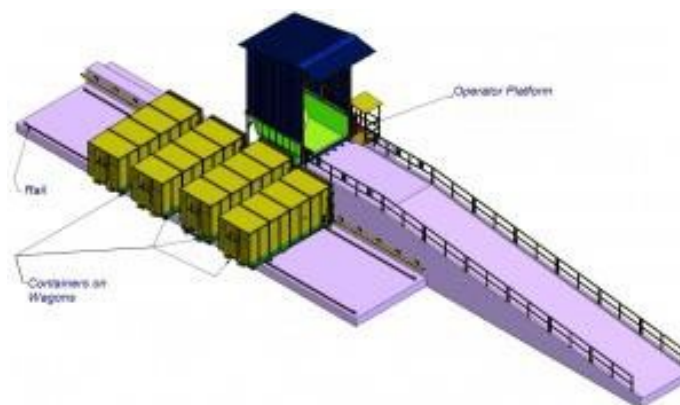
Istovar neselektovanog otpada na transfer stanici

Način istovara dopremljenog neselektovanog komunalnog otpada na transfer stanici zavisi od izabranog tehnološkog pristupa, odnosno od usvojene tehnike doziranja postrojenja za dalju obradu neselektiranog otpada. U praksi su prisutna dva tehnološka pristupa istovara:

- istovar bez kontrole dopremljenog neselektiranog komunalnog otpada,
- istovar sa kontrolom dopremljenog neselektiranog komunalnog otpada.

Istovar bez kontrole sadržaja dopremljenog neselektiranog komunalnog otpada podrazumijeva da se dopremljeni otpad direktno presuje, bez vizuelne inspekcije sadržaja dopremljene mase komunalnog otpada. Autosmećari i druga dostavna vozila sa komunalnim otpadom se usmjeravaju na navoznu rampu iznad prese, sa koje se komunalni otpad direktno istresa u usipni koš prese (Slika xxxx.).

Slika xxxx Istovar komunalnog otpada sa navozne rampe bez kontrole sadržaja

Ovaj tip istovara, sa pretovarnom zonom na koti iznad prese, je pogodniji za dopremu neselektiranog komunalnog otpada sa prethodnim djelimičnim sabijanjem u autosmećarima.

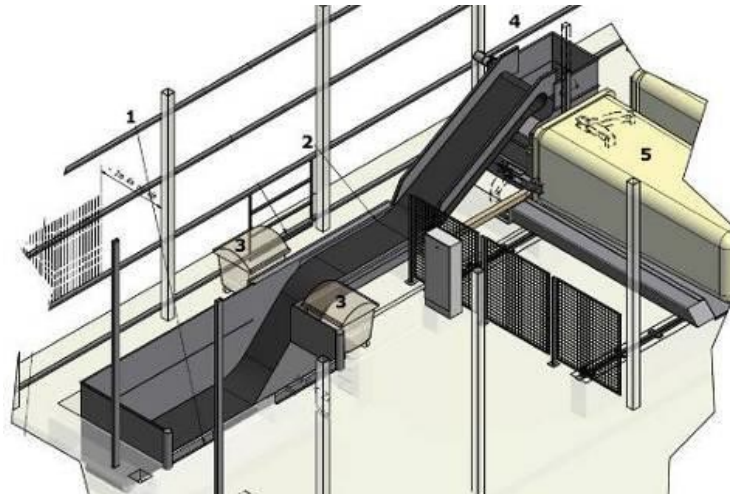
Prilikom projektovanja ovakve tehnološke koncepcije treba obratiti pažnju na:

- Konfiguraciju lokacije, jer ovakva tehnološka koncepcija najčešće zahtijeva dugačak navoz ispred pretovarne rampe, što dalje zahtijeva odgovarajuću veličinu terena,

- Važno je da teren posjeduje odgovarajuće geomehaničke karakteristike, pa ovakve tehnološke koncepcije nisu pogodne za terene podložne slijeganju (tereni pod starim otpadom, ritski tereni i sl).

Istovar sa kontrolom sadržaja dopremljenog neselektiranog komunalnog otpada podrazumijeva da se dopremljeni otpad vizuelno prekontroliše prije nego što završi u presi. Na slika xxxxxx. prikazana je skica postavke transfer stanice sa kontrolom sadržaja dopremljenog otpada.

Slika xxxxx. Pretovar komunalnog otpada sa vizuelnom inspekcijom - skica

Inspekcioni dio kosog transportera (Slika xxxxx, pozicija 2) služi za vizuelnu kontrolu otpada koji se transportuje u presu. U slučaju da je na inspekcionom delu uočen otpad (predmet) čiji sastav može ugroziti bezbjednost zaposlenih ili funkcionisanje opreme (čelična šipka, zapaljivi ili eksplozivni materijal i sl.), traka se zaustavlja, a predmet se uklanja sa trake i odlaže u kontejner sa strane (pozicija 3).

Kompleks transfer stanice sastoji se od više tehničko-tehnoloških celina. Tehnološke celine definisane su zonama u kojima se odvijaju različite radne operacije:

- prijemno-otpremna zona;
- pretovarna zona;
- zona za pranje vozila i kontejnera;
- zona za obradu otpadnih voda.

Zone su definisane u skladu sa radnim operacijama koje će se na njima izvoditi i u skladu sa tim su opremljene odgovarajućim sadržajima.

Prijemno-otpremna zona je prostor na kome se odvija prijem i identifikacija vozila, vaganje vozila, upućivanje do pretovarne zone i izlaz vozila. Ovo je prva - uvodna zona u objekat i opremljena je ulaznom kapijom, kolskom vagom, opremom za kontrolu, nadzor i evidenciju. U prijemnoj zoni je i parkilište za službena, privatna i teretna vozila.

Otpad čiji je unos na prostor transfer stanice zabranjen, tj. koji nije predviđen za prihvatanje, manipulaciju i privremeno skladištenje, čine opasne, otrovne, zapaljive i eksplozivne materije. Najvažniji dio transfer stanice je *zona pretovara* u kojoj se odvijaju operacije vezane za pretovar i kompaktiranje otpada. Ova zona sadrži sljedeće objekte i opremu:

- manipulativni plato;
- navoznu rampu sa platformom za istovar otpada;
- stacionarnu hidrauličku presu sa usipnim košem;
- rolo kontejnere.

RECIKLAŽNO DVORIŠTE SA SORTIRNOM LINIJOM

U gradovima koji imaju broj stanovnika između 20.000-50.000, kao i specifične potrebe zbog udaljenosti od druge infrastrukture za upravljanje otpadom, posebnih uslova transporta ili velikog priliva turista, kada se količina otpada povećava usljed akumulacije ili prevelike potrošnje potrebno je instalirati jednostavnu liniju za sortiranje ambalažnog otpada.

Praksa u EU i okolnim zemljama je pokazala da su ove instalacije apsolutno održive i rentabilne, a pored toga što omogućavaju dobijanje veće količine izdvojenog reciklabilnog materijala nego u primarnoj separaciji, podižu stepen smanjenja količina otpada (zapreminski i težinski) koji ide na regionalnu deponiju ili drugi vid obrade. Ovo za posljedicu ima smanjen broj tura komunalnih vozila, a samim tim i uštedu goriva, duži vijek trajanja vozila i, konačno, karbonski otisak koji je drastično manji nego kada se otpad transportuje bez prethodne separacije.

Reciklažno dvorište ovog tipa se sastoji od dvije tehničko-tehnološke cjeline:

- prijem, separacija i obrada komunalnog otpada;
- privremeno skladištenje sortiranih materijala (sekundarnih sirovina).

Prva tehničko-tehnološka cjelina se organizuje kroz rad dvije tehnološke linije:

- linije za separaciju ambalažnog otpada;
- linije za presovanje separisanog otpada.

Druga tehničko-tehnološke cjelina se postavlja kao spoljni skladišni prostor.

Hala za separaciju i baliranje

Hala za separaciju i baliranje otpada je osnovni objekat na lokaciji centra. Hala je fizički spojena sa aneksom za istovar. Unutrašnjost hale može biti podjeljena na službeni i radni prostor. Službenom prostor može da sadrži kancelarijski prostor, garderobu za radnike i sanitarni čvor. U radnom prostoru su smještene tehnološke linije i oprema.

Sortirna linija

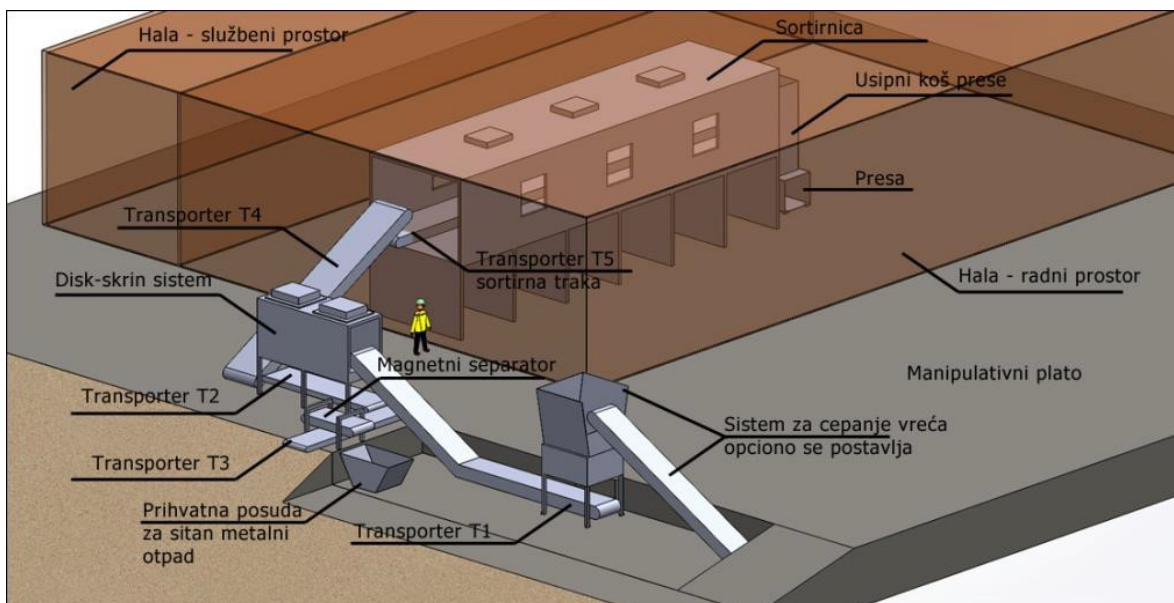
Sortirna linija je zaokružena pogonska cjelina u okviru koje se vrši razvrstavanje djela komunalnog otpada na frakcije (PET, plastika, limenke, papir, itd.). Konstruktivno, to je metalna

čelična konstrukcija sastavljena iz 8 elemenata (plus jedan opcioni).

Liniju za separaciju čine:

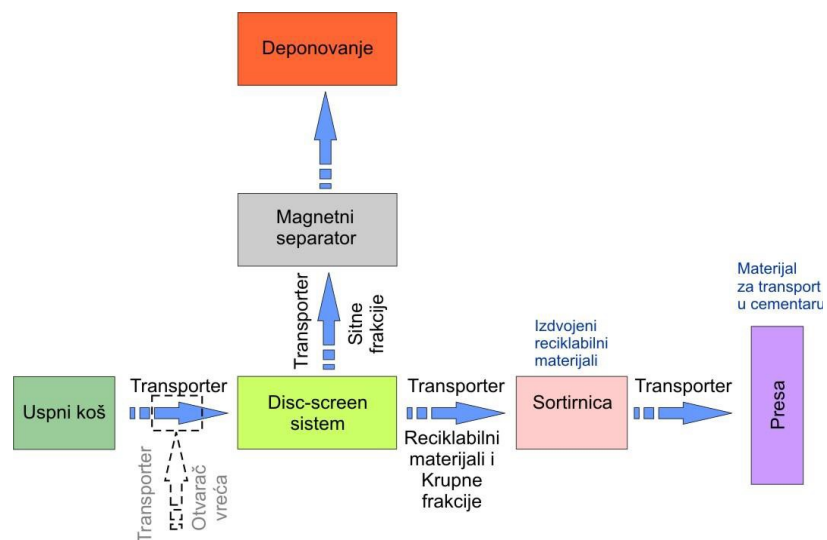
- Usipni koš sa transporterom [T1];
- Disk-skrin sistem za izdvajanje sitnih frakcija;
- Transporter koji se nalazi ispod disk-skrin sistema [T2];
- Transporter koji odvodi izdvojeni materijal putem disk-skrin sistema [T3];
- Magnetni separator za izdvajanje metalnih komponenti u materijalu (nije obavezan dio sistema);
- Transporter za transport materijala koji se nije izdvojio kroz disk-skrin sistem [T4];
- Sortirnica sa sortirnom trakom [T5] (12 radnih mjesta i 6 skladišnih boksova ispod trake);
- 8 mrežastih kontejnera u koje se smještaju izdvojeni reciklabilni materijali (6 radnih + 2 rezervna);
- Prostor rezervisan za otvarač vreća sa usipnim košem (opciono se postavlja).

Slika br. Xxx Šematski prikaz linije za separaciju

Proces separacije (Slika xx) počinje dopremanjem neselektovanog komunalnog otpada koji se istovara na betonsku površinu neposredno ispred usipnog koša. Radnici kod usipnog koša vrše vizuelnu inspekciju dopremljenog materijala i pomoću ručnog alata uklanjaju sav nepoželjni materijal, kao što je opasan otpad, medicinski otpad, animalni otpad i sl, kao i eventualne predmete i materije koje mogu ugroziti bezbjednost i zdravlje radnika ili oštetiti opremu (potencijalno eksplozivne elemente, metalne šipke, konzerve sa bojom, uljem i sl.).

Slika br. Xxx Šematski prikaz toka otpada u reciklažnom centru

Nakon izvršene inspekcije, materijal se utovara u usipni koš sa transporterom koji može biti opremljen cjepačem vreća (ukoliko nema ovog uređaja, kese se mogu otvarati ručno prije ubacivanja u koš). Ovaj transporter transportuje materijal do disk–skrin sistema. Disk–skrin sistem služi za izdvajanje frakcija određene veličine. Sve što je krupnije od definisane veličine preći će preko ovog sistema (reciklabilni materijal), a ono što je sitnije propašće kroz otvore i naći će se u kontejneru kojim se dalje transportuje na deponiju. Komponente otpada izdvojene na ovaj način mogu biti pripremljene za korišćenje kao gorivo u termo-energetskim postrojenjima, naravno, pošto se prethodno oslobode negorivih frakcija. Materijal koji pređe preko disk–skrin sistema, kosim transporterom se podiže na sortirnu traku koja se nalazi u sortirnoj hali.

Sortirnica se sastoji od kabine i sortirne linije koju čini transporter oko kojeg je raspoređeno 12 sortirnih mjesta (6 x 2 mjesta). Na sortirnoj liniji operateri izdvajaju šest reciklabilnih materijala, i kroz pripadajuće otvore ih ubacuju u prihvatne posude koje se nalaze u pregradama ispod sortirnice. Na ovaj način izdvajaju se reciklabilni materijali. Sav materijal koji prođe sortirnom linijom, a ne bude separisan u neku od prihvatnih posuda, izlazi putem transportera u kontejner kojim će biti odnet na deponiju.

Reciklabilni materijali koji se izdvajaju na sortirnoj (separacionoj) liniji su: plastika (mješana), PET (bijeli i obojeni), papir i karton, višeslojna kompozitna ambalaža (tetrapak), metalni otpad (limenke i dr).

Sortirnica ima isključivo karakter postrojenja u kome se vrši razvrstavanje i presovanje razvrstanog otpada, dok se privremeno skladištenje separisanog otpada vrši van hale, na otvorenom prostoru ili pod nadstrešnicama.

Presovanje sekundarne sirovine u reciklažnom centru se vrši iz dva razloga:

- smanjivanja skladišnog prostora i lakše manipulacije separisanim otpadom,
- lakšeg, jednostavnijeg (racionalnijeg) i jeftinijeg transporta sekundarne sirovine do otkupljivača, odnosno prerađivača.

Selektirani otpad se presuje horizontalnim hidrauličkim presama, koje se prave u kombinaciji sa mašinama za uvezivanje ispresovanih bala. Snage presa za manje sortirne linije se kreću od 25-50 t. Manipulacija balama se vrši viljuškarom.

Objekti i oprema

Za potrebe obavljanja aktivnosti za koje je projektovan, centar mora da raspolaze odgovarajućim objektima i opremom (kontejneri i sl.). Objekti koji su potrebni za funkcionisanje sortirne linije u sklopu reciklažnog centra su:

Objekti u funkciji centra sa sakupljanje i separaciju komunalnog otpada

Naziv objekata:

Prostor za istovar otpada koji ide na liniju za separaciju
Hala za separaciju i baliranje otpada
Boksovi i prostor za odlaganje separisanog otpada
Postrojenje za pranje vozila
Separator ulja i masti

U sastav *opreme* ulaze različite vrste kontejnera.

OPCIJA 2: Formiranje tri (3) regionalna centra za upravljanje otpadom

Centri regiona bi bili pozicionirani u Podgorici, Bijelom Polju i Baru

Region SJEVER (Bijelo Polje, Mojkovac, Kolašin, Pljevlja, Žabljak, **Berane**, Rožaje, Plav, Andrijevica)

- Predviđa se da centar ovog regiona bude pozicioniran u Bijelom Polju.
- Region bi funkcionisao u potpunosti kao i region SJEVER predstavljen u okviru Opcije 1, na način opisan u prethodnom poglavlju.

SISTEM CENTRALIZOVANOG UPRAVLJANJA OTPADOM

Uspostavljanje sistema centralizovanog upravljanja otpadom u Crnoj Gori se predviđa kao alternativa regionalizaciji u ovoj oblasti, koja do sada nije dala mnogo rezultata. Naime, sa regionalizacijom se počelo prije deset godina i do sada su izgrađene samo dvije sanitarne deponije i oformljena dva regionalna centra.

Sistem centralizovanog upravljanja podrazumijeva osnivanje jedinstvenog centralnog preduzeća koje bi se bavilo organizacijom, upravljanjem i održavanjem sistema upravljanja na nivou cele države.

U tom kontekstu, smatra se da bi najobjektivnije bilo odustati od izgradnje jedinstvene deponije na kojoj bi se odlagao otpad iz svih opština Crne Gore, već se, u slučaju da jedinstveni

centralizovani sistem bude odabran kao sistem upravljanja, predlaže izgradnja određenog tipa postrojenja za termičku obradu otpada.

Na osnovu preliminarne analize raspoloživih podataka o stanju u oblasti generisanja i upravljanja otpadom u Crnoj Gori, kao i podataka o međusobnoj udaljenosti opština i kategorijama postojećih i budućih puteva koji ih spajaju, dat je predlog organizacije sakupljanja otpada sa teritorije cele države, kako je i predstavljeno u tekstu koji sledi.

OPCIJA 3: Formiranje jedinstvenog centra (1) za upravljanje otpadom

Jedinstveni centar za upravljanje otpadom u Crnoj Gori bi bio pozicioniran u opštini Nikšić. Najnoviji Nacrt Prostorno-urbanističkog plana opštine Nikšić predviđa izgradnju postrojenja za termičku obradu otpada, što predstavlja osnov za razmatranje ovakve ideje.

Ideja je da centralizovani sistem uključi sve opštine Crne Gore, kako bi se postiglo sigurno obezbijedivanje količina otpada neophodnih za rad i održavanje postrojenja. U rad postrojenja za termičku obradu otpada će biti uključen i kanalizacioni mulj iz postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda.

Takođe, treba napomenuti da je neophodno zadržati uspostavljanje i razvoj sistema izdvajanja sekundarnih sirovina na primarnom i sekundarnom nivou, kako bi se postigli zahtjevi Evropske unije u pogledu ostvarivanja aktivnosti u domenu reciklaže.

Predviđa se izgradnja postrojenja za termičku obradu otpada na teritoriji opštine Nikšić.

Nakon što odluka o tome bude zvanično doneta i pristupi se pripremama u vidu izrade planske, projektno-tehničke dokumentacije, izbora lokacije i dr., predviđa se postepeno zatvaranje regionalnih sanitarnih deponija u Podgorici i Baru na način koji podrazumijeva inteziviranje odlaganja otpada na njima. To bi trebalo da se postigne proširivanjem obuhvata teritorije sa koje se otpad sakuplja, na način predložen u tekstu koji slijedi. Od tog trenutka se obustavlja izgradnja bilo koje druge sanitarne deponije u zemlji.

Primarna selekcija otpada ostaje kao imperativ, ali se zadržavaju i linije za sekundarno razvrstavanje komponenata otpada, pri čemu će se otpad koji preostane deponovati na postojećim deponijama, do trenutka puštanja u rad postrojenja za termičku obradu otpada u Nikšiću. Od trenutka izgradnje ovog postrojenja, sav otpad koji ostane nakon izdvajanja sekundarnih sirovina, zelenog otpada i posebnih vrsta otpada, odvoziće se na tretman u Nikšić.

U centru za upravljanje otpadom u Nikšiću, pored samog postrojenja za termičku obradu otpada gradiće se prostor za privremeno deponovanje doveženog otpada, prostor za odlaganje dopremljenog kanalizacionog mulja, prostor za odlaganje pepela i šljake zaostale nakon termičke obrade, ali i linija za sekundarnu selekciju mešovitog komunalnog otpada doveženog na teritoriju Nikšića.

8. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Bez obzira na usvojenu opciju upravljanja otpadom u Crnoj Gori model upravljanja otpadom u Beranama će ostati nepromijenjen. Ono što je bitno za opštinu Berane jeste da se uspostavi i razvije sistem izdvajanja sekundarnih sirovina na primarnom i sekundarnom nivou, kako bi se postigli zahtjevi Evropske unije u pogledu ostvarivanja aktivnosti u domenu reciklaže i istovremeno omogućilo ostvarivanje koristi za opštinu Berane.

Takodje, kada je u pitanju komunalni otpad treba se fokusirati na primarnu selekciju, pojednostaviti je i približiti stanovništvu, uz konstantno držanje njene budnosti i jačanje javne svijesti o neophodnosti takvog djelovanja i svim prednostima koje ono donosi.

Za period obuhvata planiranja, 2016 - 2020. godina, Lokalnim planom predviđaju se sljedeće aktivnosti:

1. Uspostavljanje sistema primarne selekcije na principu dvije kante – *suva* i *mokra*; a gdje je izvodljivo sistem četiri kante;
2. Uspostavljanje sakupljačke mreže u seoskim naseljima kao uslov postizanja cilja uspostavljanja sakupljačke mreže na celokupnoj teritoriji Crne Gore;
3. Organizovanje sakupljanja suve komponente otpada (ambalažni otpad) u seoskim naseljima (aktivnosti po pitanju primarne separacije u seoskim naseljima odvijaće se paralelno sa uključivanjem seoskih naselja u organizovani sistem sakupljanja otpada);
4. Izgradnja reciklažnog dvorišta u sklopu transfer stanice;
5. Nabavka nedostajuće opreme za sakupljanje reciklabilnih materijala (kante i kontejneri, vozila i dr.);
6. Inteziviranje aktivnosti u domenu jačanja javne svesti i održavanje kontinuiteta u tom pogledu – organizovanje kampanja i tribina, informisanje građana preko medija, organizovanje akcija sakupljanja pojedinih vrsta otpada, eko kampova, različitih atraktivnih kampanja;
7. Unapređenje odnosa lokalne uprave, komunalnog preduzeća i stanovništva inteziviranjem aktivnosti istih u domenu animacije stanovništva.

9 MONITORING REALIZACIJE PLANA

Za praćenje realizacije Lokalni plan upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom za period 2016 – 2020. godina unaprijediće se postojeći mehanizam razmatranja implementacije Lokalnog plana od strane Skupštine opštine na godišnjem nivou.

Izveštaj o realizaciji ovog plana će sadržati (pored obaveznih smjernica datih Zakonom):

- Broj realizovanih aktivnosti u ukupnom broju aktivnosti za godinu u procentima;
- Status ostvarenja indikatora u svakoj od planiranih mjera;
- Za nerealizovane aktivnosti potrebno je definisati status realizovanosti i dati obrazloženje o razlozima nerealizacije;
- Sve nerealizovane aktivnosti, po pravilu ponovo uključiti u akcioni plan, uključujući i modifikacije ukoliko su potrebne.

10 AKCIONI PLAN ZA SPROVOĐENJE LOKALNOG PLANA UPRAVLJANJA OTPADOM

Projekat 1 Izgradnja transfer stanice za opštine Berane i Andrijevicu

Opis projekta: Planirana je izgradnja transfer stanice za opštine Berane i Andrijevica, u skladu sa opisom iz Poglavlja 7.

Nosilac aktivnosti: Opština Berane

Indikator: Izgrađena transfer stanica

Rok: 2017

Izvori finansiranja: Budžet opštine/Budžet Države/donacije

Potrebna sredstva: 700.000 eura

Projekat 2 Izgradnja reciklažnog dvorišta sa sortirnom linijom

Opis projekta: Planirana je izgradnja reciklažnog dvorišta sa sortirnom linijom, u skladu sa opisom iz Poglavlja 7.

Nosilac aktivnosti: Opština Berane

Indikator: Izgrađeno reciklažno dvorište sa sortirnicom

Rok: 2017

Izvori finansiranja: Budžet opštine/Budžet Države/donacije

Potrebna sredstva: 380.000 eura

Projekat 3 Sanacija nesanitarnog odlagališta Vasove vode

Opis projekta: Planirana je sanacija neuređenog odlagališta Vasove vode, koja podrazumjeva model parcijalne sanacije - sanacija koja podrazumijeva prikupljanje/premještanje otpada unutar lokacije i pokrivanje sa vodonepropusnim slojem.

Nosilac aktivnosti: Opština Berane/Ministarstvo održivog razvoja i turizma

Indikator: Sanirano odlagalište.

Rok: 2017

Izvori finansiranja: Budžet Države

Potrebna sredstva: 1.500.000 eura

Projekat 4 Sanacija neuređenih odlagališta

Opis projekta: Planirana je sanacija neuređenih odlagališta detektovanih na teritoriji opštine Berane. Sanacija podrazumijeva izradu planova sanacije za smetlišta od 100 m³ do 1000 m³, a za smetlišta veća od 1000 m³, izradiće se projekti sanacije.

Nosilac aktivnosti: Opština Berane

Indikator: Sanirana odlagališta.

Rok: kontinuirano

Izvori finansiranja: Budžet opštine

Potrebna sredstva: 10.000 eura

Projekat 5 Sanacija privremenog skladišta čvrstog komunalnog otpada Rujiške laze

Opis projekta: Planirana je sanacija privremenog skladišta čvrstog komunalnog otpada Rujiške laze.

Nosilac aktivnosti: Opština Berane

Indikator: Sanirano odlagalište.

Rok: 2020

Izvori finansiranja: Budžet opštine /Budžet Države

Potrebna sredstva: 30.000

Projekat 6 Osnivanje privremenog skladišta neopasnog građevinskog otpada

Opis projekta: Planirano je osnivanje privremenog skladišta neopasnog građevinskog otpada za opštinu Berane, u čijem sastavu će biti i postrojenje za preradu istog (drobilica).

Nosilac aktivnosti: Opština Berane

Indikator: Donešena Odluka o utvrđivanju lokacije, donešena Odluka o načinu privremenog skladištenja komunalnog otpada i uslovima zaštite životne sredine i zdravlja ljudi, osnovano skladište.

Rok: 2017

Izvori finansiranja: Budžet opštine

Potrebna sredstva: 15.000

Projekat 7 Osnivanje privremenog skladišta čvrstog komunalnog otpada

Opis projekta: Planirano je osnivanje privremenog skladišta čvrstog komunalnog otpada za opštinu Berane.

Nosilac aktivnosti: Opština Berane

Indikator: Donešena Odluka o utvrđivanju lokacije, donešena Odluka o načinu privremenog skladištenja komunalnog otpada i uslovima zaštite životne sredine i zdravlja ljudi, osnovano skladište.

Rok: 2017

Izvori finansiranja: Budžet opštine

Potrebna sredstva: 15.000

Projekat 8 Projekti edukacije građana

Opis projekta: U periodu važenja Plana planirana je realizacija niza projekata edukativnog karaktera, u partnerstvu sa resornim Ministarstvom, sa ciljem podizanja nivoa ekološke svijesti građana kada je u pitanju upravljanje otpadom (uvođenje primarne selekcije, nabavka kanti za naselja u kojima je individualno stanovanje, značaj kompostiranja i sl.)

Nosilac aktivnosti: Opština Berane/Ministarstvo održivog razvoja i turizma

Indikator: Broj građana obuhvaćenih kampanjom, broj realizovanih projekata/akcija, broj kanti.

Rok: 2017 -2020

Izvori finansiranja: Budžet opštine/Budžet Države/donacije

Potrebna sredstva: 10.000

PRILOZI

CRNA GORA
OPŠTINA BERANE
Sekretarijat za poljoprivredu,
turizam, vodoprivredu i
zaštitu životne sredine
br.19- *370-76*
Berane, 23.10.2015.god.

Na osnovu člana 23 Zakona o upravljanju otpadom ("Sl. list Crne Gore", br. 64/11 od 29.12.2011) i člana 19 Odluke o organizaciji i načinu rada lokalne uprave, Sekretarijat za poljoprivredu, turizam, vodoprivredu i zaštitu životne sredine, d o n o s i

RJEŠENJE

1. Obrazuje se **Komisija za izradu Lokalnog plana upravljanja otpadom** (u daljem tekstu: Komisija), u sastavu:
 1. mr Barjaktarović Rita, dipl.biolog, predsjednik
 2. Vesković Zoran, dipl.biolog, član
 3. Orović Danko, dipl.ing.šum., član.
2. Zadatak Komisije je da izradi Lokalni plan upravljanja otpadom, u skladu sa Zakonom o upravljanju otpadom i Državnim planom upravljanja otpadom u Crnoj Gori, za period 2015 – 2020. godina.
3. U slučaju da Komisija ne može sama da uradi dio Plana, posebno u stručnom dijelu, ista ima pravo da posebnim zaključkom angažuje renomiranog konsultanta za datu oblast.
4. Naert. Lokalnog plana upravljanja otpadom, Komisija dostavlja Skupštini opštine na usvajanje.
5. Troškove rada Komisije snosi Opština Berane.
6. Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Dostavljeno:

- Komisiji
- Investitoru
- a/a

SEKRETAR
Danko Šečić

Mjesni ured
Opština Berane, 81100 BERANE

09032016

Opština	Katastar	Lokacija	Plošćina	Volumen
19	570	4/2		

IZVJEŠTAJ KOMISIJE

Rješenjem broj: 19-320-4 od 13.01.2016.godine, Sekretar Sekretarijata za poljoprivredu, turizam, vodoprivredu i zaštitu životne sredine formirao je komisiju u sastavu :

1. Radomir Čorac, predsjednik,
2. Radoje Sekulić, član,
3. Zoran Vesković, član.

Zadatak komisije bio je da obiđe područje opštine Berane i izvrši popis svih odlagališta (lokacija) na kojima je odložen otpad, suprotno odredbama Zakona o upravljanju otpadom. Komisija je dana 23.02.2016, 25.02.2016, i 29.02.2016 godine obišla lokacije nelegalnih odlagališta otpada, utvrdila činjenično stanje, i daje sledeći izvještaj:

1. Odlagalište komunalnog, građevinskog i biootpada u MZ Beranselo, u koritu rijeke Sušice, 200m uzvodno od sportskog igrališta, u zapremini od 30m³.
2. Odlagalište komunalnog i biootpada u MZ Beranselo, u koritu rijeke Sušice, od kuća Premovića do novog mosta, u zapremini od 15m³. (rasuto)
3. Odlagalište biootpada u MZ Beranselo, kod vodenice, u zapremini od 10m³.
4. Odlagalište biootpada (grane) u ulici Milijana Tomičića iza autoelektričara Novovića, u zapremini od 20m³.
5. Odlagalište građevinskog, komunalnog i drvnog otpada u mjestu zvanom „Klisura“ na putnom pravcu Berane - Crni Vrh, u zapremini od 100m³. (nepristupačan teren)
6. Odlagalište komunalnog otpada na mjestu gdje se javlja klizište ispod „Šarene ploče“ na putnom pravcu Berane - Crni vrh, u zapremini 10 m³.
7. Odlagalište građevinskog otpada u MZ Dolac u blizini kafane „Vrelo“ u zapremini od 5m³.
8. Odlagalište građevinskog, komunalnog i biootpada u MZ Dolac, preko puta kafane „Aerodrom“, u zapremini od 10 m³.
9. Odlagalište komunalnog i biootpada u MZ Dolac, u bunkeru sa lijeve strane kod ulaza na aerodromsku pistu, u zapremini od 10 m³.

10. Odlagalište komunalnog i biootpada cijelom dužinom aerodromske piste, na zelenoj površini, rasuto, u zapremini od oko 20 m³.
11. Odlagalište komunalnog i biootpada na Bogavskom brdu u blizini mjesta zvanog „Bazen“ u zapremini od 20m³.
12. Odlagalište komunalnog i biootpada na Bogavskom brdu, iznad stadiona, u zapremini od 15 m³.
13. Odlagalište komunalnog otpada na Pešcima, kod kapije groblja (niz stranu) u zapremini od 5m³.
14. Odlagalište komunalnog, građevinskog i biootpada pored lubničkog puta, 200 m iznad mosta Bojovića, u zapremini od 5m³.
15. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Lubnice, lokacija kod mosta (prodavnica), u zapremini od 5 m³.
16. Odlagalište komunalnog i građevinskog otpada u MZ Pešca u blizini sportskog igrališta kod obilaznice, u zapremini od 15m³.
17. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Buče, ispod mosta u neposrednoj blizini kuća Čekića – Suvovara, u zapremini od 5m³ (rasuto).
18. Odlagalište komunalnog i građevinskog otpada, pored Obilaznice-naspram Ribnjaka, u zapremini od 30 m³.
19. Odlagalište komunalnog i građevinskog otpada na obilaznici, kod parkinga Eurošuntića, u zapremini od 20m³.
20. Odlagalište komunalnog, građevinskog i biootpada (miješani otpad), iznad Vatrogasnog doma, u zapremini od 100 m³.
21. Odlagalište komunalnog i biootpada na D.Lugama, kod kontejnera br.1, u zapremini od 5 m³.
22. Odlagalište komunalnog i biootpada na D.Lugama, mjesto zvano Prljaga, u zapremini od 3 m³.
23. Odlagalište komunalnog, građevinskog i biootpada u MZ D.Rženica, kod pilane Ičića, u zapremini od 15 m³.
24. Odlagalište komunalnog, građevinskog i biootpada na Lisljevom polju, kod pilane Marića, u zapremini od 100m³.
25. Odlagalište komunalnog otpada u koritu Kaludarske rijeke, 1300m uzvodno od kafane Oštri krš,(s desne strane puta kod saobraćajnog znaka), u zapremini od 30m³.
26. Odlagalište komunalnog, drvnog i građevinskog otpada u mjestu zvanom „Pobljenici“, bliža lokacija „Baza“, u zapremini od 700m³. Odlagalište na površini od preko 2ha.
27. Odlagalište komunalnog, građevinskog i biootpada na 3 lokacije pored magistralnog puta u selu Dapsiće, mjesto zvano Lanište, u zapremini od 50m³.
28. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Polica, pored Goraždanskog puta, u zapremini od 5m³.

29. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Polica, od magistrale ka Zagradju, u mjestu zvanom „Grablje“, u zapremini od 20m³.
30. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Polica-Dragosava, u mjestu zvanom „Kaljavi put“, u zapremini od 15m³.
31. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Polica, kod stadiona „Jedinc“, u zapremini od 10m³.
32. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Polica, u mjestu zvanom Rupe kod Dedovića kuća, u zapremini od 15m³.
33. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Polica, u mjestu zvanom Okrugli laz (kuće Veljića), u zapremini od 10m³.
34. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Polica, kod Kopa Bata Djurišića, u zapremini od 25m³.
35. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Polica-Babino, u mjestu zvanom Potkraj (u blizini kuće Stanka Šeekića), u zapremini od 10m³.
36. Odlagalište komunalnog otpada u MZ Polica-Babino, u mjestu zvanom „Velje polje“, u zapremini od 10m³.
37. Odlagalište komunalnog otpada kod bazena „Rasovače“, u MZ Polica, u zapremini od 10m³.
38. Odlagalište komunalnog otpada (bio i komunalni), u MZ Polica, selo Zagrade, lokacija u blizini škole, u zapremini od 10m³.
39. Odlagalište komunalnog otpada (bio i komunalni), u MZ Polica, selo Zagrade, lokacija dolina Čikića, mjesto zvano Mlivišta, u zapremini od 20m³.
40. Odlagalište komunalnog i građevinskog otpada, u MZ Pctnjik pored puta (na 5 lokacija) u „Mršinoj bari“ u zapremini 30 m³.
41. Odlagalište komunalnog i građevinskog otpada pored puta ka Manastiru Šudikova i u koritu rijeke Brnjice u zapremini 20 m³.
42. Odlagalište komunalnog otpada u koritu Budinske rijeke (cijelom dužinom toka) u zapremini od 50 m³.
43. Odlagalište građevinskog otpada u krugu bivše FCP, u zapremini od 800 m³.
44. Odlagalište komunalnog otpada u naselju Riversajd, u zapremini od 20 m³.
45. Odlagalište komunalnog otpada na Donjem Talumu pored Lima, u zapremini od 30 m³.
46. Odlagalište mješovitog otpada (komunalni i biootpad), u Haremama, iza štala, uz obalu Lima, na dvije lokacije 2x15 m³.
47. Odlagalište kod Buvlje pijace, duž obaloutvrde i dijela parkovske površine, rasut komunalni otpad u zapremini od oko 10 m³.
48. Odlagalište građevinskog otpada u krugu stambene zgrade „Holandska kuća“, u zapremini od 10m³.
49. Odlagalište komunalnog, drvnog i građevinskog otpada u koritu Jelovičke rijeke, pored puta Lubnice - Jelovica (na 600m udaljenosti

od Lubnica), u zapremini od 300m³. Odlagalište veoma nepristupačno za sanaciju. 4

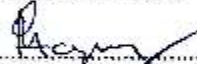
50. Odlagalište komunalnog i biootpada u putnom pojasu regionalnog puta Berane-Rožaje koji ide preko MZ Polica, cijelom dužinom do granične linije sa Petnjicom, na zelenoj površini, rasuto, u zapremini od oko 20 m³.

Komisija je mišljenja da se predmetna odlagališta mogu sanirati i predlaže da se sanacija istih izvrši u najkraćem mogućem roku.

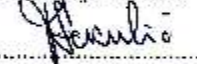
U Beranama
08.03.2016 god.

KOMISIJA:

1. Radomir Ćorac

.....

2. Radoje Sekulić

.....

3. Zoran Vesković

.....

Dostavljeno:

- donosiocu rješenja
- članovima komisije
- a/a

DOPUNA IZVJEŠTAJA BR. 19-320-4/2 OD 09.03.2016 GODINE

Rješenjem broj: 19-320-4 od 13.01.2016.godine, Sekretar Sekretarijata za vodoprivredu, turizam, vodoprivredu i zaštitu životne sredine formirao je komisiju u sastavu:

1. Radomir Ćorac, predsjednik,
2. Radoje Sekulić, član,
3. Zoran Vesković, član.

Opština	Broj predmeta	Broj prijave	Tip predmeta	Podjedinost
	19-320-4/2	78-0320/6		

Zadatak komisije bio je da obiđe područje opštine Berane i izvrši popis svih odlagališta (lokacija) na kojima je odložen otpad, suprotno odredbama Zakona o upravljanju otpadom. Komisija je dana 23.02.2016, 25.02.2016, i 29.02.2016 godine obišla lokacije nelegalnih odlagališta otpada, utvrdila činjenično stanje, i sačinila izvještaj br. 19-320-4/2 od 09.03.2016 godne. Komisija je po naknadnim prijavama izašla na teren dana 25.03.2016 godine, i utvrdila još 3 (tri) lokacije na kojima je odložen otpada suprotno odredbama Zakona o upravljanju otpadom, i to:

1. Odlagalište komunalnog, građevinskog i biootpada u M7 Štitari, bliža lokacija Drobranjački potok, pored puta, u zapremini od 50m³.
2. Odlagalište komunalnog, građevinskog i biootpada u MZ Štitari, bliža lokacija Crljevine (Krlje), u zapremini od 40m³.
3. Odlagalište komunalnog, građevinskog i biootpada u MZ Zagorje, bliža lokacija Berotaš, 300 metara od asfalta gledajući od Zagorja, pored puta, rasuto, u zapremini od 70m³.

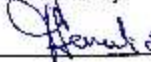
U Beranama, 28.03.2016 god.

KOMISIJA:

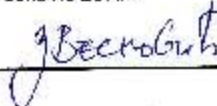
1. Ćorac Radomir

2. Sekulić Radoje

3. Vesković Zoran

Dostavljeno:

- donosiocu rješenja
- članovima komisije
- a/a

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ JAVNOJ RASPRAVI NACRTA I LOKALNOG PLANA

Na osnovu člana 109. Zakona o lokalnoj samoupravi („Sl.list RCG“, br.42/03, 28/04, 75/05, 13/06 i „Sl. list CG“ 88/09, 3/10, 73/10 i 38/12) i člana 37. i 108. Statuta Opštine Berane („Sl.list RCG-Opštinski propisi“ br.21/04 i 34/06 i „Sl. list CG – Opštinski propisi“ 6/11), člana 22. Odluke o načinu i postupku učešća lokalnog stanovništva u vršenju javnih poslova („Sl.list CG-Opštinski propisi“, br. 22/12) i Zaključka Predsjednika opštine Berane 01-031-1953 od 29.06.2016. godine utvrđen je *Nacrt Lokalnog plana upravljanja otpadom za period 2016 – 2020* i stavljen na javnu raspravu u skladu sa Planom održavanja javnih rasprava .

Komisija za izradu navedenog Plana organizovala je javnu raspravu . Poziv za javnu raspravu dostavljen je lokalnom javnom emiteru Radio Berane d.o.o, postavljen na sajtu Opštine Berane, www.berane.me i stavljen na oglasnu tablu Opštine. Ovim je *Nacrt Lokalnog plana upravljanja otpadom za period 2016 – 2020* prema Planu sprovođenja javne rasprave na pogodan način učinjen dostupnim javnosti.

Prema Planu sprovođenja, javna rasprava je održana u Maloj sali Opštine Berane u sljedećim terminima :

- za privrednike i NVO 06.07.2016. u 10,00 h i u 12,00 h;
- za građane, predstavnike MZ i predstavnike političkih partija 07.07.2016. u 10,00 h i u 12.00 h;

Tokom trajanja Javne rasprave Komisija je obezbijedila dovoljan broj štampanog materijala, primjerak elektronske verzije Nacrta i prisustvo stručnih i kompetentnih lica.

U javnoj raspravi omogućeno je da prisutni i zainteresovane strane direktno komuniciraju sa članovima Komisije za izradu Plana.

Javnoj raspravi su prisustvovali članovi Komisije.

Tokom sprovođenja javne rasprave vođen je Zapisnik o toku javne rasprave, u kome su evidentirani svi komentari, predlozi, primjedbe, sugestije i mišljenja od značaja za sadržaj rješenja.

Pored poziva za učešće u javnoj raspravi zainteresovani subjekti su mogli dostaviti predloge, primjedbe i sugestije dostaviti Sekretarijatu za poljoprivredu, turizam, vodoprivredu i zaštitu životne sredine, Opštine Berane, ul. Polimska br.66, Berane, na fax.br. 051/233-357 ili na email: poljoprivreda@berane.co.me

Interesovanje za javnu raspravu iskazali su predstavnici NVO „Savez boraca OBNOR 1941 - 1945“, kao i predstavnici MZ Stari grad, MZ Polica i MZ Park. Tokom javne rasprave Ministarstvo održivog razvoja i turizma je dostavilo dopis kojim se sugerišu dopune Plana,

shodno izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom („Službeni list Crne Gore“, 64/11, 39/16“), te će se iste i prihvatiti od strane Komisije koja će izmijeniti Načrt plana.

NVO „Savez boraca OBNOR 1941 -1945“

1. Komentar sa obrazloženjem:

Predstavnica NVO, Slobodanka Ivanović je predložila da se sanira smetlište prisutno u koritu rijeke Sušice i da se ubrzaju radovi na realizaciji projekta sanacije Vasovih voda. Kako bi se uspostavio održiv model upravljanja otpadom na lokalnom nivou predloženo je sprovođenje kampanje za primarnu selekciju otpada, ali i ukazano na potrebu neselektivnog i efikasnijeg sprovođenja inspeksijskog nadzora.

Komisija:

Evidentno je da je problem nelegalnih smetlišta prisutan, te smatramo da ćemo sva popisana smetlišta u Planu i sanirati u narednom periodu. Projekat sanacije Vasovih voda teče svojom dinamikom, i radovi na istom će biti započeti početkom 2017. Članovi Komisije su saglasni sa potrebnom sprovođenja kampanje, kao i pojačanog inspeksijskog nadzora.

MZ Stari grad, Dragan Milić

1. Komentar sa obrazloženjem:

Lokalni plan je u globalu, urađen dobro. Kao predstavnik gradske MZ ima potrebu da ukaže na neophodnost postavljanja većeg broja kontejnera/kanti za otpad u užoj gradskoj zoni.

Komisija:

Komisija će prenijeti zahtjev MZ Stari grad za određivanje lokacija za kontejnere nadležnom Sekretarijatu Opštine Berane.

MZ Park, Milan Milošević

1. Komentar sa obrazloženjem:

Predstavnik MZ Park je ukazao na potrebu edukacije i sprovođenja kampanje za primarnu selekciju otpada, ali i na potrebu neselektivnog i efikasnijeg sprovođenja inspeksijskog nadzora. Takođe, izložio je svoje mišljenje da komunalno preduzeće treba uložiti više truda u poslovima koje obavlja.

Komisija:

Članovi Komisije su saglasni sa potrebom edukacije i sprovođenja kampanje, kao i pojačanog inspeksijskog nadzora, u cilju unapređenja stanja u oblasti upravljanja otpadom.

MZ Polica, Milovan Pođanin

1. Komentari sa obrazloženjem:

Lokalni plan je u globalu urađen dobro. Smatra da nije racionalno, ni sa ekološkog, ni sa ekonomskog aspekta osnivati još jedno privremeno skladište otpada, već da je potrebno uložiti napore da se lokacija u Rujištima opet stavi u funkciju. Zadovoljan je radom komunalnog preduzeća, ali ima zahtjev da se i senjsko područje obuhvati sistemom sakupljanja komunalnog otpada.

Komisija:

Komisija će razmotriti predlog i uputiti rješenje opštinskom rukovodstvu. Senjsko područje se planira pokriti sistemom sakupljanja komunalnog otpada.

Članovi Komisije su iskazali zahvalnost za sve dostavljene komentare i predloge, a u tekst Nacrta će unijeti izmjene shodno Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom.

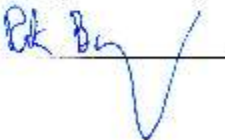
Berane, 31.08.2016.

Br: 19 - 353 - 96

Izveštaj sastavila:

Rita Barjaktarović

Predsjednik komisije

Izveštaj odobrio:

Karlo Šćekić

Sekretarijat za poljoprivredu, turizam, vodoprivredu i zaštitu životne sredine

Opštine Berane